

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ**

Навчальний посібник

Колектив авторів

Керівник авторського колективу –
кандидат юридичних наук,
заслужений юрист України
В.А. Глухверя

Дніпро
2017

УДК 342.95 + 351.74

А 28

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 8 від 27 квітня 2017 р.)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **Коломоєць Т.О.** – декан юридичного факультету Запорізького національного університету;

кандидат юридичних наук **Донський В.В.** – начальник відділу юридичного забезпечення ГУ НП в Дніпропетровській області.

А 28 Адміністративна діяльність Національної поліції: Навч. посібник / Кол. авт. ; кер. авт. кол. к.ю.н., засл. юрист України **В.А. Глуховець**. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 248 с.

У навчальному посібнику з урахуванням змін і доповнень до законодавства, зумовлених створенням та започаткуванням функціонування в Україні Національної поліції розглянуто теоретико-правові основи адміністративної діяльності Національної поліції; визначено мету, завдання, форми та методи адміністративної діяльності Національної поліції; з'ясовано адміністративно-правовий статус поліцейських; виокремлено специфіку адміністративно-правової діяльності підрозділів Національної поліції в найбільш професійно орієнтованих сферах їх правозастосовної діяльності.

Навчальний посібник розроблено в межах програми навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції» та спрямований на підготовку високкваліфікованих кадрів для Національної поліції та МВС України. Також посібник має стати допоміжним наочним навчальним засобом для працівників Національної поліції в цілому та працівників підрозділів поліції превентивної діяльності, зокрема.

Колектив авторів:

д.ю.н., доц. **Мінка Т.П.**, д.ю.н., проф. **Миронюк Р.В.**, д.ю.н., доц. **Манжула А.А.**, к.ю.н. **Гаркуша В.В.**, к.ю.н., доц. **Голобородько Д.В.**, к.ю.н., доц. **Кононець В.П.**, к.ю.н., доц. **Кравченко І.С.**, к.ю.н. **Легеза Є.О.**, к.ю.н., доц. **Логвиненко Б.О.**, **Репан М.І.**

УДК 342.95 + 351.74

© Автори, 2017

© ДДУВС, 2017

ЗМІСТ

Передмова	5
Розділ 1. ПОНЯТТЯ ТА ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	7
1.1. Поняття адміністративної діяльності Національної поліції	7
1.2. Основні положення Закону України «Про Національну поліцію»	19
1.3. Нормативно-правові акти, що визначають адміністративну діяльність Національної поліції	38
Розділ 2. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	41
2.1. Поняття та зміст адміністративно-правового статусу працівника поліції	41
2.2. Порядок проходження служби в Національній поліції	53
2.3. Особливості юридичної відповідальності працівників поліції	63
Розділ 3. ФОРМИ ТА МЕТОДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ. ПОЛІЦЕЙСЬКІ ЗАХОДИ	71
3.1. Поняття та класифікація форм адміністративної діяльності Національної поліції	71
3.2. Поняття та види методів адміністративної діяльності Національної поліції	82
3.3. Превентивні поліцейські заходи	91
3.4. Поліцейські заходи примусу: правові засади застосування поліцією фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї	108
Розділ 4. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ, ЗАКОННОСТІ ТА ДИСЦИПЛІНИ В АДМІНІСТРАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	119
4.1. Поняття законності та дисципліни в адміністративній діяльності поліції	119
4.2. Способи забезпечення законності та дисципліни в адміністративній діяльності поліції	126
4.3. Діяльність поліції щодо розгляду звернень громадян	132

Розділ 5. АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПІДВІДОМЧІ ПОЛІЦІЇ. ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ОКРЕМИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	142
5.1. Загальна характеристика адміністративних правопорушень, підвідомчих поліції	142
5.2. Особливості реагування поліцейського на адміністративні правопорушення, провадження за якими входить до компетенції Національної поліції	146
5.3. Особливості оформлення матеріалів окремих адміністративних правопорушень (ст. 44, 51, 173, 175-1, 178, 185)	151
Розділ 6. АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ	192
6.1. Загальна характеристика проваджень у сфері безпеки дорожнього руху	192
6.2. Особливості юридичного складу правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху	196
6.3. Особливості провадження в справах про адміністративні правопорушення в сфері безпеки дорожнього руху	208
Розділ 7. АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ ...	220
7.1. Правова основа, предмети та об'єкти дозвільної системи	220
7.2. Основні завдання Національної поліції щодо забезпечення правил дозвільної системи в Україні	228
7.3. Нагляд органів Національної поліції за дотриманням правил дозвільної системи, пов'язаних з обігом зброї	233
Рекомендована література	239

ПЕРЕДМОВА

Основною метою діяльності національної поліції України, визначеної Законом України «Про Національну поліцію» (далі – Закон) від 2 липня 2015 року, є служіння суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Основоположними засадами (принципами) діяльності поліції з поміж інших визначено відкритість та прозорість, а також взаємодію з населенням на засадах партнерства, що в свою чергу закладає основи для повернення довіри до цього правоохоронного органу та його законної діяльності направленої в першу чергу на обслуговування громадян в правоохоронній сфері.

Національна поліція має формуватись з урахуванням міжнародних стандартів, а саме Рекомендації Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики», ухваленої Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765-му засіданні заступників міністрів, відповідно до якої цілями поліції визначено: підтримка публічного спокою, забезпечення права і порядку в суспільстві; захист і дотримання основоположних прав і свобод особи, закріплених, зокрема, в Європейській конвенції про права людини; запобігання та подолання злочинності; надання допомоги і послуг суспільству. Органи Національної поліції України відіграють важливу роль у реалізації функцій демократичної, соціальної, правової держави. Особам, що перебувають на службі в цих органах, надаються владні повноваження, здійснюючи які, вони представляють державу, а тому тільки відповідальне їх ставлення до виконання наданих повноважень забезпечує нормальну реалізацію поставлених перед органами завдань.

Адміністративна діяльність Національної поліції — це урегульована нормами адміністративного права виконавчо-владна діяльність підрозділів та посадових осіб Національної поліції, спрямована на забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів фізичних і юридичних осіб, публічного порядку і безпеки та протидії правопорушенням.

У навчальному посібнику з урахуванням змін і доповнень до законодавства, зумовлених створенням та започаткуванням функціонування в Україні Національної поліції розглянуто теоретико-правові основи адміністративної діяльності Національної поліції; визначено мету, завдання, форми та методи адміністративної діяльності Національної поліції; з'ясовано адміністративно-правовий статус поліцейських; виокре-

млено специфіку адміністративно-правової діяльності підрозділів Національної поліції в найбільш професійно орієнтованих сферах їх правозастосовної діяльності.

Навчальний посібник розроблено в межах програми навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції» та спрямований на підготовку висококваліфікованих кадрів для Національної поліції та МВС України. Також посібник має стати допоміжним наочним навчальним засобом для працівників Національної поліції в цілому та працівників підрозділів поліції превентивної діяльності, зокрема.

Метою навчального посібника «Адміністративна діяльність Національної поліції» є:

навчальна - сприяти становленню сучасного всебічно-розвинутого висококваліфікованого фахівця-юриста для Національної поліції, здатного на достатньому рівні репрезентувати Національну поліцію у відносинах з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування та громадянами, набути та поглибити знання щодо правових основ, сутності та особливостей суспільних відносин у процесі здійснення адміністративної діяльності, сформувати правові знання курсантів та слухачів, уміння аналізувати нормативно-правові акти та інші документи;

розвиваюча - виробляти навички самостійного аналізу адміністративно-правових явищ, умінь застосовувати отримані знання при оцінці конкретної ситуації; виробляти настанови на оволодіння професійними вміннями та навичками;

виховна - формувати ціннісні орієнтири курсантів та слухачів відповідно до ідеалів гуманізму, демократії, соціальної справедливості, поваги до особистості; виховувати активну громадянську позицію; сприяти усвідомленню ролі та значення юридичної діяльності в розбудові та зміцненні української держави; формувати в майбутніх поліцейських високий рівень правової свідомості та правової культури, професійних та особистісних якостей.

Основними завданнями навчального посібника «Адміністративна діяльність Національної поліції» є формування у поліцейських знань, вмінь та навичок, які відповідають професійно-кваліфікаційним характеристикам основних посад працівників Міністерства внутрішніх справ України та завданням, які ставляться перед поліцією на конкретному етапі розвитку українського суспільства.

Навчальний посібник укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах та узгоджено з примірною структурою змісту навчального курсу, рекомендованою Європейською Кредитно-Трансферною Системою (ECTS).

Розділ 1

ПОНЯТТЯ ТА ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

- 1.1. Поняття адміністративної діяльності Національної поліції*
- 1.2. Основні положення Закону України «Про Національну поліцію»*
- 1.3. Нормативно-правові акти, що визначають адміністративну діяльність Національної поліції*

1.1. ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Кожен, хто став на шлях навчання поліцейської професії, або є діючим поліцейським повинен розуміти, що без належного правового забезпечення діяльності поліції неможливо реалізація покладених на неї завдань та правомірне застосування наявних у неї засобів державного примусу.

Після ліквідації міліції та створення нового центрального органу виконавчої влади під назвою «Національна поліція» відповідно змінилося і законодавство, що регламентує діяльність нового правоохоронного органу. Перш за все слід виділити, основний закон, який регламентує діяльність Національної поліції – Закон України від 02.07.2015 «Про Національну поліцію».

До основних законодавчих актів, що регламентують саме адміністративну діяльність Національної поліції також слід віднести КУпАП, ЗУ «Про безоплатну правову допомогу» та інші законодавчі акти.

Підзаконні НПА, ті що визначають правовий статус Національної поліції, патрульної служби Національної поліції (Положення Про Національну поліцію : ПКМУ від 28.10.2015 № 877; Положення Про патрульну службу: Наказ МВС України від 02.07.2015 № 796).

Повноваження патрульної служби в адміністративній діяльності (Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376 та Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері за-

безпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 07.11.2015 № 1395).

Даною темою ми розпочинаємо вивчення базової фахової дисципліни, яка є основною для кожного поліцейського – «адміністративна діяльність Національної поліції».

Навчальний план підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» передбачає викладення цієї дисципліни на першому курсі в межах першопочаткової підготовки та на третьому – як однієї з основних професійно-орієнтованих дисциплін. Тому, при вивченні цієї дисципліни на 1-му курсі ви ознайомились з підґрунтям поліцейської діяльності, азами несення патрульної служби, основами реагування на правопорушення та застосування спеціальних заходів примусу. Основна ж частина матеріалу буде викладена на 3 курсі.

Отже, спочатку ми з вами розглянемо основні положення Закону України «Про Національну поліцію» та визначимо місце цього правоохоронного органу серед інших державних органів.

Адміністративна діяльність Національної поліції – це виконавчо-розпорядча, державно-владна діяльність з організації та здійснення Національною поліцією функцій з охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, попередження й припинення правопорушень адміністративно-правовими засобами та надання публічно-сервісних послуг.

Об'єктом адміністративної діяльності Національної поліції є громадський порядок та громадська безпека. Поряд з цим у Законі України «Про Національну поліцію» вживаються такі поняття, як «публічний порядок» та «публічна безпека».

Стаття 1. Національна поліція України

Національна поліція України (далі - поліція) - це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

В Основному Законі держави – Конституції України – відсутнє жодне згадування термінів «публічна безпека» або «публічний порядок». При тому що термін «громадський порядок вживається в ч.3 ст.34 Конституції України відносно обмеження законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам... гарантій прав на свободу думки і слова, на

вільне вираження своїх поглядів і переконань; у ч.2 ст.35 стосовно обмеження законом в інтересах охорони громадського порядку права на свободу світогляду і віросповідання; у ч.1 ст.36 щодо обмеження законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку права на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації.

Крім того, в інших законодавчих актах, а саме КУпАП та КК України, поняття публічний порядок та публічна безпека не використовуються. В них йдеться про правопорушення у сфері громадського порядку та громадської безпеки.

Тому, ми пропонуємо розглядати терміни «публічний порядок» та «публічна безпека» як синоніми понять «громадський порядок та «громадська безпека».

Громадська безпека — стан захищеності інтересів людини, суспільства й держави від суспільно небезпечних діянь і негативного впливу надзвичайних обставин, викликаних криміногенною ситуацією, стихійним лихом, катастрофами, аваріями і пожежами, епідеміями та іншими надзвичайними ситуаціями.

Стаття 3 Конституції України проголошує, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість, безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю". Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави, Тому нам здається, що в сучасних умовах мету встановлення та підтримання громадського порядку слід класифікувати на першочергову та другочергову. **Першочерговою метою** громадського порядку є захист найвищої соціальної цінності в Україні: людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканості і безпеки. **Другочергова мета** це забезпечення громадського спокою, створення умов нормального та безперебійного функціонування державних та громадських організацій [1].

Під громадським порядком розуміється «неухильне дотримання громадянами правил поведінки в громадських місцях (на вулицях, площах, стадіонах, в парках, гуртожитках, жилих будинках і т.п.), що забезпечує спокійні умови для суспільно-корисної діяльності людей» [2].

Ознаки адміністративної діяльності Національної поліції (за якими ця діяльність відрізняється від адміністративної діяльності інших державних органів влади та від діяльності інших підрозділів поліції (опе-

¹ Настюк В.Я. Щодо розуміння громадського порядку http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6926/1/Nastyk_59-65.pdf

² Лошицький М. В. Адміністративно-правові відносини в сфері охорони громадського порядку : монографія/ М. В. Лошицький. – К., 1996.

ративно-розшукової, кримінально-процесуальної) Ці ознаки саме й визначають особливості адміністративної діяльності Національної поліції.

1) виконавчо-розпорядчий характер

Основним призначенням *виконавчої діяльності Національної поліції* є виконання законів України, актів, прийнятих главою держави та урядом України з питань захисту прав і свобод громадян, боротьби з кримінальними та адміністративними правопорушеннями, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки,

Наприклад: Згідно зі ст. 22 Закону України «Про Національну поліцію» керівник поліції: 1) очолює поліцію та здійснює керівництво її діяльністю, забезпечує виконання покладених на неї завдань; 2) у межах компетенції організовує та контролює виконання поліцією Конституції та законів України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, а також наказів і доручень Міністра внутрішніх справ України з питань, що належать до сфери діяльності поліції;

Разом з тим, реалізація даної функції є неможливою без здійснення певних розпорядчих дій. *Розпорядча діяльність* реалізується: по-перше, через видання загальнообов'язкових нормативно-правових актів (наказів, розпоряджень тощо). Видання таких наказів має Міністр внутрішніх справ України, керівники поліції; по-друге, в організації виконання зазначених наказів та розпоряджень; по-третє, в здійсненні контролю за їх виконанням.

Стаття 22. Основні повноваження керівника поліції

1. Керівник поліції:

6) розподіляє обов'язки між своїми заступниками;

7) підписує накази поліції;

8) скасовує повністю чи в окремі частині акти територіальних органів поліції;

9) у межах повноважень надає доручення, обов'язкові для виконання поліцейськими, державними службовцями і працівниками поліції;

10) затверджує положення про самостійні структурні підрозділи апарату поліції;

11) приймає на службу та звільняє зі служби, призначає та звільняє з посад поліцейських відповідно до положень цього Закону;

21) утворює, ліквідує, реорганізовує підприємства, заклади та установи, затверджує їхні положення (статути), у визначеному порядку призначає на посади та звільняє з посад їх керівників, здійснює інші повноваження з управління об'єктами права державної власності, що належать до сфери управління поліції;

2) державно-владна діяльність

Державно-владний характер адміністративної діяльності полягає

у здійсненні покладених на Національну поліцію адміністративно-правових повноважень від імені держави, у межах компетенції, що визначена законами та іншими правовими актами (укази Президента, постанови Кабінету Міністрів, накази МВС, відповідні інструкції, тощо). Поліцейські, виконуючи адміністративні функції, виступають як суб'єкти управління (представники влади), яким надано право давати обов'язкові для виконання приписи, вказівки, застосовувати, в необхідних випадках, примусові заходи впливу.

адміністративно-попереджувальні (вживаються, коли правопорушення ще не вчинилось, але є підстави вважати, що воно може вчинитись, до них можна віднести наприклад заборона чи обмеження руху транспорту чи пішоходів, перевірку документів та ін.

- **припинювальні** (коли правопорушення безпосередньо вчинюється – поліцейський зобов'язаний вжити заходів щодо його припинення – зупинка транспортного засобу в разі порушення Правил дорожнього руху, усна вимога поліцейського припинити протиправні дії тощо),

- **процесуального забезпечення** (якщо дані заходи були вжиті, але не забезпечили виконання покладених на поліцію обов'язків поліцейський має право вжити заходи процесуального забезпечення – адміністративне затримання, доставлення, особистий огляд, огляд речей, вилучення речей та документів),

- **стягнення** (стягнення застосовується до особи, яка вже вчинила правопорушення, це є міра відповідальності і застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.),

- **сили й зброї** (застосовується як крайній захід в випадках й порядку передбачених статтями 42-46 ЗУ «Про Національну поліцію»).

3) організаційний характер, спрямований на виконання завдань та функцій, віднесених до компетенції Національної поліції

Адміністративна діяльність Національної поліції – безпосередньо організуюча діяльність. Організаційна сутність адміністративної діяльності виражається у спільній цілеспрямованій діяльності відповідних керівників, уповноважених посадових осіб щодо вирішення практичних завдань під час повсякденного виконання ними своїх посадових обов'язків. За для цього посадовими особами вирішуються питання, пов'язані з функціонуванням системи управління поліцією, координуванням діяльності поліцейських з іншими правоохоронними органами, громадськістю, місцевою владою, організації повсякденної роботи полі-

цейських, здійсненню інформаційного, кадрового, матеріально-технічного забезпечення їх діяльності тощо.

4) підзвітність та підконтрольність у процесі здійснення громадськості. Обов'язковою ознакою адміністративної діяльності Національної поліції є її підконтрольність з боку громадськості та підзвітність поліцейських громадянському суспільству.

Відповідно до п. 2 ст. 9 ЗУ «Про національну поліцію» Поліція забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку.

Стаття 86. Звіт про поліцейську діяльність

1. З метою інформування громадськості про діяльність поліції керівник поліції та керівники територіальних органів поліції раз на рік готують та опубліковують на офіційних веб-порталах органів поліції звіт про діяльність поліції.

2. Щорічний звіт про діяльність поліції та територіальних органів поліції повинен містити аналіз ситуації зі злочинністю в країні чи регіоні відповідно, інформацію про заходи, які вживалися поліцією, та результати цих заходів, а також інформацію про виконання пріоритетів, поставлених перед поліцією та територіальними органами поліції відповідними поліцейськими комісіями.

3. Керівники територіальних органів поліції зобов'язані регулярно оприлюднювати статистичні та аналітичні дані про вжиті заходи щодо виявлення, запобігання та припинення порушень публічного порядку на офіційних веб-порталах органів, які вони очолюють.

Стаття 87. Прийняття резолюції недовіри керівникам органів поліції

1. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Київська та Севастопольська міські ради, обласні, районні та міські ради мають право за результатами оцінки діяльності органу поліції на території відповідно Автономної Республіки Крим, міст Києва та Севастополя, відповідної області, району або міста своїм рішенням прийняти резолюцію недовіри керівнику відповідного органу (підрозділу) поліції, що є підставою для звільнення його із займаної посади.

Стаття 90. Залучення громадськості до розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських

1. Контроль за діяльністю поліції може здійснюватися у формі залучення представників громадськості до спільного розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських та до перевірки інформації про належне виконання покладених на них обов'язків відповідно до законів та інших нормативно-правових актів України.

5) профілактична спрямованість. Однією із особливостей адміністративної діяльності Національної поліції є її профілактична спрямованість, яка здійснюється патрульною службою, підрозділами ювенальної превенції, дільничними офіцерами поліції, підрозділами з контролю за обігом у сфері дозвільної системи, відділами забезпечення масових заходів, із застосуванням певних засобів, що створюють належні умови для розвитку нормальних відносин у сфері охорони публічного порядку та публічної безпеки на території обслуговування, суворого дотримання законодавства, попередження його порушень.

Профілактична спрямованість адміністративної діяльності Національної поліції спрямована на те, щоб не допускати вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень. Задля цього уповноважені посадові особи поліції у межах своєї компетенції повинні здійснювати низку заходів, які визначені у **ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» і до яких можна віднести наступні:**

1) здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;

2) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

3) вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;

4) регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;

5) у межах своєї компетенції, визначеної законом, здійснює контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;

6) вживає заходів для запобігання та припинення насильства в сім'ї;

7) здійснює охорону об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, а також бере участь у здійсненні державної охорони;

8) здійснює на договірних засадах охорону фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності;

9) здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ;

10) здійснює у визначеному законом порядку приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв, наркотичних засобів або психотропних речовин;

11) здійснює контроль у межах своєї компетенції, визначеної законом, за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення;

12) сприяє забезпеченню відповідно до закону правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх оголошення на всій території України або в окремій місцевості.

7) **Професійна діяльність.** Професіоналізм – важлива ознака адміністративної діяльності Національної поліції. Професійний характер адміністративної діяльності обумовлений тим, що ця спеціалізована діяльність вимагає від працівників поліції, відповідних професійних знань (право, економіка, психологія) та певних навичок, наявність певних вимог для її здійснення (освіта, вік). З огляду на те, що адміністративна діяльність правопримусова, вона вимагає від тих, хто її здійснює, добре знати свою справу, обґрунтовано, компетентно застосовувати примус, адже безпідставне використання примусових заходів може розглядатись як зловживання владою, спричинятиме невдоволеність громадян та суб'єктів господарювання, породжуватиме конфлікти. Таку професійну діяльність здійснюють спеціально підготовлені працівники відповідно до Закону України «Про Національну поліцію».

8) **публічно сервісна діяльність**, тобто діяльності Національної поліції по забезпеченню такого порядку її взаємодії з населенням, конкретними приватними (фізичними і юридичними) особами, за яким останні здатні ефективно реалізовувати свої права і законні інтереси.

При здійсненні адміністративної діяльності поліцейські у межах повноважень надають публічно-сервісні послуги.

Під публічно-сервісною послугою Національної поліції слід розуміти врегульовану адміністративно-правовими нормами діяльність уповноважених посадових осіб із розгляду заяви фізичної або

юридичної особи про видачу адміністративного акта (дозволу, ліцензії, реєстрації, посвідчення, сертифіката тощо), спрямовану на забезпечення її прав і законних інтересів та/або на виконання особою визначених законом обов'язків.

Публічно-сервісну діяльність здійснюють переважно підрозділи контролю за обігом у сфері дозвільної системи та безпеки дорожнього руху.

Так, відповідно до Наказу Національної поліції № 123 від 27.11.2015р. «Про затвердження Положення про Департамент превентивної діяльності» цей департамент наділений такими публічно-сервісними функціями, а саме здійснює погодження:

➤ проектів і схем організації дорожнього руху на автомобільних дорогах, вулицях та залізничних переїздах;

➤ поданих у встановленому порядку пропозицій стосовно обладнання засобами організації дорожнього руху місць виконання дорожніх робіт, проектів та схем організації дорожнього руху, маршрутів руху пасажирського транспорту, маршрутів організованого руху громадян і місць їх збору, порядку проведення спортивних та інших зборів, мітингів, походів і демонстрацій (далі – масові заходи), які можуть створити перешкоди дорожньому руху;

➤ заходів забезпечення безпеки дорожнього руху відповідно до державних стандартів, норм, правил, у тому числі шляхом упровадження необхідних технічних засобів організації дорожнього руху;

➤ установа технічних засобів регулювання дорожнього руху;

➤ демонтажу технічних засобів та рекламоносіїв, що встановлені в межах смуги відведення автомобільної дороги з порушенням вимог законодавства;

➤ дозволів на розміщення, будівництво, реконструкцію та функціонування в межах смуги відведення автомобільних доріг загального користування споруд, об'єктів дорожнього сервісу, автозаправних станцій, прокладення інженерних мереж та виконання інших робіт у межах смуги відведення автомобільних доріг;

➤ проектів на будівництво, реконструкцію і ремонт автомобільних доріг, залізничних переїздів, комплексів дорожнього сервісу та інших споруд у межах відведення автомобільних доріг або червоних ліній міських вулиць і доріг;

➤ дозволів на розміщення зовнішньої реклами;

➤ маршрутів та розкладу руху регулярних і нерегулярних перевезень груп дітей.

➤ видає відповідно до закону дозволу на рух окремих категорій

транспортних засобів; у випадках, визначених законом, видає та погоджує дозвільні документи у сфері безпеки дорожнього руху.

У межах визначених законодавством повноважень Департамент превентивної діяльності забезпечує видачу та анулювання відповідно до законодавства дозволів на придбання, зберігання, носіння, перевезення і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, щодо зберігання і використання яких встановлено спеціальні правила, порядок та на які поширюється дія дозвільної системи органів внутрішніх справ, а також на відкриття та функціонування об'єктів, де вони зберігаються чи використовуються, діяльність стрілецьких тирів, стрільбищ невійськового призначення та мисливських стендів, підприємств і майстерень з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, магазинів, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічних майстерень, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, правил поведінки з ними та їх застосування.

Крім того, одним із завдань поліції, як визначено у **ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію»** є надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. Це завдання знайшло своє відображення у ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію», якою регулюються підстави та порядок здійснення поліцейського піклування.

Стаття 41. Поліцейське піклування

1. Поліцейське піклування може здійснюватися щодо:

- 1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду;
- 2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення;
- 3) особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі;
- 4) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

Під видами адміністративної діяльності Національної поліції розуміють сукупність взаємодіючих складових компонентів (внутрішньоорганізаційного та зовнішньоорганізаційного), які відрізня-

ються між собою за характером суспільних відносин, що є предметом регулювання; за конкретними завданнями та функціями, які виконують відповідні служби, підрозділи та поліцейські під час службової діяльності.

У процесі адміністративної діяльності поліцейські вступають в численні відносини з іншими державними органами, підприємствами, установами, організаціями і громадянами, а також з вищестоящими керівниками, підлеглими й іншими поліцейськими усередині своєї системи. Ці відносини регулюються нормами адміністративного права і є, в цьому зв'язку, адміністративно-правовими. У залежності від того, де складаються відносини, де вони виникають і розвиваються (поза системи поліції чи усередині їхньої системи), від їх змісту та спрямування відносини, що визначають зміст адміністративної діяльності Національної поліції можна поділити на два види:

Види адміністративної діяльності Національної поліції:

- 1) внутрішньоорганізаційні (внутрішні, внутрішньосистемні)**
- 2) зовнішньоорганізаційні (зовнішні, зовнішньосистемні).**

Внутрішньоорганізаційна діяльність забезпечує формування та функціонування системи підрозділів поліції, включаючи визначення їх організаційної структури, підбір, розстановку, навчання та виховання поліцейських, матеріально-технічне та інформаційне забезпечення, постановку поточних та перспективних завдань підрозділам поліції та конкретним посадовим особам, здійснення повсякденного керівництва та контролю за їх виконанням. Внутрішньоорганізаційна діяльність охоплює відносини, які складаються між різними ланками апарату управління, його органами та підрозділами та посадовими особами. Суб'єкти вищого рівня зазначеної системи можуть керувати нижчими ланками, ставити перед ними відповідні завдання та контролювати їх виконання, а також здійснювати підбір та розстановку керівних кадрів.

Внутрішньоорганізаційна адміністративна діяльність Національної поліції складається з організації роботи всіх організаційно-структурних підрозділів поліції (превентивної діяльності, патрульної поліції, поліції охорони, кримінальної поліції, органів досудового розслідування, поліції особливого призначення).

Внутрішньо-організаційна діяльність спрямована на визначення структури і штатів поліції, добір, навчання та виховання кадрів, планування роботи, здійснення повсякденного керівництва підлеглими під-

розділами, контроль і перевірку виконання, узагальнення і поширення позитивного досвіду, заохочення співробітників, застосування заходів дисциплінарного впливу тощо. Вона охоплює головним чином правовідносини, що складаються між апаратами і співробітниками поліції. Правові норми, що регулюють такі відносини, містяться в основному у відомчих нормативних актах, стосуються внутрішніх питань роботи поліції і покликані забезпечити виконання, ними своїх основних завдань.

Внутрішньоорганізаційна адміністративна діяльність ОВС має допоміжний характер відповідно до зовнішньоорганізаційної адміністративної діяльності.

Зовнішньоорганізаційна адміністративна діяльність – це діяльність пов'язана з практичною реалізацією завдань поліції, визначених у ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію».

Стаття 2. Завдання поліції

1. Завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

1) забезпечення публічної безпеки і порядку;

2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;

3) протидії злочинності;

4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Її метою є виявлення, попередження, припинення правопорушень та забезпечення реалізації прав і свобод громадян шляхом надання публічно-сервісних послуг.

У процесі здійснення зовнішньоорганізаційної адміністративної діяльності органи внутрішніх справ забезпечують виконання своїх основних завдань, пов'язаних формуванням та реалізацією, у межах компетенції, державної політики у сферах підтримання публічної безпеки і порядку, забезпечення безпеки дорожнього руху, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, організації роботи дозвільної системи, превентивної та профілактичної діяльності, запобігання та припинення насильства в сім'ї.

Тобто це відносини, які виникають між підрозділами поліції та іншими органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами та громадянами. Цей різновид діяльності деякі вчені справедливо називають правоохоронною адміністративною діяльністю

Напрямки зовнішньої адміністративної діяльності:

1) обліково-реєстраційна (наприклад, реєстрація заяв, повідом-

лень та іншої інформації про правопорушення та інші події; реєстрація справ про адміністративні правопорушення та ін);

2) дозвільно-ліцензійна (наприклад, видача дозволів та ліцензій у сфері дозвільної системи; погодження документів у сфері безпеки дорожнього руху та інше);

3) адміністративно-юрисдикційна (здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення; виконання адміністративних стягнень);

4) контрольно-наглядова (здійснення нагляду за дотриманням правил дозвільної системи, безпеки дорожнього руху, адміністративного нагляду тощо);

5) охоронна (забезпечення охорони власності фізичних та юридичних осіб);

6) профілактична (профілактика правопорушень у громадських місцях та з боку осіб, схильних до їх вчинення).

1.2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІЦІЮ»

Законом, який визначає статус Національної поліції є Закон України «Про Національну поліцію».

Національна поліція України (ст.. 1 Закону) - це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення :

- **охорони прав і свобод людини,**
- **протидії злочинності,**
- **підтримання публічної безпеки і порядку.**

Завдання поліції (ст.2 Закону):

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Забезпечення публічного порядку та безпеки органами Національ-

ної поліції включає в себе відносини з охорони та захисту прав, свобод та інтересів особи у громадських місцях. Охорона публічного порядку та безпеки – це галузь адміністративно-політична, у рамках якої повинні бути створені нормальні умови для життєдіяльності людей у найрізноманітніших сферах суспільних відносин, усунути або нейтралізовані загрози публічної безпеки. Захист публічної безпеки та порядку – це діяльність поліції, пов'язана з припиненням правопорушень у громадських місцях та притягнення правопорушників до відповідальності; діяльність спрямована на усунення загроз публічної безпеки (злочинність та правопорушення, аварійність на автошляхах тощо).

Охорона публічного порядку Національною поліцією полягає в здійсненні поліцейськими заходів щодо забезпечення недоторканості людини, захисту її конституційних прав і свобод, власності та створення умов громадського спокою, нормальних умов функціонування державних органів, установ, підприємств, організацій всіх форм власності.

Складовою частиною охорони публічного порядку є забезпечення публічної безпеки, яка передбачає чітке дотримання правил поведіння зі зброєю, боеприпасами, вибуховими, сильнодіючими, а також радіоактивними речовинами, правил дорожнього руху, тощо.

Забезпечення публічної безпеки та порядку Національною поліцією – це визначена законом виконавчо-розпорядча діяльність спеціальних підрозділів поліції, що містить встановлення обов'язкових правил в сфері громадського порядку; у створенні умов для реалізації прав громадян і охорони цих прав; у створенні обстановки спокою в громадських місцях; у напрямку додержання громадянами законів і інших чинних нормативних актів; у здійсненні адміністративного нагляду; в застосуванні до порушників заходів адміністративного примусу та адміністративної відповідальності.

Виконуючи завдання у сфері забезпечення публічного порядку та безпеки змістом адміністративної діяльності поліції є наступні хаходи:

- нагляд за дотриманням порядку у громадських місцях;
- попередження і припинення будь-яких правопорушень у громадських місцях;
- попередження правопорушень, з боку осіб, схильних до їх вчинення;
- протидія алкоголізму, наркоманії, пияцтву, проституції;
- виявлення правопорушників та притягнення винних до відповідальності;
- проведення спеціалізованої виховної роботи з населенням,

окремими громадянами, правопорушниками (заходи загальної профілактики);

- нагляд за безпекою дорожнього руху;
- припинення масових порушень громадського порядку;
- нагляд за дотриманням порядку у громадських місцях при настанні надзвичайних ситуацій, у зоні АТО тощо;

Поліція, здійснюючи охорону прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, перш за все виконує функції з запобігання правопорушенням, тобто здійснює їх профілактику (превенцію).

Профілактика (превенція, запобігання) правопорушень – це сукупність різних взаємопов'язаних поліцейських заходів, спрямованих на не допущення вчинення правопорушень, виявлення і усунення причин, які сприяють їх вчиненню.

Запобігання адміністративним правопорушенням Національною поліцією здійснюється з метою:

1. виявлення причин та умов, які сприяють вчиненню правопорушень;
2. обмеження дії негативних явищ, що сприяють вчиненню правопорушенням;
3. недопущення вчинення правопорушень під час забезпечення публічного порядку та безпеки;
4. виявлення осіб, які готуються до вчинення правопорушень;
5. виявлення осіб, схильних до вчинення правопорушень;
6. виховання осіб, схильних до вчиненню правопорушень у душі додержання законів та правил співжиття.

Надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. Реалізація цього завдання відображається у змісті ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію» - у здійсненні поліцейського піклування.

Міжнародні стандарти з прав людини визначають обов'язки поліції щодо їх забезпечення, надання допомоги особі, яка опинилася в складних життєвих ситуаціях, в безпорадному стані тощо. Виходячи зі змісту ст. ст. 2, 41 Закону України «Про Національну поліцію» **поліцейське піклування** – це надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Поліцейське піклування може здійснюватися щодо:

- 1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду;
- 2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення;
- 3) особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі;
- 4) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

У цьому законодавчому акті також визначаються базові положення, засади, орієнтири, яких повинні дотримуватися поліцейські під час здійснення адміністративної діяльності. Мова йдеться про **принципи діяльності поліції**.

Недотримання вказаних принципів поліцейським при здійсненні адміністративної діяльності тягне за собою настання дисциплінарної, адміністративної або кримінальної відповідальності, впливає на стан законності у державі тощо.

Принципи діяльності поліції містяться у Розділі 2 Закону України «Про Національну поліцію»)

1. **Верховенство права (ст.6);**
2. **дотримання прав і свобод людини (ст..7);**
3. **законність (ст. 8);**
4. **відкритість та прозорість (ст. 9);**
5. **політична нейтральність (ст. 10);**
6. **взаємодія з населенням на засадах партнерства (ст. 11);**
7. **безперервність (ст. 12).**

1) Принцип верховенства в діяльності Національної поліції:

Змістовне наповнення конституційного принципу верховенства права, в аспекті діяльності Національної поліції України фактично враховує: 1) досягнення національної правової доктрини; 2) здобутки юридичної науки тих держав, які обстоюють ідею панування права та визнання людини найвищою соціальною цінністю; 3) практику Європейського суду з прав людини, положення про необхідність застосування якої в діяльності поліції України є необхідною складовою панування права в нашій державі.

Принцип верховенства права належить до різновиду конституційних і знайшов своє закріплення у ч. 1 ст. 8 Основного Закону Української держави.

Згадується про нього і в абз. 5 Преамбули Конвенції «Про захист прав людини і основоположних свобод» у вигляді такого положення: "Уряди держав-членів Ради Європи, які підписали цю Конвенцію, сповнені рішучості як уряди європейських країн, що є одностайними і мають спільну спадщину політичних традицій, ідеалів, свободи та верховенства права, зробити перші кроки до колективного забезпечення певних прав, проголошених у Загальній декларації.

Ідея верховенства права знайшла своє закріплення і в Європейському кодексі поліцейської етики 2001 р. У розділі II цього міжнародного документа визначено такі правові основи поліції відповідно до верховенства права:

1. Поліція є публічним органом, створеним згідно із законом;
2. Діяльність поліції завжди повинна проводитися у відповідності з національним правом і міжнародними стандартами, визнаними країною;
3. Законодавство про поліцію повинно бути доступним для громадськості, достатньо зрозумілим і точним, та, за необхідності, супроводжуватися чіткими підзаконним регулюванням, яке також повинно бути доступними для громадськості і зрозумілим;
4. На персонал поліції повинно поширюватися таке саме законодавство, що й на звичайних громадян, і винятки можуть бути виправдані тільки з причин належної роботи поліції в демократичному суспільстві.

В аспекті діяльності поліції зміст цього принципу складають такі незаперечні вимоги:

- визнання пріоритетності, домінування, визначальної ролі прав людини у діяльності поліції, оскільки принцип верховенства права прямо закріплено в ст. 8 Конституції України, в преамбулі Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та втілено в усіх статтях цього міжнародного акта, що його зобов'язали виконувати та дотримуватись держави-члени Ради Європи;
- поширюваність пріоритетності цього принципу на діяльність усієї системи правоохоронних органів України, включно із поліцією;
- правова певність, визначеність (legal certainty) становища як посадових і службових осіб поліції, так і контрагента в особі іншої сторони правоохоронних відносин;
- обсяг будь-якого правового розсуду посадових і службових осіб поліції та спосіб його здійснення мають бути з достатньою ясністю ви-

значені законом;

- неприпустимість затримання особи на невизначений і непередбачуваний строк, якщо воно не ґрунтується на законі чи судовому рішенні;

- наявність громадської довіри до поліцейських як ефективних захисників справедливості;

- безвиняткова можливість доступу до поліції людини, у разі порушення її конституційних прав і свобод у результаті вчинення відносно неї кримінального злочину чи адміністративного правопорушення;

- наявність прокурорського нагляду (за додержанням законів посадовими особами поліції, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, а також нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян) та судового контролю за діяльністю поліції;

- підпорядкованість судовому рішенню, безвиняткова обов'язковість його виконання всіма органами поліції, їх службовими і посадовими особами;

- забезпечення органами поліції України, у разі застосування ними вогнепальної зброї, швидкого й ефективного розслідування справи їхніми слідчими підрозділами, «аби підтримувати громадську довіру з додержання ними верховенства права».

2) Принцип дотримання прав і свобод людини полягає у:

Згідно з цим принципом під час здійснення адміністративної діяльності поліцейський:

1) забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації.

2) обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України,

3) обмеження прав і свобод людини допускається виключно за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції.

У ст. 3 Конституції України визначено: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відпові-

дає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави”.

Забезпечення верховенства права та захисту прав і свобод людини означає здійснення правоохоронної діяльності в такому порядку, формі і режимі, при яких втручання в гарантовані законом права і свободи людини зовсім не мало б місця, або здійснювалося б лише в передбачених законом випадках, в умовах крайньої необхідності, коли іншими засобами вирішити завдання правосуддя не можливо.

Система прав і свобод людини визначається перш за все в Конституції України, Але Конституція держави закріплює лише основні права і свободи людини, а також фундаментальні засади, діяльності органів держави які мають створювати гарантії таких прав і свобод.

Права і свободи людини та гарантії їх дотримання при здійсненні правоохоронної діяльності отримують більш детальний виклад як в законах України так і в міжнародних правових актах.

1) загальні міжнародно-правові акти :

- а) Загальна декларація прав людини ООН від 10 грудня 1948 р.;
- б) Міжнародний пакт про громадянські і політичні права" від 16 грудня 1966 р. ;

2) європейські міжнародно-правові акти:

- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Зі змінами та доповненнями, внесеними Протоколом № 11 від 11 травня 1994 року, Протоколом № 14 від 13 травня 2004 року);
- Європейська конвенція з відшкодування шкоди жертвам насильницьких злочинів від 24 листопада 1983 року;
- Європейська конвенція про запобігання тортурам та нелюдському або таких, що принижують гідність, поведженню чи покаранню 1987 р.;
- Рекомендації № R (85) 11 відносно положення потерпілого в рамках кримінального права і кримінального процесу, прийнятій Комітетом міні- стрів Ради Європи від 28.06.1985;

Стаття 9 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права закріплює такі положення, загальнообов'язкового характеру:

«1. Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути піддано свавільному арешту чи триманню під вартою. Нікого не може бути позбавлено волі інакше, як на підставах і відповідно до такої процедури, які встановлено законом.

2. Кожному заарештованому повідомляються при арешті причини його арешту і в терміновому порядку повідомляється будь-яке пред'явлене йому обвинувачення.

В ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права закріплює такі правила:

«1. Всі особи є рівними перед судами і трибуналами.

В ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права закріплює такі правила:

«1. Всі особи є рівними перед судами і трибуналами.

Відповідно до пункту 1 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод нікого не може бути позбавлено свободи інакше ніж відповідно до процедури, встановленої законом, і в таких випадках як:

а) законне ув'язнення особи після засудження її компетентним судом;

б) законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом;

в) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою провадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення;

г) затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою провадження його до компетентного органу;

д) законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг;

е) законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції.

Ратифікація першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7, 11 та 14 до «Європейської Конвенції про захист прав людини та основних свобод» відкрила можливість для всіх осіб, що знаходяться під юрисдикцією України, здійснювати захист своїх прав і свобод з застосуванням юрисдикції Європейського Суду з прав людини - кожен громадянин України може звертатись до ЄСПЛ для захисту своїх прав і свобод, коли використані національні засоби захисту таких.

Здійснюючи адміністративну діяльність поліцейський повинен дотримуватися вказаних базових прав і свобод людини, які викладені як у міжнародних правових актах, так і у вітчизняному законо-

давстві.

3) Принцип законності в адміністративній діяльності поліції полягає у дотриманні таких вимог:

- необхідності здійснювати свою діяльність лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України;
- забороні виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази;
- Накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

Законність є необхідною передумовою конституційного правопорядку, що його необхідно розглядати як мету організації та функціонування органів Національної поліції України.

1. Поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України.

Згідно з ч. 2 ст. 19 Конституції України, органи державної влади «зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України». З цього випливає, що за змістом положень Основного Закону повноваження органів і підрозділів поліції, їх посадових і службових осіб мають бути визначені конституційно і (або) законодавчо.

Водночас, повноваження державних органів можуть бути визначені і підзаконними актами. Така можливість об'єктивно існує за змістом ст. 92 Конституції України, відповідно до якої виключно законами визначаються:

- організація і діяльність органів виконавчої влади (п. 12 частини 1 ст.92);
- судоустрій, судочинство, статус суддів, організація і діяльність прокуратури, органів дізнання і слідства, органів і установ виконання покарань (п. 14 частини 1 ст. 92);
- основи національної безпеки, організації Збройних Сил України і забезпечення громадського порядку (п. 17 ч.1 ст. 92).

За будь-яких умов названа стаття не містить передбачень щодо законодавчого унормування статусу *всіх* тих державних органів, статус яких конституційно не встановлений

2. Поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази.

Вищезазначена частина 2 коментованої статті містить припис, який забороняє виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази. Вкрай важливо, щоб у суспільстві, керованому верховенством права, поліція проводила лише законні операції. Із параграфу 3 Європейського кодексу поліцейської етики випливає, що законність її операцій оцінюється не тільки з погляду національного права, але і з погляду міжнародних стандартів з прав людини.

Параграф 38 цього ж Кодексу накладає на поліцію обов'язок ex-officio перевіряти законність своїх операцій до і під час їх проведення: "Поліція завжди повинна пересвідчуватися у правомірності своїх запланованих дій". Цей принцип застосовується до поліції як організації, а також до її посадових і службових осіб.

3. Накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

Одним із принципів законності є неприпустимість протиставлення законності і доцільності, адже законність має найвищу доцільність. Тому, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

Не можна відкидати закон, не виконувати його, керуючись міркуваннями життєвої доцільності (місцевої, індивідуальної та ін.), тому що такі міркування враховуються в законі. Правові закони самі володіють вищою суспільною доцільністю. Доцільність закону означає необхідність вибору суворо в рамках закону найоптимальніших (таких, що відповідають цілям і завданням суспільства) варіантів здійснення правотворчої діяльності і діяльності з реалізації права.

4) Принцип відкритості та прозорості в адміністративній діяльності поліції полягає у:

1. забезпеченні постійного інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку;

2. забезпеченні доступу до публічної інформації, володільцем якої є поліція;

3. нормативно-правові акти, що регламентують діяльність поліції, обов'язково оприлюднюються на веб-порталі центрального органу управління поліції;

4. проекти нормативно-правових актів, що стосуються прав та свобод людини, обов'язково проходять громадське обговорення в порядку, визначеному Міністром внутрішніх справ України.

Відкритість та прозорість діяльності поліції є фундаментальними складовими механізму становлення інституту демократичності. Важливою гарантією відкритості та прозорості діяльності поліції стало законодавче закріплення цих принципів у спеціальному нормативному акті, що визначає правові засади організації та діяльності Національної поліції України, який був підготовлений відповідно до міжнародних стандартів у сфері поліцейської діяльності.

Сьогодні юристи-теоретики та практики як в Україні, так і поза її межами активно оперують поняттями «відкритість» та «прозорість»; отримали своє нормативне закріплення ці принципи й на законодавчому рівні. Так, Конституція України не містить норм, які б чітко закріплювали принципи відкритості, прозорості, проте вони можуть бути виведені із низки конституційних положень, зокрема, зі ст. 57, ч. 1 ст. 84, ч.ч. 2, 3 ст. 94, п. 7 ст. 129 тощо, що становлять нормативну основу для визначення їх змісту і сутності.

Загалом можна констатувати, що законодавче забезпеченням принципів відкритості та прозорості підвищується, особливо останніми роками, проте потребує удосконалення механізм їх реалізації. Разом із тим, ці терміни неоднаково трактуються у науковій літературі та відсутні положення щодо їх визначення, а тим більше розмежування на законодавчому рівні. Оскільки, відкритість та прозорість є стратегічним елементом формування якісної взаємодії між громадськістю та Національною поліцією, принциповим питанням у контексті тлумачення ст. 9 цього Закону є чітке розуміння відкритості та прозорості.

Міжнародний досвід свідчить, що відкритість держави передбачає прозорість функціонування поліції, можливість суспільства контролювати виконання нею важливих рішень. Концепція відкритої держави орієнтована на пошук політико-юридичних складових відкритої, прозорої, публічної й ефективної організації діяльності органів публічної влади, що тісно пов'язана з громадянським суспільством. Відкритість діяльності Національної поліції дозволяє громадянам отримати адекватне уявлення та сформувані критичне судження про її функціонування на засадах демократичності.

Прозорість діяльності передбачає можливість взаємодії громадян, їхніх об'єднань, юридичних осіб з поліцією при реалізації державної політики, впливу на рішення та діяльність цих органів, дос-

туп до повної, об'єктивної, достовірної інформації про їх діяльність. Можна виділити три рівні прозорості діяльності поліції: **перший рівень** – прозорість у проведенні кадрової політики та розподілу всієї системи адміністративних повноважень поліції; **другий рівень передбачає** забезпечення управлінської прозорості поліції шляхом превентивних заходів організаційного характеру; **третій рівень** – прозорість процесу прийняття рішень поліцією виводячи на перший план таку характеристику, як нейтральність, здатність знайти необхідний баланс між спрямованістю потенційного рішення та його можливими негативними наслідками; вміння визначити оптимальні рамки для розгляду справи.

Відповідно до європейських стандартів, прозорість у діяльності поліції, насамперед, передбачає можливість будь-якої заінтересованої особи отримати у визначеному законодавством порядку від поліції у цілому або окремого її представника інформацію про її діяльність та рішення, за винятком інформації, доступ до якої відповідно до закону є обмеженим. У рамках цього принципу поліцейському забороняється обмежувати доступ осіб до інформації, яка не є таємною чи конфіденційною, з метою приховування певних дій чи відомостей, що підривають його службовий авторитет і можуть зашкодити репутації Національної поліції загалом, а також подавати завідомо неповну або недостовірну інформацію.

У «Кодексі рекомендованої практики громадської участі у процесі прийняття рішень» Ради Європи принцип відкритості передбачає, що адміністрація відкрита для зовнішнього нагляду, а прозорість означає, що при цьому нагляді видно все наскрізь. Відповідно до цього, відкритість та прозорість при адмініструванні являють собою фундаментальний принцип «хорошого адміністрування», яке характеризується двома причинами: 1) воно дозволяє будь-якій особі, щодо якої здійснюється адміністративна дія, розуміти його підстави; 2) відкритість та прозорість сприяють інститутам нагляду (судам, органам розслідування, парламентським комітетам) над адмініструванням. Завдяки цьому, на думку європейських експертів, відкритість та прозорість сприяють законності адміністративного управління.

Узагальнюючи, слід підкреслити, що прозорість діяльності поліції є ознакою зрозумілості, переконливості її дій громадськості та подальшої відповідної зворотної підтримки, без чого неможливий свідомий та результативний вплив громадськості. Відкритість на відміну від прозорості є функціональною характеристикою поліції та виявляє – ступінь безпосередньої участі громадян, активність громадського контролю за її діяльністю, ступінь реального впливу громадян на зміст діяльності по-

ліцейських.

На основі міжнародних договорів у сфері поліцейської діяльності, чинного законодавства та доктринальних положень слід виділити такі організаційно-правові форми реалізації принципів відкритості та прозорості діяльності Національної поліції України:

1. оприлюднення законів, указів, постанов, наказів та інших нормативних актів у сфері діяльності Національної поліції в офіційних виданнях та на офіційних сайтах центрального органу управління поліцією та територіальних органів поліції;

2. оприлюднення центральним органом управління поліцією та територіальними органами поліції затверджених програм, звітів тощо про їх виконання;

3. звернення громадян – громадські приймальні у центральних органах управління поліцією та територіальних органах поліції;

4. забезпечення взаєморозуміння і співпраці Національної поліції з громадськістю;

5. щорічні звіти голів центрального органу управління поліцією та територіальних органів поліції перед громадськістю;

6. проведення відкритих дискусій між Національною поліцією та громадськістю посередництвом електронних засобів інформації консультації з останніми тощо.

Нині існує вагома необхідність формування системи забезпечення повного, достовірного і постійного інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, населення про роботу поліції. Предметом інформування є відомості про ті чи інші аспекти правозастосовної діяльності поліції, нормотворчої діяльності Міністерства внутрішніх справ України тощо. Публічна інформаційна діяльність поліції спрямована на створення між ними та громадянами довірчих відносин і формування об'єктивної оцінки її діяльності за допомогою повного й достовірного інформування про результати правоохоронної роботи.

Форми цього процесу отримали нормативне закріплення. Зокрема, у ст. 5 Закону України «Про доступ до публічної інформації» вказано, що доступ до інформації забезпечується шляхом: 1) систематичного та оперативного оприлюднення інформації: в офіційних друкованих виданнях; на офіційних веб-сайтах в мережі Інтернет; на єдиному державному веб-порталі відкритих даних; на інформаційних стендах; будь-яким іншим способом; 2) надання інформації за запитами на інформацію.

Конституцією України (ст. 57) визначено необхідність доведення

до відома населення всіх нормативно-правових актів, що визначають права і обов'язки громадян.

Згідно з п. 1 ч. 1 ст. 13 Закону «Про доступ до публічної інформації» Національна поліція як суб'єкти владних повноважень визнається розпорядником інформації та відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 10¹, ч. 1 ст. 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації» зобов'язана оприлюднювати і регулярно оновлювати публічну інформацію щодо своєї діяльності, прийняті нормативно-правові акти і акти індивідуальної дії (крім внутрішньо-організаційних), проекти власних рішень, а також інформацію про нормативно-правові засади діяльності у формі відкритих даних, зокрема, на єдиному державному веб-порталі відкритих даних та на своїх веб-сайтах. Як вбачається з ч. 2 ст. 15 Закону «Про доступ до публічної інформації» інформація, передбачена ч. 1 ст. 15, підлягає обов'язковому оприлюдненню невідкладно, але не пізніше п'яти робочих днів з дня затвердження документа. У разі наявності у розпорядника інформації офіційного веб-сайту така інформація оприлюднюється на веб-сайті із зазначенням дати оприлюднення документа і дати оновлення інформації. Тому, поліція зобов'язана оприлюднювати свої рішення в офіційних друкованих виданнях чи (та) офіційних веб-сайтах невідкладно, але не пізніше п'яти робочих днів з дня прийняття.

Згідно п. 4 ч. 1 ст. 24 Закону «Про доступ до публічної інформації» особи, винні у неоприлюдненні інформації відповідно до ст. 15 цього Закону, будуть нести відповідальність. Але кримінальної відповідальності у законодавстві не передбачено. Лише через суд особа, яка вважає, що неоприлюдненням Національною поліцією своїх рішень порушено її права та законні інтереси, може притягнути її посадових осіб до цивільно-правової відповідальності, що має компенсаційний характер.

Виходячи з аналізу змісту ст.ст. 12, 13, 14, ч. 1 ст. 15, 23 Закону «Про доступ до публічної інформації» особа може оскаржити бездіяльність Національної поліції щодо неоприлюднення інформації та дії такого органу з приводу відмови у наданні відповідної інформації згідно положень Кодексу адміністративного судочинства України. Таке оскарження здійснюється шляхом подання адміністративного позову. У свою чергу суд, виходячи з вимог п. 1 ч. 1 ст. 183² Кодексу адміністративного судочинства України, повинен розглянути такий позов у порядку скороченого провадження.

Права громадян на доступ до інформації про діяльність органів влади встановлені такими законодавчими актами, як Закони України: «Про інформацію» від 02 жовтня 1996 р., «Про звернення громадян» від 02 жовтня 1996 р., «Про порядок висвітлення діяльності органів держа-

вної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» від 23 вересня 1997 р., «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р. та ін.

5) Принцип політичної нейтральності полягає у:

1. забезпеченні захисту прав та свобод людини незалежно від її політичних переконань та партійної приналежності;

2. незалежності у своїй діяльності від рішень, заяв чи позиції політичних партій та громадських об'єднань;

3. у забороні використовувати в органах і підрозділах НП будь-які предмети, на яких зображена символіка політичних партій, та проводити політичну діяльність;

4. у забороні висловлювати особисте ставлення до діяльності політичних партій під час виконання службових повноважень, а також використовувати службові повноваження в політичних цілях.

Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) «Про Декларацію про поліцію» від 08 травня 1979 р.

Вказані документи встановлюють основні засади політичної нейтральності поліції та передбачають, що:

- поліція є державною службою, створеної в відповідно до закону, в обов'язки якої входить підтримка і охорона правопорядку;

- поліція у своїй діяльності повинна користуватися достатньою незалежністю від інших державних органів при виконанні доручених їй завдань, за які вона повинна бути повністю відповідальна;

- персонал поліції повинен зазвичай мати такі самі громадянські та політичні права, як і інші громадяни. Можливе обмеження цих прав, тільки якщо це необхідно для виконання функцій поліцією в демократичному суспільстві, відповідно до права, і у відповідності з Європейською конвенцією про права людини;

- посадові особи з підтримання правопорядку постійно виконують покладені на них законом обов'язки, служачи громаді і захищаючи всіх осіб від протиправних актів у відповідності з високою ступенем відповідальності, необхідної їх професією;

- при виконанні своїх обов'язків посадові особи підтримання правопорядку поважають і захищають людське гідність і підтримують і захищають права людини по відношенню до всіх осіб;

- поліція повинна виконувати свої завдання справедливо, керуючись, зокрема, принципами неупередженості та недискримінації;

- діяльність поліції завжди повинна проводитися у відповідності з національним правом і міжнародними стандартами, визнаними країною.

Головним завданням реформування поліції є створення професій-

ного деполітизованого та ефективного інституту, заснованого на принципах верховенства права, законності і толерантності.

Принцип політичної нейтральності поліції є одним з найпоширеніших у країнах Європи, його реалізація в Україні сприятиме комплексному реформуванню правоохоронної системи та створенню у країні професійної та ефективної Національної поліції.

Політична нейтральність Національної поліції полягає у тому, що поліцейський під час провадження службової діяльності повинен об'єктивно і неупереджено виконувати законні накази (розпорядження) осіб, яким він підпорядкований, незалежно від партійної приналежності цих осіб та своїх особистих переконань; поліцейський не може демонструвати свої політичні погляди та вчиняти інші дії, що будь-яким способом можуть засвідчувати його особливе ставлення до певних політичних сил, партій чи блоків, не використовувати службові повноваження в інтересах політичних партій чи їх осередків; не має права утворювати політичні партії, блоки та бути їх членом, брати участь у страйках та акціях громадської непокори. Крім того, поліцейському забороняється брати участь у передвиборній агітації. Поліцейські повинні відхиляти незаконні накази і нести відповідальність за незаконні дії, навіть якщо вони виконують накази вищих посадових осіб. Поліцейські не можуть діяти в інтересах окремих осіб чи політичної партії.

Таким чином, у вітчизняній практиці необхідно забезпечити реалізацію принципу політичної нейтральності у діяльності Національної поліції. Національна поліція має бути аполітичною, оскільки її функцією є надання поліцейських послуг населенню на професійній основі, незалежно від особистого ставлення до політичної еліти, яка перебуває при владі. Необхідно проводити політику, спрямовану на створення професійної та стабільної Національної поліції шляхом забезпечення розвитку нових компетенцій поліцейських, проведенням активної роботи з підвищення кваліфікації, посилення їхньої правової та соціальної захищеності.

Політична нейтральність поліцейських у сенсі політичної незаангажованості є необхідною передумовою для гарантування того, що громадяни незалежно від їх політичних поглядів отримують поліцейські послуги на засадах справедливості, рівності, неупередженості. На практиці це досягається шляхом посилення уваги до професіоналізму, заслуг та компетенцій працівників Національної поліції. Принцип політичної нейтральності обов'язково потребує ефективної реалізації, оскільки є основою функціонування професійної і політично нейтральної поліції. Він сприятиме формуванню політично

нейтральних поліцейських, які незалежно від того, яка команда прийшла до влади, будуть сумлінно виконувати свою роботу. Політична нейтральність поліцейського є одним із чинників, що впливає на стабільність функціонування інституту Національної поліції. Політизація Національної поліції перешкоджає створенню високопрофесійного кадрового потенціалу.

6) Принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства полягає у:

1. здійсненні діяльності у тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадянськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб;
2. ефективність діяльності визначається на основі рівня довіри населення до поліції;
3. оцінка рівня довіри населення до поліції проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

7) Принцип безперервності полягає у:

1. забезпеченні безперервного та цілодобового виконання завдань поліції;
2. кожний має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського);

Поліцейському заборонено відмовляти в розгляді або відкладати розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань з посиланням на вихідний, святковий чи неробочий день або закінчення робочого дня.

Принцип безперервного та цілодобового виконання своїх завдань, спрямовує діяльність поліції на вжиття комплексу передбачених для них повноважень для постійної і системної роботи по попередженню і розкриттю злочинів, охорони суспільства і громадян від будь-яких протиправних посягань.

Протидія злочинності несумісна з переривами чи зупинками діяльності поліції, яка будучи наділеною правом і владою, не повинна упустити шанс для попередження злочину і захисту тим самим прав і свобод людини, для закріплення слідів злочину, що потребує невідкладності дій, для встановлення істини.

Для прийому заяв від громадян і для невідкладного реагування на факти кримінальних правопорушень в підрозділах поліції створюються

чергові частини, а за необхідності і слідчо-оперативні групи.

Відповідно до ст. 214 КПК України слідчий невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування. Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Огляд місця події у невідкладних випадках може бути проведений до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, що здійснюється негайно після завершення огляду. Слідчий інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов'язані прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення. Відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається.

Закон України «Про Національну поліцію» систему та структуру поліції.

Система поліції складається з двох рівнів (ст. 13 ЗУ «Про Національну поліцію») Система поліції_:

- 1) Національний рівень - центральний орган управління поліції.
- 2) Локальний рівень - територіальні органи поліції.

Структуру центрального органу управління поліції затверджує керівник поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України. До основних структурних підрозділів центрального органу управління поліції відносяться *департаменти*: патрульної поліції, кримінальної поліції, спеціальної поліції, поліції особливого призначення, поліції охорони, органів досудового розслідування.

Територіальні органи поліції утворюються в АРК, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах. Такі органи поліції утворює, ліквідує та реорганізовує Кабінет Міністрів України за поданням Міністра внутрішніх справ України на підставі керівника поліції.

Структурні підрозділи поліції:

1) **Патрульна поліція** (виконує функції з підтримання правопорядку і забезпечення безпеки на вулицях міст і на дорогах, а також превенцію злочинів шляхом здійснення патрулювання. Формами роботи

патрульної поліції є: автомобільний патруль, піший патруль, патрулювання з використанням інших засобів пересування (кінний, мото-, річковий патрулі).

2) **Кримінальна поліція** (здійснює боротьбу із загальнокримінальною злочинністю. З цією метою її працівники здійснюють оперативно-розшукові заходи, передбачені законом процесуальні дії).

3) **Поліція охорони** (здійснює заходи щодо охорони нерухомих об'єктів та іншого майна, в тому числі грошових знаків, цінних паперів та інших цінностей, забезпечення особистої безпеки громадян у порядку, передбаченому законодавством).

4) **Спеціальна поліція** (забезпечує громадський порядок на об'єктах і територіях, які мають особливе значення або постраждали від стихійного лиха, екологічного забруднення, катастрофи).

5) **Поліція особливого призначення** (спеціальний поліцейський спецпідрозділ швидкого реагування, який замінить всі існуючі підрозділи МВС, об'єднавши їх в один спецпідрозділ "КОРД").

6) **Органи досудового розслідування** (здійснюють досудове розслідування по кримінальних провадженнях).

Безпосереднє керівництво поліцією здійснює **керівник поліції**. Керівник поліції призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України відповідно до пропозицій Міністра внутрішніх справ України.

Основні повноваження керівника поліції передбачені у ст. 22 Законі України "Про Національну поліцію". Керівник поліції має першого заступника і заступників, які призначаються на посаду та звільняються з посади Міністром внутрішніх справ України за поданням керівника поліції.

Керівники територіальних органів поліції призначаються на посади та звільняються з посад керівником поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України. Заступників керівників територіальних органів поліції призначає на посади та звільняє з посад керівник територіального органу поліції.

Національна поліція, має статус центрального органу виконавчої влади, однак її діяльність спрямовується та координується через МВС України. Повноваження Міністра щодо координації та діяльності Національної поліції викладені у ст. 16 Закону України «Про Національну поліцію».

Законом визначено й **основні повноваження Міністра внутрішніх справ України у відносинах з поліцією (ст. 16 ЗУ «Про**

Національну поліцію»)

Міністр внутрішніх справ України:

1) забезпечує формування державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, а також надання поліцейських послуг та контролює її реалізацію поліцією;

2) забезпечує нормативно-правове регулювання діяльності поліції, погоджує та подає на розгляд Кабінету Міністрів України розроблені поліцією та Міністерством внутрішніх справ України проекти законів, актів Кабінету Міністрів України з питань діяльності поліції;

3) затверджує стратегічні програми діяльності та визначає пріоритетні напрями роботи поліції, шляхи виконання покладених на неї завдань, затверджує плани її роботи;

4) забезпечує виконання міжнародних договорів України, що належать до сфер діяльності поліції;

5) забезпечує ведення та використання баз (банків) даних, визначає порядок обміну інформацією між Міністерством внутрішніх справ України, поліцією та іншими центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України;

6) приймає рішення про розподіл бюджетних коштів, головним розпорядником яких є Міністерство внутрішніх справ України;

7) виконує інші обов'язки відповідно до цього та інших законів України.

**1.3. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ
АДМІНІСТРАТИВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ**

1. Конституція України,

2. **міжнародні договори України**, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (Європейський кодекс поліцейської етики від 19.09. 2001 р.; Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку від 17.12. 1979 р.; Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, прийнятого 16 грудня 1966 року; Європейської конвенції про насильство та неналежну поведінку під час спортивних з заходів і зокрема футбольних матчів від 19.08. 1985 р; Конвенція про дорожній рух від 08.11.1968р.; Основоположні принципи застосування сили та вогнепальної зброї службовцями органів правопо-

рядку ООН від 1990 року; Про Декларацію про поліцію : Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979)

3. Закон України «Про Національну поліцію» від 2.07.2015;
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення / Верховна Рада УРСР // Відомості Верховної Ради УРСР – 1984. – додаток до № 51. – Ст. 1122 (з наступними змінами та доповненнями).
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88
6. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 року № 20/95 ВР;
7. Про попередження насильства в сім'ї : Закон України від 15 листопада 2001 року № 2789-ІІ;
8. Положення Про Міністерство внутрішніх справ України: ПКМУ від 28.10.2015р. № 878.
9. Положення Про Національну поліцію : ПКМУ від 28.10.2015 № 877
10. Положення Про патрульну службу: Наказ МВС України від 02.07.2015 № 796
11. Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України. Наказ Національної поліції України №123 від 27.11.2015р.
12. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376
13. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : Наказ МВС, МОЗ України від 09.11.2015 № 1452/735
14. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 07.11.2015 № 1395
15. Про реалізацію повноважень Національної поліції з видачі та анулювання дозволів: наказ МВС України від 29.12.2015 № 1644

Таким чином, нами розглянуто основні нормативно-правові акти, що регламентують діяльність Національної поліції в сфері адміністративної діяльності, до яких віднесено: Закон України «Про Національну поліцію», КУпАП, Положення Про Міністерство внутрішніх справ

України: ПКМУ від 13.08.2014 № 401; Положення Про Національну поліцію : ПКМУ від 28.10.2015 № 877, а також основні Накази МВС України.

Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність НП потребують оновлення з урахуванням зміни у підходах до розуміння сутності цього правоохоронного органу, його призначення у суспільстві.

Вам необхідно постійно відслідковувати зміни у законодавстві та враховувати їх при підготовці до навчальних занять.

Методичні поради:

1. *Ознайомитися із законом України «Про Національну поліцію», та основними відомчими нормативно-правовими актами.*
2. *Скласти структуру територіального відділу поліції за місцем проживання.*
3. *Ознайомитися із офіційним сайтами МВС України та одного з територіальних управлінь Національної поліції України.*

Питання для самоконтролю:

2. *Розкрийте зміст поняття та особливості адміністративної діяльності Національної поліції.*
3. *Вкажіть на співвідношення навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції» з іншими дисциплінами, які вивчаються в закладах освіти МВС.*
4. *Визначте основні положення Закону України «Про Національну поліцію» та інші нормативно-правові акти, що визначають адміністративну діяльність Національної поліції.*
5. *Розкрийте структуру Національної поліції.*
6. *Назвіть основні завдання Національної поліції у сфері адміністративної діяльності.*
7. *Визначте основні напрями адміністративної діяльності Національної поліції у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку.*

Розділ 2

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

2.1. Поняття та зміст адміністративно-правового статусу працівника поліції

2.2. Порядок проходження служби в Національній поліції

2.3. Особливості юридичної відповідальності працівників поліції

2.1. ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ

Положення Конституції України про те, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, вимагає від останньої забезпечення реалізації цих прав і свобод. Одним із засобів досягнення зазначеної мети є державна служба – особливий інститут держави, спеціально організована професійна діяльність громадян з реалізації конституційних завдань та функцій держави.

Стаття 59 цього Закону визначає, що служба в поліції є державною службою особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень. Тобто служба в поліції є різновидом державної служби в Україні.

Раніше порядок проходження служби визначався в основному «Положенням про проходження служби рядовим і начальницьким складом ОВС», затвердженим Положенням КМУ № 114 від 1991 року, дане положення є діючим і на сьогоднішній день, але фактично втрачає сенс зі вступом в законну силу Закону України «Про Національну поліцію». Тому, що в цьому законі є розділ 7, який має назву «Загальні засади проходження служби в поліції».

Говорячи про адміністративно-правовий статус працівника поліції, передусім потрібно зупинитись на реформі МВС, відповідно до якої:

Міністерство формує і забезпечує державну політику у сферах :

- 1) Правоохоронній діяльності;
- 2) Захисту конституційного ладу та територіальної оборони;
- 3) Міграційної служби;
- 4) Охорони державного кордону;
- 5) Цивільного захисту населення та пожежно-рятувальної спра-

ви.

Розмежування політичної та професійної функцій. Політична – залишається за міністром та професійної – за керівниками :

- 1) Нац. поліції
- 2) Нац. Гвардії
- 3) Прикордонної служби
- 4) Міграційної служби
- 5) Служби з надзвичайних ситуацій.

Зі створенням Національної поліції ряд підрозділів підпали під скорочення, реорганізацію, поєднання функцій.

На сьогоднішній день у нас уже ліквідовані такі підрозділи як

- 1) Управління боротьби з організованою злочинністю,
- 2) транспортна міліція,
- 3) ветеринарна міліція
- 4) міліція у справах дітей

Патрульна поліція поєднана з Державною автомобільною інспекцією, тобто увібрала в себе функцію забезпечення безпеки дорожнього руху. Але до ПС не увійшли функції з реєстрації ТЗ, приймання іспитів на право керування ТЗ та видачі посвідчення водія. Тобто забезпечення безпеки дорожнього руху здійснюється тільки шляхом патрулювання, також запроваджено автоматичну фото-відеофіксацію порушень ПДР.

Ліквідовані всі спец. підрозділи, натомість створено єдиний підрозділ швидкого реагування - КОРД.

Для прозорості та об'єктивності діяльності Національної поліції запроваджено громадський контроль, зокрема при проведенні службових розслідувань.

Під адміністративно-правовим статусом працівника Нац. Поліції слід розуміти сукупність його прав, обов'язків, правових обмежень, гарантій діяльності і юридичної відповідальності

Види правового статусу поліцейського:

Працівники поліції мають статус:

- 1) загальний статус громадянина України;
- 2) спеціальний статус, який визначено законом України «Про Національну поліцію»;
- 3) статус визначений посадою, на якій перебуває поліцейський.

Кожен рівень правового статусу працівника поліції характеризується певним об'ємом прав, обов'язків, обмежень, гарантій та відповідальності. Наприклад, керівник поліції має більше владних повнова-

жень ніж працівник, який не є керівником поліції – з одного боку, і спеціальну відповідальність – з іншого.

Особливості адміністративно-правового статусу працівника поліції:

Правовий статус поліцейського передбачає:

по-перше, наявність владних повноважень як внутрішньо-організаційного, так і зовнішнього характеру;

по-друге, можливість виступати в межах своєї компетенції від імені держави під час здійснення заходів з охорони громадського порядку та безпеки;

по-третє, наявність встановлених обмежень як під час вступу на державну службу, так і під час її проходження;

по-четверте, наявність гарантій соціально-правового захисту;

по-п'яте, підвищену відповідальність як за власні дії під час службової діяльності, так і поза межами служби.

Слід звернути увагу й на такий елемент *адміністративно-правового статусу поліцейського* як *службову правосуб'єктність*, яка є *передумовою виникнення та існування адміністративно-правового статусу поліцейського*. Службова **правосуб'єктність в цьому випадку полягає у здатності суб'єкта бути носієм закріплених нормами адміністративного права повноважень щодо реалізації завдань, визначених Законом України «Про Національну поліцію».**

Необхідно зазначити, що набуття особою статусу поліцейського звужує межі загального юридичного статусу громадянина. Такими вимогами, що звужують загальний правовий статус є: (**Особливості адміністративно-правового статусу поліцейського**).

- 1. наявність владних повноважень;**
- 2. встановлення в законодавстві заборони на заняття певними видами діяльності;**
- 3. пред'явлення підвищених вимог до кандидатів на посаду;**
- 4. наявність значної кількості повноважень, пов'язаних із застосуванням адміністративного примусу.**
- 5. підвищену відповідальність як за власні дії під час службової діяльності, так і поза межами служби.**
- 6. наявність встановлених обмежень як під час вступу на державну службу, так і під час її проходження;**

Більшість повноважень, які складають адміністративно-правовий статус поліцейського, **носять державно-владний характер**. Вони спрямовані на осіб, які організаційно не підпорядковані працівнику та

які зобов'язані виконувати його законні вимоги. В практичній діяльності державні **поліцейські виступають від імені держави**, реалізують надані державою повноваження у межах суворо окресленої законом компетенції

У зв'язку з тим, що поліцейські мають не тільки певні **загальні права та обов'язки**, визначені Конституцією України, Законом України «Про Національну поліцію», а також права та обов'язки, передбачені посадою, яку займає поліцейський в органах поліції. Тому, в адміністративно-правовому статусі поліцейського можна **виділити дві групи елементів**:

1) елементи, які закріплені в статусі відповідної посади (посадові права та обов'язки, відповідальність тощо). Такі елементи містяться в посадових інструкціях та функціональних обов'язках. Так, перша група елементів пов'язана безпосередньо з посадою, яку займає поліцейський. Ці елементи встановлюються під час передбачення конкретної посади в штатному розкладі того чи іншого органу поліції. Відповідно вони набувають свого нормативного закріплення в посадових інструкціях, штатних розписах тощо. А елементами правового статусу конкретної посадової особи вони стають при заміщенні нею відповідної посади.;

2) елементи, які не закріплені в статусі посади (наприклад, загальні права та обов'язки, обмеження і заборони, відповідальність, які стосуються як всіх державних службовців, так і усіх поліцейських). Ці елементи містяться у Законі України «Про Національну поліцію».

Структура адміністративно-правового статусу поліцейського:

- 1) права та обов'язки;**
- 2) право обмеження і заборони, пов'язані зі службою в поліції;**
- 3) гарантії професійної діяльності (ст.62 ЗУ «Про Національну поліцію»)**
- 4) відповідальність.**

Переходимо до характеристики елементів адміністративно-правового статусу поліцейського.

До прав поліцейського можна віднести права, пов'язані з:

1) зі службовою кар'єрою (право на участь у конкурсі на заміщення посад більш високої категорії; на просування по службі з урахуванням таких критеріїв як кваліфікованість, компетентність, досвідченість, відданість справі, ініціативність тощо; перепідготовку (переква-

ліфікацію) і підвищення кваліфікації); на присвоєння чергових звань);

2) з реалізацією прав на матеріальне і соціальне забезпечення (заробітну плату, яка складається із посадових окладів, надбавок за звання, вислугу років і має забезпечувати достатні матеріальні умови для незалежного виконання службових обов'язків, а так само закріплення кваліфікованих кадрів), відпочинок, пільги;

3) з реалізацією службових повноважень (керівник за посадою наділений владними права відносно підлеглих; право на необхідне забезпечення робочого місця, на створення умов роботи тощо).

Права та обов'язки поліцейського містяться у Закону України про «Національну поліцію» та у посадових інструкціях функціональних обов'язках.

Стаття 18. Основні обов'язки поліцейського

1. Поліцейський зобов'язаний:

1) неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського;

2) професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва;

3) поважати і не порушувати прав і свобод людини;

4) надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я;

5) зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків;

6) інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможливають його подальшу службу в поліції або перебування на займаній посаді.

Частина друга даної статті містить норму, яка перейшла з ЗУ «Про міліцію»:

2. Поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції.

3. Звертаючись до особи, або у разі звернення особи до поліцейського, поліцейський зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук. 4. Додаткові обов'язки, пов'язані з проходженням поліцейським служби в поліції, можуть бути покладені на нього виключно законом.

Крім того: Керівник поліції має низку повноважень, які доповнюють загальний статус поліцейського (ст. 22 ЗУ «Про Національну поліцію»).

Стаття 22. Основні повноваження керівника поліції

1. Керівник поліції:

- 1) очолює поліцію та здійснює керівництво її діяльністю, забезпечує виконання покладених на неї завдань;
- 2) у межах компетенції організовує та контролює виконання поліцією Конституції та законів України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, а також наказів і доручень Міністра внутрішніх справ України з питань, що належать до сфери діяльності поліції;
- 3) вносить на розгляд Міністра внутрішніх справ України пропозиції щодо забезпечення формування державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання поліцейських послуг;
- 4) представляє у визначеному порядку поліцію у відносинах з іншими органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, іншими організаціями в Україні та за кордоном;
- 5) звітує перед Міністром внутрішніх справ України про виконання покладених на поліцію завдань і повноважень;
- 6) розподіляє обов'язки між своїми заступниками;
- 7) підписує накази поліції;
- 8) скасовує повністю чи в окремі частині акти територіальних органів поліції;
- 9) у межах повноважень надає доручення, обов'язкові для виконання поліцейськими, державними службовцями і працівниками поліції;
- 10) затверджує положення про самостійні структурні підрозділи апарату поліції та інші.

Основні повноваження поліцейського викладені у ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» та у розділі 5 «Поліцейські заходи».

Право обмеження і заборони, пов'язані зі службою в поліції;

Вступаючи на державну службу в поліцію, особа, крім прав та основних обов'язків поліцейського, приймає встановлені законодавством обмеження та заборони, пов'язані з проходженням державної служби в поліції.

Головна мета обмежень та заборон щодо поліцейських – це забезпечення ефективного функціонування органів поліції, шляхом встановлення правових перешкод перед можливими зловживаннями поліцейськими, створення умов для належного виконання ними своїх посадових обов'язків і реалізації прав, встановлених Конституцією України та законодавством.

Правові обмеження та заборони стосуються поліцейських, починаючи з моменту, коли особа має намір вступити на державну службу, і діють протягом усього часу проходження служби в поліції. У передбачених законодавством випадках ці обмеження можуть діяти й певний термін після звільнення поліцейського з органів поліції.

Правові обмеження поділяються на:

- **правові обмеження та заборони етичного змісту** (*Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС: Наказ МВС №326 від 28.04.2016р.; Закон України Про Національну поліцію» - принципи діяльності поліції*)

- правові обмеження та заборони юридичного змісту.

Останній вид правових обмежень державних службовців складається з таких підвидів:

1) правові обмеження та заборони, пов'язані з проходженням служби в поліції;

2) правові обмеження та заборони, пов'язані зі звільненням з державної служби в поліції (ст. 26 та ст. 45 *Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014р.*)

Наприклад: забороняється (ст.. 26):

1) протягом року з дня припинення відповідної діяльності укладати трудові договори (контракти) або вчиняти правочини у сфері підприємницької діяльності з юридичними особами приватного права або фізичними особами - підприємцями, якщо особи, зазначені в абзаці пер-

шому цієї частини, протягом року до дня припинення виконання функцій держави або місцевого самоврядування здійснювали повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності цих юридичних осіб або фізичних осіб - підприємців;

2) розголошувати або використовувати в інший спосіб у своїх інтересах інформацію, яка стала їм відома у зв'язку з виконанням службових повноважень, крім випадків, встановлених законом;

3) протягом року з дня припинення відповідної діяльності представляти інтереси будь-якої особи у справах (у тому числі в тих, що розглядаються в судах), в яких іншою стороною є орган, підприємство, установа, організація, в якому (яких) вони працювали на момент припинення зазначеної діяльності.

4) Особи, які припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, зобов'язані наступного року після припинення діяльності подавати в установленому частиною першою цієї статті порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік. ст. 45 Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014р.

Правові обмеження та заборони щодо поліцейських мають певні особливості: 1) звужують обсяг загальногромадянських прав поліцейських; 2) діють не тільки протягом усього періоду проходження служби в поліції, але й рік після звільнення зі служби; 3) вимагають їх дотримання як в службовий, так і позаслужбовий час.

Наприклад: правові обмеження етичного змісту:

недопущення, у тому числі поза роботою, дій і вчинків, які можуть зашкодити роботі чи негативно вплинути на репутацію працівників МВС. (Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС: Наказ МВС №326 від 28.04.2016р.)

Витяг:

Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС: Наказ МВС №326 від 28.04.2016р.

II. Визначення принципів етики працівників МВС

1. Служіння державі і суспільству:

чесне служіння і вірність державі;

забезпечення державних інтересів під час виконання завдань та функцій держави;

сприяння реалізації прав і законних інтересів громадян та суб'єктів господарювання;

формування позитивного іміджу держави, в тому числі шляхом зміни філософії відношення до бізнесу, де працівники МВС є осередком безпеки та гарантами недоторканності для законослухняних підприємців при веденні ними господарської діяльності.

2. Гідна поведінка:

повага до гідності інших осіб;

ввічливість та дотримання високої культури спілкування;

доброзичливість і запобігання виникненню конфліктів у стосунках з громадянами;

недопущення, у тому числі поза роботою, дій і вчинків, які можуть зашкодити роботі чи негативно вплинути на репутацію працівників МВС.

3. Добросовісність:

спрямованість дій на захист публічних інтересів, пріоритет загального блага громадян над особистими, приватними або корпоративними інтересами;

неприпустимість використання державного майна в особистих цілях;

недопущення конфлікту між публічними й особистими інтересами;

нерозголошення та невикористання інформації, що стала відома у зв'язку з виконанням працівниками МВС своїх обов'язків, у тому числі після припинення своєї діяльності (крім випадків, установлених законом);

недопущення надання будь-яких переваг і виявлення прихильності до окремих фізичних та юридичних осіб, політичних партій, громадських і релігійних організацій.

4. Лояльність:

добросовісність щодо виконання рішень Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України та державних органів, в яких працюють працівники МВС, незалежно від своїх власних переконань і політичних поглядів;

утримання від будь-яких проявів публічної критики діяльності державних органів, їх посадових осіб;

коректне ставлення до керівників і співробітників державного органу під час виконання працівниками МВС своїх обов'язків.

5. Політична нейтральність:

недопущення впливу політичних інтересів на дії та рішення працівників МВС;

відмова від публічної демонстрації політичних поглядів і симпатій;

дотримання вимог стосовно обмежень щодо політичної діяльності, встановлених законом стосовно окремих категорій працівників МВС;

унікнення використання символіки політичних партій під час вико-

нання працівниками МВС своїх обов'язків;

забезпечення прозорості у відносинах з особами, що виконують політичні функції.

6. Прозорість і підзвітність:

відкритість та доступність інформації про діяльність працівників МВС, крім випадків, визначених Конституцією та законами України.

7. Сумлінність:

добросовісне, чесне та професійне виконання працівниками МВС своїх обов'язків, виявлення ініціативи і творчих здібностей;

постійне підвищення рівня своєї професійної компетентності та удосконалення організації своєї діяльності;

недопущення ухилення від прийняття рішень та відповідальність за свої дії та рішення.

***Наприклад:** правові обмеження і заборони юридичного змісту:*

Стаття 66. Службове сумісництво поліцейських

1. Поліцейський не може під час проходження служби займатися іншою оплачуваною діяльністю, крім науково-педагогічної, наукової або творчої.

Так, встановлення в законодавстві заборони на **заняття підприємницькою діяльністю** (*Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014р.)*

Поліцейський не може бути членом політичної партії. (*ст. 61 Закону України «Про Національну поліцію»*)

Поліцейський не може організовувати страйки та брати участь у страйках. (*ст. 61 Закону України «Про Національну поліцію»*)

на працю за сумісництвом на підприємствах, в установах і організаціях інших міністерств і відомств (крім науково-педагогічної, наукової і творчої діяльності) (*ст. 66 ЗУ «Про Національну поліцію» Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014р.)*;

політична нейтральність; на членство в політичних партіях, рухах та інших громадських об'єднаннях, що мають політичну мету. Недопущення надання будь-яких переваг і виявлення прихильності до окремих фізичних та юридичних осіб, політичних партій, громадських і релігійних організацій. Утримання від будь-яких проявів публічної критики діяльності державних органів, їх посадових осіб; (*Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС: Наказ МВС*

№326 від 28.04.2016р.; ст. 40 Закону України «Про запобігання корупції від 14.10.2014р.»)

обмеження щодо одержання подарунків 1) у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування; 2) якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи. В інших випадках поліцейські можуть приймати подарунки, які відповідають загальним уявленням про гостинність. Вартість подарунків не повинна перевищувати один прожитковий мінімум для працездатних осіб, встановлений на день прийняття подарунка, одноразово, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує двох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки. (ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014р.)

Обмеження спільної роботи близьких осіб. (ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014р.)

Вимоги фінансового контролю. До 1 квітня подавати декларацію про доходах. (ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014р.)

Ст. 62 Гарантії професійної діяльності поліцейського

- **Законні вимоги поліцейського є обов'язковими.**
- **Підпорядкування лише безпосередньому та прямому керівнику** (Ніхто, крім безпосереднього і прямого керівника (за винятком випадків, прямо передбачених законом), не може надавати будь-які письмові чи усні вказівки, вимоги, доручення поліцейському або іншим способом втручатися в законну діяльність поліцейського, у тому числі діяльність, пов'язану з кримінальним провадженням або провадженням у справах про адміністративні правопорушення.).
 - **Виконання обов'язків, які передбачені законом.**
 - **Протиправні дії стосовно поліцейського мають наслідком відповідальність відповідно до закону.**
 - **Правопорушення щодо поліцейського або особи, звільненої зі служби в поліції, її близьких родичів, вчинені у зв'язку з його попередньою службовою діяльністю, мають наслідком відповідальність відповідно до закону.**
- **У разі затримання поліцейського за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення або обрання щодо нього тримання під вартою як запобіжного заходу його тримають у призначених для цього установах окремо від інших категорій осіб.**

- під час виконання поліцейських повноважень користується безоплатно всіма видами громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення (крім таксі), а також попутним транспортом. Поліцейські, які виконують повноваження поліції на транспортних засобах, крім того, мають право на безоплатний проїзд у поїздах, на річкових і морських суднах. Під час службових відряджень поліцейські мають право на позачергове придбання квитків на всі види транспорту і розміщення в готелях при пред'явленні службового посвідчення та посвідчення про відрядження;

Адміністративно-правовий статус поліцейського останній набуває з моменту видання наказу про призначення на посаду в поліції, тобто з моменту юридичного встановлення можливості застосування до нього заходів відповідальності (якщо особа вже є працівником поліції, то тільки з призначенням на посаду).

Стаття 59. Служба в поліції

2. Час проходження служби в поліції зараховується до страхового стажу, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби.

3. Рішення з питань проходження служби оформлюються письмовими наказами по особовому складу на підставі відповідних документів, перелік та форма яких установлюються Міністерством внутрішніх справ України.

4. Видавати накази по особовому складу можуть керівники органів, підрозділів, закладів та установ поліції відповідно до повноважень, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, та номенклатурою посад, затвердженою Міністерством внутрішніх справ України.

5. Порядок підготовки та видання наказів щодо проходження служби в поліції встановлює Міністерство внутрішніх справ України (**Наказ МВС №1235 від 23.11.2016р. Про затвердження Порядку підготовки та видання наказів щодо проходження служби в поліції»**)

З моменту видання наказу про призначення на посаду в поліції особа набуває статусу поліцейського

Стаття 17. Поліцейський

1. Поліцейським є громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції.

2. Поліцейський має службове посвідчення та спеціальний жетон. Зразки та порядок видання службових посвідчень та спеціальних жетонів затверджує Міністр внутрішніх справ України.

2.2. ПОРЯДОК ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ

Служба в Національній поліції є різновидом державної служби, якій притаманні всі риси та принципи державної служби. Разом із тим служба в поліції має і свої особливості, котрі обумовлені характером завдань та функцій, здійснюваних поліцейськими.

Під проходженням служби розуміється сукупність юридичних фактів, які тягнуть за собою зміни службово-правового положення працівників Національної поліції.

Служба в Національній поліції складається з наступних етапів:

- 1) *підбір та перевірка кандидатів на службу в Національну поліцію;*
- 2) *прийняття на службу (призначення на посаду);*
- 3) *просування по службі, переміщення по службі (присвоєння спеціального звання, атестування);*
- 4) *звільнення з Національної поліції.*

Підбір та перевірка кандидатів на службу в Національну поліцію

Зарахування особи на державну службу, зокрема і до органів поліції, з наданням їй, як наслідок, правового статусу державного службовця не може здійснюватися автоматично. Для цього недостатньо лише бажання потенційного особи. Особа, яка претендує на зайняття посади державного службовця, з одного боку, має володіти певними якостями, а з іншого, – виконати певні умови. Тобто набуття особою адміністративно-правового статусу державного службовця залежить від певних передумов.

Отже, переходячи безпосередньо до розгляду передумов виникнення адміністративно-правового статусу поліцейського, ще раз наголосимо, що **ст. 38 Конституції України проголосила рівний доступ громадян України до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування.** Зазначене конституційне положення, поряд з гарантуванням права на державну службу та службу в органах місцевого самоврядування, визначило також і першу передумову для зайняття посади державного службовця – **наявність громадянства України.** Подальша конкретизація даної передумови міститься у ст. 49 Закону України «Про Національну поліцію», де наголошено, що На

службу в поліції можуть бути прийняті громадяни України віком від 18 років, які мають повну загальну середню освіту, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, які володіють українською мовою.

Стаття 49. Вимоги до кандидатів на службу в поліції

1. На службу в поліції можуть бути прийняті громадяни України віком від 18 років, які мають повну загальну середню освіту, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, які володіють українською мовою.

2. Вимоги щодо рівня фізичної підготовки для поліцейських та кандидатів, які вступають на службу в поліції, затверджує Міністерство внутрішніх справ України.

3. Незалежно від професійних та особистих якостей, рівня фізичної підготовки та стану здоров'я на службу в поліції не можуть бути прийняті особи у випадках, визначених частиною другою статті 61 цього Закону, а також особи які:

1) відмовляються від взяття на себе зобов'язань дотримуватися обмежень та/або від складання Присяги поліцейського, визначених законом;

2) особи, які звільнені або мали бути звільнені з посад на підставі Закону України "Про очищення влади".

Вимоги до кандидатів на службу в поліції становлять:

1) **вік** (18 років загальний вік ст. 49 ЗУ; 17 років – у разі зарахування на навчання до навчальних закладів системи МВС ст. 74 ЗУ)

2) **громадянство**

3) **освіта**

4) **володіння українською мовою**

5) **стан здоров'я та рівень фізичної підготовки** (ст. 49 та 61 Закону України «Про Національну поліцію»)

6) **судимість** (ст. 61 Закону України «Про Національну поліцію»). Не може бути поліцейським особа, засуджена за умисне вчинення тяжкого та особливо тяжкого злочину, у тому числі судимість якої погашена чи знята у визначеному законом порядку); особа, яка має непогашену або незняту судимість за вчинення злочину, крім реабілітованої; особа, щодо якої було припинено кримінальне провадження з не реабілітуючих підстав;);

7) **вчинення корупційного адміністративного правопорушення** (ст. 61 Закону України «Про Національну поліцію»). Не може бути поліцейським особа, до якої були застосовані заходи адміністрати-

вної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією;

8) відмова від взяття на себе зобов'язань дотримуватися обмежень та/або від складання Присяги поліцейського, проходження спеціальної перевірки або надання правдивої інформації про себе (ст. 61 Закону України «Про Національну поліцію»)

9) особи, які звільнені або мали бути звільнені з посад на підставі Закону України "Про очищення влади".(ст. 61 Закону України «Про Національну поліцію»)

Стаття 21. Керівник та заступники керівника поліції

Керівником та заступниками керівника поліції може бути призначена особа, яка:

- 1) відповідає загальним умовам вступу на службу в поліцію;
- 2) має вищу повну юридичну освіту;
- 3) має стаж роботи в галузі права не менш як сім років;
- 4) має досвід роботи на керівних посадах не менш як п'ять років.

Віковий та освітній ценз. Це, зокрема, досягнення певного віку (18 років, а для вступу в навчальні заклади МВС України – 17 років, за наявності повної загальної середньої освіти). Кандидати повинні володіти українською мовою;

дієздатність, відсутність судимості, високі особисті, ділові і моральні якості;

ст. 61 ЗУ «Про Нац. поліцію» визначає хто не може бути поліцейським:

- 1) особа, визнана недієздатною або обмежено дієздатною особою;
- 2) особа, засуджена за умисне вчинення тяжкого та особливо тяжкого злочину, у тому числі судимість якої погашена чи знята у визначеному законом порядку;
- 3) особа, яка має непогашену або незняту судимість за вчинення злочину, крім реабілітованої;
- 4) особа, щодо якої було припинено кримінальне провадження з нереабілітуючих підстав;
- 5) особа, до якої були застосовані заходи адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією; (виникає питання, щодо інших адмін. правопорушення – дрібне хуліганство, дрібне викрадення чужого майна)
- 6) особа, яка відмовляється від процедури спеціальної перевірки

під час прийняття на службу в поліції або від процедури оформлення допуску до державної таємниці, якщо для виконання нею службових обов'язків потрібен такий допуск;

7) особа, яка має захворювання, що перешкоджає проходженню служби в поліції. Перелік захворювань, що перешкоджають проходженню служби в поліції, затверджується Міністерством внутрішніх справ України спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

8) особа, яка втратила громадянство України та/або має громадянство (підданство) іноземної держави, або особа без громадянства;

9) особа, яка надала завідомо неправдиву інформацію під час прийняття на службу в поліції.

А також відповідно ст. 49 ЗУ «Про Нац. Поліцію»

Особи, які :

1) відмовляються від взяття на себе зобов'язань дотримуватися обмежень та/або від складання Присяги поліцейського, визначених законом;

2) особи, які звільнені або мали бути звільнені з посад на підставі Закону України "Про очищення влади".

стан здоров'я і рівень фізичної підготовки, що дозволяють виконувати покладені на них обов'язки.

Перелік захворювань, що перешкоджають проходженню служби в поліції затверджується МВС України спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Вимоги щодо рівня фізичної підготовки для поліцейських та кандидатів, які вступають на службу в поліції, затверджує МВС України.

Слід зазначити, що надання працівникам поліції прав застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби, вогнепальну зброю припускає, що в разі настання зазначених у законі умов поліцейський може заподіяти правопорушнику тілесні ушкодження і навіть позбавити його життя. Моральна і юридична відповідальність працівника поліції у випадку прийняття неправомірного рішення в екстремальній ситуації дуже велика. Усе це визначає необхідність ретельного добору на службу в поліцію контингенту осіб, що має високі моральні, ділові, фізичні та інші якості.

Громадяни України, які виявили бажання вступити на службу в поліцію, з метою визначення стану їхнього здоров'я зобов'язані пройти

медичні обстеження, а також перевірку рівня фізичної підготовки, психофізіологічне обстеження, обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсичної залежності в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України.

Громадяни України, які виявили бажання вступити на службу в поліцію, за їхньою згодою проходять тестування на поліграфі.

Відповідно до порядку, встановленого законом, щодо осіб, які претендують на службу в поліції, проводиться спеціальна перевірка, порядок проведення якої визначається законом та іншими нормативно-правовими актами.

Відбір кандидатів проводиться за результатами конкурсу. Порядок проведення конкурсу визначається ст. 52 ЗУ «Про Нац. поліцію»

З метою добору осіб, здатних професійно виконувати повноваження поліції та посадові обов'язки за відповідною вакантною посадою, у випадках, передбачених цим Законом, проводиться конкурс на службу в поліції та/або на зайняття вакантної посади (далі - конкурс).

Проведення конкурсу здійснюється з урахуванням рівня професійної компетентності, особистих якостей і досягнень кандидатів на прийняття на службу та зайняття вакантної посади.

Конкурс на службу в поліції обов'язково проводиться серед осіб, які вперше приймаються на службу в поліції з призначенням на посади молодшого складу поліції.

Комплектуванню в порядку просування по службі посад молодшого, середнього та вищого складу поліції, крім випадку, передбаченого частиною третьою цієї статті, за рішенням керівника, уповноваженого призначати на такі посади, може передувати або проведення конкурсу, або проведення атестації.

Конкурс проводиться відповідно до Типового порядку проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади (далі - Типовий порядок проведення конкурсу), що затверджується Міністром внутрішніх справ України.

Типовий порядок проведення конкурсу визначає:

- 1) умови проведення конкурсу;
- 2) вимоги щодо оприлюднення інформації про вакантну посаду державної служби та оголошення про проведення конкурсу;
- 3) повноваження поліцейської комісії при проведенні конкурсу;
- 4) порядок прийняття та розгляду документів для участі в конкурсі;
- 5) порядок проведення тестування, співбесіди, інших видів оцінювання кандидатів на службу в поліції та/або зайняття вакантних посад;

б) методи оцінювання кандидатів на службу в поліції та/або на зайняття вакантних посад державної служби.

Рішення про оголошення конкурсу приймає керівник органу поліції, якому надано право приймати громадян на службу в поліції та/або призначати на відповідну вакантну посаду.

Конкурс проводиться відповідною поліцейською комісією.

Прийняття на службу (призначення на посаду)

Стаття 56. Призначення на посаду поліцейського

1. На вакантну посаду поліцейського призначається переможець конкурсу в разі його проведення.

2. Службові відносини особи, яка вступає на службу в поліції, розпочинаються з дня видання наказу про призначення на посаду поліцейського.

Стаття 47. Призначення на посади поліцейських

1. Призначення на посади поліцейських здійснюють посадові особи органів (закладів, установ) поліції відповідно до номенклатури посад, яку затверджує Міністерство внутрішніх справ України.

2. У разі проведення конкурсу для визначення кандидата для призначення на відповідну посаду призначення на посади поліцейських здійснюють посадові особи органів (закладів, установ) поліції згідно з номенклатурою посад, яку затверджує Міністерство внутрішніх справ України, та відповідно до результатів конкурсу.

3. Призначення на посади курсантів (слухачів) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, здійснюють керівники таких закладів.

Стаття 58. Безстроковість призначення на посаду поліцейського

1. Призначення на посаду поліцейського здійснюється безстроково (до виходу на пенсію або у відставку), за умови успішного виконання службових обов'язків.

2. Строкове призначення здійснюється в разі заміщення посади поліцейського на період відсутності особи, за якою відповідно до закону зберігається посада поліцейського, та посад, призначенню на які передують укладення контракту.

Стаття 65. Переміщення поліцейських в органах, закладах та установах поліції

1. Переміщення поліцейських здійснюється:

1) на вищу посаду - у порядку просування по службі;

2) на рівнозначні посади:

для більш ефективної служби, виходячи з інтересів служби;

- за ініціативою поліцейського;
- у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням реорганізації;
- у разі необхідності проведення кадрової заміни в місцевостях з особливими природними, географічними, геологічними, кліматичними, екологічними умовами (далі - місцевості з визначеним строком служби);
- за станом здоров'я - на підставі рішення медичної комісії;
- з меншим обсягом роботи з урахуванням професійних і особистих якостей - на підставі висновку атестації;
- у разі звільнення з посади на підставі рішення місцевої ради про прийняття резолюції недовіри відповідно до статті 87 цього Закону;
- 3) на посади, нижчі ніж та, на якій перебував поліцейський:
 - у зв'язку зі скороченням штатів або реорганізацією в разі неможливості призначення на рівнозначну посаду;
 - за станом здоров'я - на підставі рішення медичної комісії;
 - через службову невідповідність - на підставі висновку атестації з урахуванням професійних і особистих якостей;
 - за ініціативою поліцейського;
 - як виконання накладеного дисциплінарного стягнення - звільнення з посади відповідно до Дисциплінарного статуту Національної поліції України;
 - у разі звільнення з посади на підставі рішення місцевої ради про прийняття резолюції недовіри, відповідно до статті 87 цього Закону;
- 4) у зв'язку із зарахуванням на навчання до вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських, на денну форму навчання, а також у разі призначення на посаду після закінчення навчання.
- 2. Посада вважається вищою, якщо за цією посадою штатом (штатним розписом) передбачене вище спеціальне звання поліції.
- 3. Випускники вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, призначаються на відповідні вакантні посади безпосередньо після закінчення навчання в цих навчальних закладах.
- 4. Поліцейський, переміщений з вищої посади на посаду, нижчу ніж та, яку він займав, у подальшому просувається по службі з дотриманням вимог, визначених цим Законом, а звільнений з посади в дисциплінарному порядку, - після зняття дисциплінарного стягнення.
- 5. Не допускається переміщення поліцейських жіночої статі за ініціативою керівника відповідного органу (установи, закладу) поліції на посади, нижчі ніж та, яку вони займали, з мотивів, пов'язаних із вагітністю, наявністю дітей віком до трьох років (до шести років - за медични-

ми показниками), або у зв'язку з тим, що вони є самотніми матерями та мають дітей віком до чотирнадцяти років чи дітей-інвалідів.

6. Якщо законом визначено додаткові вимоги до кандидатів на призначення на окремі посади в органах (закладах, установах) поліції, призначення на такі посади здійснюється за умови відповідності особи, яка призначається на таку посаду, додатковим вимогам.

7. Переведення поліцейських здійснюється у разі, якщо звільнення їх із посад або призначення на інші посади належить до номенклатури призначення різних керівників.

8. Переведення поліцейського може здійснюватися за його ініціативою, ініціативою прямих керівників (начальників), керівників інших органів (закладів, установ) поліції, які порушили питання про переміщення.

9. Переведення поліцейського здійснюється на підставі єдиного наказу про звільнення із займаної посади та направлення для подальшого проходження служби до іншого органу (закладу, установи) поліції та про призначення на посаду в органі (закладі, установі) поліції, до якого переміщується поліцейський.

10. У разі якщо згідно із законом та іншими нормативно-правовими актами призначенню поліцейського на посаду повинно передувати погодження відповідних органів державної влади або органів місцевого самоврядування чи їх посадових осіб, призначення на посаду здійснюється після отримання такого погодження.

11. Не допускається переміщення поліцейських на вищі посади протягом шести місяців з дня притягнення до адміністративної чи дисциплінарної відповідальності.

Вступ та проходження служби в НП:

- відкритий конкурс для кандидатів на посади молодшого складу, які вперше прийматимуться на службу до поліції.

Поліцейські комісії створюються для забезпечення прозорого відбору:

- проводять відкритий конкурс;
- здійснюють просування по службі на основі індивідуальних досягнень.

Добір та служба в НП

- Призначення на посади.
- Поліцейські комісії (зовнішній конкурс).
- Атестаційна комісія (внутрішній конкурс).
- Контракт про проходження служби в НП.

Контракт укладається з:

- з особами молодшого складу, які вперше прийняті на службу в НП одноразово строком на два роки;
- з громадянами, які зараховані до ВНЗ, на час навчання;
- із заступниками Керівника НП та керівниками територіальних органів – на 4 роки з правом продовження контракту одноразово до 4 років;
- з керівником НП – на 5 років з правом продовження контракту одноразово до 5 років.
- із заступниками керівників територіальних органів поліції – на 3 роки з правом продовження контракту на той самий термін.

Професійне навчання поліцейських складається з:

- первинної професійної підготовки – для осіб, які вперше прийняті на службу до НП з метою набуття спеціальних навичок, необхідних для виконання функцій НП;
- підготовки у ВНЗ;
- післядипломної освіти (спеціалізація, перепідготовка, підвищення кваліфікації);
- службової підготовки.

Переміщення по службі: на вищі, нижчі, рівнозначні посади

Види спеціальних звань поліцейських

Стаття 57. Атестація поліцейських

1. Атестація поліцейських проводиться з метою оцінки їхніх ділових, професійних, особистих якостей, освітнього та кваліфікаційного рівнів, фізичної підготовки на підставі глибокого і всебічного вивчення, визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар'єри.

2. Атестація поліцейських проводиться:

1) при призначенні на вищу посаду, якщо заміщення цієї посади здійснюється без проведення конкурсу;

2) для вирішення питання про переміщення на нижчу посаду через службову невідповідність;

3) для вирішення питання про звільнення зі служби в поліції через службову невідповідність.

3. Атестація проводиться атестаційними комісіями органів (закладів, установ) поліції, що створюються їх керівниками.

4. Рішення про проведення атестації приймає керівник поліції, керівники органів (закладів, установ) поліції стосовно осіб, які згідно із законом та іншими нормативно-правовими актами призначаються на посади їхніми наказами.

5. Порядок проведення атестування поліцейських затверджується Міністром внутрішніх справ України.

Стаття 92. Відпустки поліцейських

1. Поліцейським надаються щорічні чергові оплачувані відпустки в порядку та тривалістю, визначених цим Законом.

2. Поліцейському надаються також додаткові відпустки у зв'язку з навчанням, творчі відпустки, соціальні відпустки, відпустки без збереження заробітної плати (грошового забезпечення) та інші види відпусток відповідно до законодавства про відпустки.

Стаття 93. Обчислення тривалості відпусток поліцейських

1. Тривалість відпусток поліцейського обчислюється подово. Святкові та неробочі дні до тривалості відпусток не включаються.

2. Тривалість щорічної основної оплачуваної відпустки поліцейського становить тридцять календарних днів, якщо законом не визначено більшої тривалості відпустки.

3. За кожний повний календарний рік служби в поліції після досягнення п'ятирічного стажу служби поліцейському надається один календарний день додаткової оплачуваної відпустки, але не більш як п'ятнадцять календарних днів.

Стаття 77. Звільнення зі служби в поліції

1. Поліцейський звільняється зі служби в поліції, а служба в поліції припиняється:

- 1) у зв'язку із закінченням строку контракту;
- 2) через хворобу - за рішенням медичної комісії про непридатність до служби в поліції;
- 3) за віком - у разі досягнення встановленого для нього цим Законом граничного віку перебування на службі в поліції;
- 4) у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів;
- 5) через службову невідповідність;
- 6) у зв'язку із реалізацією дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення зі служби, накладеного відповідно до Дисциплінарного статуту Національної поліції України;
- 7) за власним бажанням;
- 8) у зв'язку з переходом у встановленому порядку на роботу до інших міністерств і відомств (організацій);
- 9) у зв'язку з безпосереднім підпорядкуванням близькій особі;
- 10) у разі набрання законної сили рішенням суду щодо притягнення до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, або кримінального правопорушення;

11) у зв'язку з набуттям громадянства або підданства іншої держави.

2. Днем звільнення зі служби в поліції вважається день видання наказу про звільнення або дата, зазначена в наказі про звільнення.

3. День звільнення вважається останнім днем служби.

Обмеження віку перебування на службі

Ст. 77 Особи, які мають спеціальні звання середнього і вищого складу поліції, залежно від присвоєних їм спеціальних звань перебувають на службі до досягнення ними такого віку:

1) до підполковників поліції включно - 55 років;

2) полковники, генерали поліції - 60 років.

3. Поліцейські, які досягли граничного віку перебування на службі в поліції, мають бути звільнені зі служби.

4. У разі необхідності керівники, уповноважені призначати на посади поліцейських, можуть залишити на службі поліцейських за їхнім клопотанням понад граничний вік перебування на службі в поліції, але не більше ніж на 5 років, виключно у разі якщо такий поліцейський має високу професійну підготовку і досвід практичної роботи на займаній посаді та визнаний придатним за станом здоров'я для проходження служби.

5. У виняткових випадках керівник поліції може повторно продовжити таким особам строк служби до п'яти років.

Таким чином, ми визначили, що розуміється під проходженням служби в Національній поліції, які основні етапи проходження служби в Національній поліції, види спеціальних звань в Національній поліції, а також строк та порядок їх отримання, види відпусток, а також підстави та порядок звільнення зі служби в Національній поліції.

2.3. ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Як і всі громадяни, поліцейські, що вчинили злочин, цивільне або адміністративне правопорушення поза службою, підлягають відповідним заходам покарання в загально-правовому порядку. Разом з тим можна виділити правопорушення, безпосередньо пов'язані з невиконанням або неналежним виконанням поліцейським обов'язків, які входять до його адміністративно-правового статусу.

Правопорушення державних службовців, особливо поліцейських, характеризуються підвищеною небезпекою, оскільки зачіпають безпо-

середньо інтереси держави, правопорядок, права та свободи громадян, а отже мають супроводжуватися підвищеною юридичною відповідальністю.

Особливості адміністративної відповідальності працівників органів внутрішніх справ (в тому числі поліції) вирішено в ст. 15 КУпАП. Ця категорія несе відповідальність за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами. Проте за порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм, правил полювання, рибальства та охорони рибних запасів, митних правил, вчинення корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією, порушення тиші в громадських місцях, неправомірне використання державного майна, незаконне придбання або зберігання спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації, невжиття заходів щодо окремої ухвали суду чи окремої постанови судді, щодо подання органу дізнання, слідчого або протесту, припису чи подання прокурора, ухилення від виконання законних вимог прокурора, порушення законодавства про державну таємницю, порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, ці особи несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах.

Разом з тим до зазначених осіб не може бути застосовано виправні роботи і адміністративний арешт.

Нерідко порушення службових обов'язків одночасно визнається і адміністративним, і дисциплінарним проступком, тобто їх склади дублюються. У зв'язку з цим виникає питання про можливість накладення на працівника у разі вчинення такого правопорушення двох стягнень – адміністративного і дисциплінарного.

Відповідно до ч. 2 ст. 9 КпАП лише притягнення до кримінальної відповідальності виключає притягнення цієї ж особи до адміністративної, а розпочате кримінальне провадження - виключає провадження в справі про адміністративне правопорушення (ст. 247 КпАП).

Застосування до працівника поліції **дисциплінарної відповідальності** регулюються Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ України. Даний документ проаналізуємо більш детально під час розгляду 4 теми Дисципліна та законність ОВС.

Кримінальна відповідальність визначається ККУ в розділі службові злочини. Ви їх будете вивчати під час вивчення дисципліни кримінальне право України.

Цивільна відповідальність полягає в тому, що в разі, якщо працівник поліції неправомірно завдасть шкоди фізичній чи юридичній особі, дана особа має право звернутись до суду з цивільним позовом про відшкодування завданих збитків, а також моральної шкоди. Особливості цивільної відповідальності ви вивчите на відповідному курсі Цивільного, цивільно-процесуального права.

Таким чином, нами розглянуто основні види відповідальності поліцейських. Поліцейські, що вчинили злочин, цивільне або адміністративне правопорушення поза службою, підлягають відповідним заходам покарання в загально-правовому порядку.

Разом з тим, є певна особливість адміністративної відповідальності поліцейських. За загальним правилом поліцейські, а також інші особи, на яких поширюється дія дисциплінарного статуту несуть відповідальність за дисциплінарним статутом. І лише за вчинення адміністративних правопорушень, перелік яких наведено в статті 15 КУпАП, поліцейські несуть відповідальність на загальних підставах.

Як адміністративна так і кримінальна відповідальність працівників поліції не відзначаються особливістю, вони наступають на загальних підставах, крім особливостей визначених статтею 15 КУпАП, яка по-суті, встановлює заміну адміністративної відповідальності поліцейських на дисциплінарну.

Таким чином найбільш поширеною та специфічною є дисциплінарна відповідальність працівників поліції, яка настає за порушення службової дисципліни, та є різновидом службово-трудової відповідальності.

У системі суспільних відносин службова дисципліна осіб рядового та начальницького складу Національної поліції України (далі – Національної поліції) займає особливе місце. Вона представляє собою різновид етичних та правових відносин, характеризується високою категоричністю й жорсткістю зв'язків. Доводиться констатувати, що інститут дисциплінарної відповідальності в його існуючому вигляді не повною мірою забезпечує вирішення завдання підтримки в Національній поліції України належної службової дисципліни. Підтвердженням цьому була стійка тенденція зростання числа порушень службової дисципліни та законності серед особового складу органів внутрішніх справ (далі – ОВС).

Так, у 2014 році до дисциплінарної відповідальності було притягнуто 50309 осіб рядового та начальницького складу ОВС України, а у 2015 році майже на півтори тисячі більше (51749 осіб). Щорічно до дисциплінарної відповідальності притягувалось, в середньому, 26–27 %

особового складу ОВС України.

Зі створенням Національної поліції є великі сподівання виправлення ситуації, що склалася в царині дотримання дисципліни та законності особовим складом цього найчисленішого органу правопорядку, що найбільше зі всіх правоохоронних органів взаємодіє з громадянами та створений з метою забезпечення захисту прав і свобод громадян та надання їм послуг правоохоронного характеру, а відтіль сам має неухильно дотримуватись законодавства та діяти виключно в межах та у порядку визначеному законами України.

Дисциплінарна відповідальність працівників Національної поліції належить до спеціальної дисциплінарної відповідальності. Це зумовлено, у першу чергу, тим, що служба в поліції, має ряд специфічних особливостей, невластивих цивільній службі, а, відтак, вона передбачена тільки для конкретно визначених категорій працівників на підставі Дисциплінарного статуту Національної поліції та спеціальних нормативних актів. Внаслідок своєї особливості дисциплінарна відповідальність працівників Національної поліції характеризується спеціальним суб'єктом дисциплінарного проступку, особливим характером дисциплінарного проступку, спеціальними видами дисциплінарних стягнень, особливим порядком накладення та оскарження дисциплінарного стягнення.

Правові акти, які встановлюють дисциплінарну відповідальність працівників Національної поліції слід поділити на загальні та спеціальні. До загальних слід віднести:

1. Закон України «Про Національну поліцію», в якому в ст.19 визначено, що у разі вчинення протиправних діянь поліцейські несуть крім кримінальної, адміністративної, цивільно-правової і дисциплінарну відповідальність відповідно до закону (далі – Закон). Відповідно підстави та порядок притягнення поліцейських до дисциплінарної відповідальності, а також застосування до поліцейських заохочень визначаються Дисциплінарним статутом Національної поліції України, що затверджується законом.

В той же час, відповідно до п. 9 Розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України 3 грудня 2015 року № 901-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» до набрання чинності Законом України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції» на поліцейських поширюється дія Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України, затвердженого Законом України «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України».

2. Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затвер-

джене Указом Президента України від 6 квітня 2011 року N 383/2011, в якому в п.18 ст. 11 зазначено, що міністр МВС застосовує відповідно до законодавства заходи дисциплінарного впливу до працівників органів внутрішніх справ, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління МВС України.

3. Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ, затверджене Постановою Кабінету Міністрів УРСР від 29 липня 1991 р. № 114, в якому в п.23 розділу визначено, що особи рядового і начальницького складу несуть дисциплінарну, адміністративну, матеріальну та кримінальну відповідальність згідно з законодавством.

4. Положення про Національну поліцію, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 в п.11 якого визначено, що Голова Національної поліції вирішує в установленому трудовим законодавством порядку питання щодо заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників Національної поліції (далі – Положення).

5. Наказ МВС України «Про стан дисципліни й законності в діяльності органів та підрозділів внутрішніх справ та заходи щодо його покращення» від 26.03.2010 № 90, в якому визначено необхідність посилення заходів відповідальності, у тому числі дисциплінарної, за вчинення порушень службової дисципліни та дотримання законності в діяльності працівників Національної поліції.

Спеціальними нормативними актами, які встановлюють порядок застосування дисциплінарної відповідальності до працівників Національної поліції є:

1) Закон України «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України» в якому визначено види заходів дисциплінарної відповідальності, підстави та порядок їх застосування, а також порядок оскарження рішення про їх застосування (далі – Статут);

2) Інструкція про порядок проведення службових розслідувань в органах внутрішніх справ України, затверджена наказом МВС України від 12.03.2013 № 230, яка визначає порядок проведення службового розслідування стосовно особи (осіб) рядового і начальницького складу Національної поліціїу разі надходження до органів та підрозділів внутрішніх справ України, навчальних закладів та науково-дослідних установ системи Міністерства внутрішніх справ України відомостей про вчинення нею (ними) дій, які порушують права і свободи громадян, службову дисципліну, оформлення результатів службового розслідування та прийняття за ними рішення, а також компетенцію структурних

підрозділів та посадових осіб Національної поліції України що проведення службових розслідувань (далі – Інструкція).

3) Перелік посад начальницького складу органів внутрішніх справ та їх прав щодо застосування заохочень і накладання дисциплінарних стягнень, що затверджений наказом МВС України від 19 січня 2007 року № 16 зі змінами, внесеними наказом МВС України від 22 липня 2007 року № 254, в якому визначено градацію посад суб'єктів дисциплінарної влади, які мають право їх накладати залежно від виду дисциплінарного стягнення.

Правовою підставою дисциплінарної відповідальності працівників Національної поліції є дисциплінарний проступок. В Статуті дається вузьке тлумачення дисциплінарного проступку, як «невиконання чи неналежне виконання особою рядового або начальницького складу службової дисципліни». В широкому розумінні під дисциплінарним проступком в Національній поліції слід розуміти протиправне, винне (умисне чи необережне) діяння (дія чи бездіяльність) особи рядового або начальницького складу, тобто невиконання або неналежне виконання нею своїх службових обов'язків, перевищення повноважень, порушення обмежень і заборон, установлених законодавством з питань проходження служби, або вчинення інших дій, які дискредитують не тільки особу рядового або начальницького складу, а й органи внутрішніх справ України, за яке може бути застосоване дисциплінарне стягнення. Таким чином підставою для притягнення поліцейського до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку - протиправного діяння (дії або бездіяльності), прийняття рішення, що полягає у невиконанні або неналежному виконанні поліцейським своїх службових обов'язків та інших вимог Закону, за яке до нього може бути застосоване дисциплінарне стягнення.

Дисциплінарними проступками поліцейських є такі діяння, якщо вони не містять складу адміністративного проступку чи кримінального правопорушення:

- 1) вияв неповаги до державних символів України;
- 2) невиконання або неналежне виконання в межах службових обов'язків рішень державних органів, наказів, розпоряджень та доручень керівників, наданих у межах їхніх повноважень;
- 3) невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків, інше порушення Присяги;
- 4) розголошення відомостей, які становлять таємницю, що охороняється законом;
- 5) перевищення службових повноважень або незаконне втручання

у службову діяльність інших службових осіб, у тому числі шляхом публічних висловлювань стосовно їх рішень, дій чи бездіяльності;

6) невиконання вимог законодавства у сфері запобігання і протидії корупції, у тому числі незаконне одержання послуг чи майна від фізичних, юридичних осіб з метою фінансового, матеріально-технічного чи іншого забезпечення поліції;

7) допущення поведінки, яка дискредитує їх як поліцейських та може зашкодити авторитету поліції;

8) надання недостовірної інформації чи підроблених документів при призначенні на посаду, а так само ненадання такої інформації про обставини, які виникли під час проходження служби;

9) порушення поліцейським вимог охорони праці, якщо воно завдало істотної шкоди або створило реальну загрозу настання тяжких наслідків;

10) невжиття передбачених законом заходів щодо усунення конфлікту інтересів;

11) порушення правил професійної етики;

12) порушення обмежень щодо участі поліцейського у виборчому процесі, визначених виборчим законодавством, інше невиконання вимог щодо лояльності та політичної нейтральності поліцейського;

13) порушення правил внутрішнього розпорядку, у тому числі прогул;

14) перебування поліцейського на робочому місці у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, що підтверджено медичним висновком, або відмова від виконання розпорядження керівника про проходження огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння;

15) вияв неповаги до осіб під час здійснення своїх повноважень або необгрунтоване зволікання з розглядом звернення;

16) публічне висловлювання, яке є порушенням презумпції невинуватості;

17) недотримання під час здійснення повноважень вимог законодавства про мови.

Методичні поради:

1. Ознайомитися з вимогами Наказу МВС України №326 від 28.04.2016р. Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС.

2. Скласти схему «Правові обмеження та заборони, як складова адміністративно-правового статусу поліцейського».

3. Особливості пенсійного забезпечення поліцейського.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте поняття адміністративно-правового статусу поліцейського. З яких елементів він складається.

2. Які вимоги до посади поліцейського?

3. Визначте основні обов'язки поліцейського.

4. Охарактеризуйте порядок проходження служби в Національній поліції.

5. Виокремити особливості атестації в Національній поліції, її мета та підстави.

6. Які особливості юридичної відповідальності працівників Національної поліції.

7. Визначте особливості проведення службового розслідування в поліції.

8. Які види заохочень та стягнень застосовуються до поліцейських.

9. В чому полягає правовий та соціальний захист працівників поліції.

Розділ 3

ФОРМИ ТА МЕТОДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ. ПОЛІЦЕЙСЬКІ ЗАХОДИ

3.1. Поняття та класифікація форм адміністративної діяльності Національної поліції

3.2. Поняття та види методів адміністративної діяльності Національної поліції

3.3. Превентивні поліцейські заходи

3.4. Поліцейські заходи примусу: правові засади застосування поліцією фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї

3.1. ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ФОРМ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Конституційно закріплена необхідність забезпечення у діяльності уповноважених державних органів і їх посадових осіб пріоритету прав і свобод людини, вимагає збалансованості у визначенні форм та методів їх адміністративної діяльності.

З одного боку, владний, імперативний характер адміністративної діяльності зумовлює її жорстку регламентацію, а з іншого, – необхідно обмежити коло тих відносин, які жорстко регламентовані адміністративно-правовими нормами.

Сьогодення вимагає від поліції використання якісно нових форм діяльності, заснованих на поєднанні більш ефективних методів та принципів організації і управління силами та засобами поліції. В основу трансформації форм та методів діяльності поліції повинно бути покладено безумовний пріоритет прав і свобод людини.

У правоохоронній діяльності поліції використовуються різноманітні організаційні, технічні, виховні та інші засоби, особливе місце серед яких займають правові. З метою забезпечення належної поведінки працівниками поліції ці заходи використовуються у комплексі. В той же час універсальними методами впливу на поведінку громадян є методи адміністративного примусу і переконання.

Серед адміністративно-правових засобів боротьби з правопорушеннями найважливішими є заходи адміністративного примусу, вико-

ристання яких забезпечує безпосереднє попередження, виявлення і припинення порушень правових норм, притягнення винних до юридичної відповідальності, усунення шкідливих наслідків правопорушень, тобто всі основні завдання правоохорони.

Постійне ускладнення суспільних відносин потребує удосконалення механізмів забезпечення прав і свобод людини, в тому числі й шляхом підвищення ефективності адміністративно-примусової діяльності поліції.

Що таке форма адміністративної діяльності по суті – це зовнішнє вираження цієї діяльності, методи ж відповідають на запитання як саме, у який саме спосіб діє цей орган.

Національна поліція наділена правом застосовувати силу, спец. засоби, вогнепальну зброю, здійснювати затримання, застосовувати інші, передбачені законом заходи примусу і тільки в передбачених законом випадках. Але пріоритетними є методи профілактично-попереджувального характеру. Тому важливо знати правову основу, підстави та порядок застосування сили Національною поліцією.

Під формою адміністративної діяльності поліції розуміються однорідні за своїм характером та правовою природою групи адміністративних дій, що мають зовнішній вираз, і за допомогою яких забезпечуються охорона прав громадян, громадський порядок, громадська безпека, здійснюється протидія правопорушенням, надаються адміністративні послуги та забезпечується керівництво службами та підрозділами поліції.

Діяльність поліції реалізується на практиці в конкретних формах і конкретними методами. Так як за допомогою форм адміністративної діяльності практично реалізуються завдання та функції служб та підрозділів поліції, які здійснюють адміністративну діяльність, від їх використання значною мірою залежить успіх владної управлінської діяльності керівництва поліції. Форми адміністративної діяльності покликані забезпечувати найбільш оптимальне та ефективне виконання поліцейськими своїх функцій та завдань, що пов'язані із забезпеченням публічного порядку та безпеки, охорони прав та інтересів громадян, досягнення цілей з найменшими витратами сил, засобів і часу.

Різноманіття завдань і функцій підрозділів поліції, які здійснюють адміністративну діяльність обумовлює використання різних форм її діяльності. Переважно ці форми врегульовані у законодавстві: законах, положеннях, статутах та інших актах, що регламентують цю діяльність. При цьому під час виконання своїх функцій поліцейські повинні діяти

лише у той спосіб, використовувати лише ті форми, які встановлені нормами права. Недотримання цих вимог тягне недійсність або можливість оскарження дій та рішень суб'єктів владних повноважень, притягнення поліцейського до відповідальності.

Тому, здійснюючи практичну діяльність дії поліції повинні здійснюватися у певних формах, які визначені у законодавстві та відповідати таким вимогам.

Вимоги, яким повинні відповідати форми та методи адміністративної діяльності поліцейського:

- 1) не виходити за межі режиму законності;
- 2) відповідати повноваженням працівника поліції, визначеним у законодавстві;
- 3) реалізовуватися у спосіб, визначений у законодавстві.

Прийнято розподіляти форми адміністративної діяльності на безпосередньо неправові, тобто ті, що не спричиняють правових наслідків; і суто правові, які спричиняють юридичні наслідки. Тому **найбільш розповсюдженою є класифікація форм на**

Правові – пов'язані з утворенням і застосуванням норм права:

- видання актів органів внутрішніх справ;
- укладення договорів;
- здійснення інших юридично значущих дій.

Не правові – не пов'язані з реалізацією розпорядчих повноважень ОВС і не призводять до утворення правових норм або виникнення, зміни і припинення правовідносин:

- організаційно-технічні заходи;
- громадсько-організаційні заходи.

Правові форми адміністративної діяльності поліції - це здійснювані на підставі і з метою виконання закону виконавчо-розпорядчі дії. Вони створюють нові правові норми, змінюють, припиняють правові відносини або є необхідними умовами для настання зазначених правових наслідків.

До правових форм діяльності органів внутрішніх справ належать:

- ✓ видання актів управління (нормативних та індивідуальних);
- ✓ укладення адміністративних договорів;
- ✓ здійснення юридично значущих дій, що включають в себе регулятивну, контрольну, правоохоронну, реєстраційну діяльність.

Не правові форми - це повсякденні і різноманітні її прояви, які позбавлені юридичної оболонки і наслідків. Вони не пов'язані з реалізацією розпорядчих повноважень органів внутрішніх справ і не призводять до встановлення правових норм, виникнення, зміни і припинення правовідносин.

Розрізняють два види таких форм:

-організаційні(наради, конференції, виступи перед населенням, робочі зустрічі, блоги в системі «Інтернет»);

-організаційно-технічні *За юридичними ознаками:*

- **індивідуальні** – адресуються одній особі. Наприклад, наказ про призначення на посаду; винесення постанови про притягнення до адміністративної відповідальності.

- **Нормативні** – спрямовані як працівникам поліції (встановлення особливого режиму роботи), так і громадянам (встановлення дозвільної системи) тощо.

За формою видання:

- письмові (постанова про накладення стягнення);
- усні (накази, вказівки, розпорядження, команди й ін.);
- конклюдентні (регулюючі жести працівника поліції у визначених випадках, сигнали-свистки, застосування зброї для подання сигналу тривоги або виклику допомоги і т. ін.)

За назвою: статuti, настанови, інструкції, постанови, дозволи тощо.

Окрема правова форма адміністративної діяльності Національної поліції – укладення договорів. Застосовуються в основному поліцією охорони.

Укладають договори з юридичними та фізичними особами на охорону об'єктів та квартир громадян, фіз. та юр. осіб.

Особливістю цієї правової форми є те, що на відміну від нормативних та індивідуальних актів адміністративний договір вступає в силу за взаємної згоди підрозділу поліції охорони з іншою стороною.

Основною відмінністю адміністративно-правових договорів від цивільно-правових є відсутність у їхній основній меті одержання прибутку та загальногромадське призначення.

Наступною правовою формою адміністративної діяльності є здійснення інших юридично значущих дій. Створюють нові юридичні положення, змінюють існуючі правові відносини або виступають в якості необхідної умови для настання правових наслідків (Прийняття присяги, атестування працівників та ін.).

Акти управління поліції- це прийняті в процесі виконавчо-розпорядчої діяльності, на підставі і з метою виконання закону, односторонні владні приписи, спрямовані на встановлення, зміну та припинення конкретних правовідносин або містять обов'язкові для підпорядкованих підрозділів поліції та поліцейських правила, з метою організації і практичного здійснення охорони громадського порядку та безпеки.

Акти управління - основна правова форма адміністративної діяльності. В них знаходить своє юридичне вираження та закріплення значна частина організаційної роботи поліції, що передбачає оперативне та самостійне вирішення багаточисельних питань, які постійно виникають в процесі керівництва поліцією, організації діяльності поліцейських, забезпечення реалізації поліцейськими своїх повноважень.

Акти управління поліції різноманітні, але найбільш важливе значення має їх класифікація за: ВИДИ АКТІВ ПОЛІЦІЇ:

- ✓ за сферою застосування (внутрішньо організаційні та зовнішні акти);
- ✓ юридичними ознаками (індивідуальні та нормативні);
- ✓ формою видання (письмові та усні);
- ✓ назвою (накази, доручення, розпорядження, інструкції, плани, постанови).

За сферою застосування адміністративні акти міліції поділяються на:

- ✓ внутрішньо організаційні
- ✓ зовнішні.

Внутрішньоорганізаційні акти спрямовані до підпорядкованих по службі апаратів і співробітників. Вони покликані забезпечити організацію того чи іншого підрозділу поліції і видаються з питань розстановки кадрів, розподілу обов'язків, налагодження взаємодії. За допомогою даної групи актів здійснюється керівництво з боку вище стоячих органів і безпосереднє оперативне управління всередині кожної поліцейської ланки.

Зовнішні акти адресовані громадянам, громадським організаціям, державним підприємствам та установам, які не знаходяться в підпорядкуванні поліції. Вони видаються по чітко визначеному колу питань, здебільшого пов'язані з наданням адміністративних послуг, застосуванням заходів адміністративного примусу, поліцейських заходів (постанови, протоколи, рапорти, доповідні записки, акти обстеження об'єкту дозвільної системи тощо).

Акти індивідуального значення - основний вид актів поліції. До них відносяться такі, в яких містяться приписи адресовані персонально певному суб'єкту, вони розраховані на одноразове використання. Їх призначення складається в застосуванні норм права до конкретного випадку, особи. Ці акти не містять норм права.

До видів цих актів відносяться, наприклад, накази про призначення на посаду, план діяльності підрозділу, доповідна про виконання заходів, дозвіл на виготовлення печаток і штампів, постанови про накладення адміністративного стягнення, про адміністративне затримання тощо.

Нормативні акти поліції містять норми права. В таких актах встановлюються правила службової діяльності, обов'язки для громадян у певних сферах. Ці акти розраховані на неодноразове виконання.

Правова регламентація актів управління поліції:

1. Наказ МВС України № 649 від 27.07.2012р. «Про затвердження Інструкції з організації нормотворчої діяльності в Міністерстві внутрішніх справ України»;

2. Наказ МВС України № 747 від 23.08.2012р. «Про затвердження Інструкції з діловодства в системі МВС України»;

3. Наказ МВС України № 504 від 13.06.2016р. «Про затвердження Інструкції з організації контролю за виконанням документів у Національній поліції України»;

4. Наказ Національної поліції №202 від 24.12.2015р. «Про затвердження Інструкції з організації планування в системі Національної поліції»

5. Наказ Національної поліції №41 від 20.05.2016р. «Про затвердження Інструкції з діловодства в системі в системі Національної поліції».

Дуже багато актів управління поліції є індивідуального значення і їх видання регламентується переважно наказами, що регулюють порядок проходження служби у поліції, або законодавством, яке регулює повноваження поліцейського у певних сферах (КУпАП, у сфері дозвільної системи тощо)

Наказ МВС України № 649 від 27.07.2012р. «Про затвердження Інструкції з організації нормотворчої діяльності в Міністерстві внутрішніх справ України» визначає єдину систему організації і порядку підготовки проектів нормативно-правових актів у Міністерстві внутрішніх справ України. Нормотворча діяльність у поліції – це напрямок діяльно-

сті структурних підрозділів апарату МВС, Національної поліції, що здійснюється за встановленою законодавством процедурою з метою підготовки та прийняття нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання службової діяльності органів та підрозділів внутрішніх справ.

Нормативно-правовий акт поліції – офіційний письмовий документ, який прийнятий МВС (Національною поліцією), як суб'єктом нормотворення, згідно з визначеною законодавством процедурою та встановленою формою, спрямований на регулювання суспільних відносин, містить норми права, має неперсоніфікований характер і розрахований на неодноразове застосування.

Управлінська діяльність у Національній поліції здійснюється шляхом видання розпорядчих документів, вид яких (наказ, доручення) визначається законодавством, нормативними актами МВС та Інструкцією.

Розпорядчий документ – це акт, що видається МВС (Національною поліцією) у процесі здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності з метою виконання покладених на нього завдань відповідно до своєї компетенції.

Положення, статuti, інструкції, правила та настанови затверджуються виключно наказом.

Право підписання нормативних актів у МВС має Міністр або особа, яка виконує його обов'язки. Міністр підписує нормативні та інші акти з питань, що належать до компетенції МВС.

Право підписання нормативних актів у Національній поліції має Голова або особа, яка виконує її обов'язки. Голова підписує нормативні та інші акти з питань, що належать до компетенції Національної поліції(п. 9 Постанови КМ № 877 від 28.10.2015р. «Про затвердження Положення про Національну поліцію» *Національна поліція в межах повноважень, передбачених законом, на основі та на виконання Конституції та законів України, актів Президента України та постанов Верховної Ради України, прийнятих відповідно до Конституції та законів України, актів Кабінету Міністрів України, наказів МВС видає накази організаційно-розпорядчого характеру, організовує та контролює їх виконання*).

Акти адміністративної діяльності поділяються за назвою на накази, статuti, настанови, інструкції, плани оперативно-службової діяльності, постанови, дозволи тощо.

Наказ – нормативний акт, який видається з найбільш важливих питань функціонування МВС і внутрішніх військ МВС і спрямований

на забезпечення виконання їх основних завдань і функцій, правове регулювання різних напрямків оперативно службової діяльності.

Наказами затверджують такі Види нормативних актів МВС України:

Положення – визначає статус, завдання, функції, права та обов'язки, порядок нормативного регулювання конкретних видів діяльності, що здійснюються структурними підрозділами МВС (Наказ МВС України «Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі МВС України» № 550 від 11.11.2010).

Статут – це звід положень (правил), що визначають основи оперативно-службової діяльності, права й обов'язки працівників (Наказ МВС України «Про затвердження Статуту патрульно-постової служби міліції України» № 404 від 28.07.1994р.)

Статут юридичної особи – це звід положень (правил), що визначає правове становище, завдання, функції, структуру, статутний капітал, назву юридичної особи, її місцезнаходження, найменування посади керівника, який її очолює, а також інші умови діяльності юридичної особи.

Інструкція – встановлює порядок застосування актів законодавства та містить норми права, що встановлюють ким, у якому порядку, якими способами, методами і за допомогою яких засобів повинен здійснюватися той чи інший вид діяльності (Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення, та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів: Затверджена наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. за № 622.)

Правила встановлюють порядок здійснення окремого виду діяльності, а також визначають норми права загального характеру з метою регулювання поведінки суб'єктів правовідносин у сфері діяльності структурних підрозділів .

Настанова викладаються норми, що регламентують порядок дій конкретних структурних підрозділів МВС у певній ситуації, спрямований на реалізацію та виконання відповідних завдань та функцій (Про затвердження настанови з організації роботи органу внутрішніх справ: Наказ МВС України від 15 червня 1999 р. № 495; Про затвердження настанови про дії органів, підрозділів ОВС, з'єднань військових частин внутрішніх військ, вищих навчальних закладів МВС в ліквідації масових заворушень: Наказ МВС України від 11 листопада 2003 р. № 1345)

Адміністративний договір – це добровільна угода двох чи більшої кількості суб'єктів адміністративного права, один з яких наділений владними повноваженнями у сфері державного управління з приводу вирішення питань виконавчого та розпорядчого характеру, яка укладена у формі правового акта, що встановлює (припиняє, змінює) їх взаємні права, права, обов'язки та відповідальність³.

П. 14 ст. 3 КАСУ: адміністративний договір – це дво-або багатостороння угода, змістом якої становлять права та обов'язки сторін, що впливають із владних управлінських функцій суб'єкта владних повноважень, який є однією із сторін угоди.

Особливості адміністративного договору проявляються у його порівнянні з договором у цивільному праві.

1. Обов'язковим суб'єктом адміністративних договірних відносин є Національна поліція;

2. Учасники адміністративного договору перебувають не в однаковому становищі, адже владний суб'єкт зберігає повноваження адміністративного характеру і водночас несе певні зобов'язання перед іншою стороною.

3. Право на укладення адміністративного договору (делегування повноважень, охорону майна громадян тощо) має бути передбачене в нормах про компетенцію такого органу.

4. Метою адміністративних договорів є головним чином реалізація публічних інтересів (договори в сфері управління державною власністю, договори, що забезпечують державні потреби тощо),

Види адміністративних договорів:

— договори у сфері управління державною власністю;

— договори, що забезпечують державні потреби (державні контракти);

— контракти з державними службовцями, студентами (Наказ МВС від 21.07.2008 № 346 «Про затвердження Положення про підготовку фахівців у вищих навчальних закладах МВС за заочною та дистанційною формами навчання».);

— договори про взаємодію, співробітництво;

³ Афанасьев К.К. Адміністративні договори : реалії та перспективи: Монографія / МВС України, Луган. акад. внутр. справ. ім. 10-річчя незалежності України.– Луганськ: РВВ ЛАВС, 2004.– С.89.

Що стосується інших юридично значимих дій, до них належать такі дії, які, згідно чинному законодавству, безпосередньо створюють нові юридичні положення, змінюють існуючі правові відносини або виступають у якості необхідної умови для настання правових наслідків (регулятивна форма, реєстраційні дії, контрольні заходи).

В діяльності поліції регулятивна форма застосовується з метою вирішення конкретних управлінських завдань, що виникають у процесі організації та функціонування всіх служб та підрозділів з питань організаційно-розпорядчого характеру.

До таких дій відносяться такі внутрішньо системні дії **як прийняття присяги, службове атестування** тощо. Співробітник поліції, який прийняв присягу, зобов'язаний її дотримуватись. Він має право на одержання табельної вогнепальної зброї, набуває прав та виконує обов'язки, згідно із Законом України «Про Національну поліцію». Службове атестування є також дією, яка тягне за собою відповідні наслідки. У результаті службового атестування атестаційна комісія зобов'язана прийняти рішення, яке обов'язково враховується керівником органу внутрішніх справ при проходженні служби окремим працівником.

Реєстрація - це офіційне констатування у відповідних записах органів поліції певних фактів, що мають безпосереднє відношення до виконання завдань службами та підрозділами поліції, з метою їх обліку, документування і контролю (**реєстрація звернень громадян, реєстрація правопорушень, реєстрація документів (протоколів, постанов тощо), реєстрація кримінальних справ**). Реєстраційні дії мають юридичні наслідки. Так, незареєстровані транспортні засоби не можна експлуатувати, незареєстрований нормативний акт не може бути опублікований.

Проведення організаційних заходів є однією з не правових форм діяльності поліції. Ці заходи здійснюються систематично, постійно і спрямовані на забезпечення чіткої та ефективної роботи публічної адміністрації. Вони не пов'язані з виданням правових актів та здійсненням юридично значущих дій. За змістом організаційні форми мають внутрішньоуправлінське, внутрішньоапаратне значення, проте в кінцевому рахунку вони спрямовані на задоволення публічного інтересу. **Прикладами таких дій можуть бути:**

а) роз'яснення змісту і мети законодавчих та інших правових

актів або тих чи інших заходів;

б) інспектування роботи та інструктування нижчих органів (посадових осіб);

в) розроблення програм, підготовка та проведення нарад, конференцій, робочі зустрічі, наради, семінари, конференції, круглі столи, інтерв'ю, прямі телефонні зв'язки з населенням посадових осіб публічної адміністрації, прийом громадян, візити делегацій тощо.

Ще однією групою форм управління є матеріально-технічні дії (або матеріальні дії). Під матеріально-технічними діями розуміються **врегульовані технічними нормами дії щодо створення нормальних умов для роботи апарату управління. Це – одержання та обробка інформації, облік, діловодство, адресно-довідкова робота.** Такі дії є допоміжними по відношенню до завдань щодо охорони громадського порядку, для здійснення яких і створені органи міліції. Вони виконуються, переважно, допоміжним складом службовців (секретарями, операторами ЕОМ, інспекторським складом адресних бюро та інші). Порядок здійснення таких дій регламентується технічними нормами, але обов'язок щодо виконання – нормами адміністративного права.

Види матеріально-технічних операцій:

а) діловодство (організація документообігу) (всі операції, які пов'язані з виготовленням документів органами управління і яким притаманні технічний характер листування, передрук, розмноження і т. ін.);

б) реєстраційні, що не мають самостійного значення (реєстрація справ в архіві, реєстрація довідок, доповідних записок про виконання плану роботи тощо);

г) статистичні (збирання та оброблення статистичної інформації відповідно до встановлених правил);

г) інформаційно-довідкові (складання та опрацювання доповідних записок, довідок за результатами перевірок, підготовка довідників і довідок про роботу органів управління, дача відповідних роз'яснень і консультацій на підставі інформаційних матеріалів);

д) по систематизації матеріалів, у тому числі правових актів (створення комплексних інформаційно-аналітичних систем для державних потреб);

е) інформаційно-технологічні (впровадження інформаційних технологій в різних ланках державного управління)⁴.

⁴ Адміністративне право України: Підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю. П. Битяка. — К.: Юрінком Інтер, 2007. — 544 с.

3.2. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ МЕТОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Методи адміністративної діяльності органів внутрішніх справ - це певні способи, засоби практичного виконання поліцейськими своїх обов'язків, що відповідають характеру й обсягу наданих їм повноважень.

Основними методами адміністративної діяльності поліції є **переконання та примус.**

Метод переконання використовується посадовими особами поліції в процесі вжиття роз'яснювальних, виховних, заохочувальних та інших заходів з метою дотримання вимог чинного законодавства.

Суть його полягає у впливі на свідомість та поведінку людей з метою формування у них правильних переконань, розуміння необхідності добровільно і сумлінно виконувати вимоги закону та інших правових норм, а зміст становить комплекс різноманітних конкретних заходів і засобів такого впливу.

До заходів переконання відносять:

- пропаганда, реклама, агітація з метою підвищення рівня правової свідомості та правової культури громадян (пояснення сутності законів, правової політики держави, профілактичні бесіди з особами, які перебувають на обліках про неприпустимість вчинення протиправних дій; проведення просвітницької роботи, зокрема забезпечення проведення в спеціалізованих навчальних закладах тематичних занять з питань протидії корупції, науково-методичних і науково-практичних конференцій, семінарів, засідань за круглим столом, прес-конференцій та зустрічей з представниками засобів масової інформації);

- роз'яснення завдань і функцій поліції;

- інформування громадськості про результати роботи поліції;

- інструктажі;

- обмін передовим досвідом;

- стимулювання ініціативи громадськості у справі надання правоохоронним органам допомоги у боротьбі з правопорушеннями;

Примус як метод адміністративної діяльності поліції

1. Примус в діяльності Національної поліції – це вид державного примусу, що застосовується посадовими особами Національної поліції, у межах компетенції, до фізичних чи юридичних осіб.

Види примусу в діяльності Національної поліції:

- 1) Кримінальний примус (кримінально-процесуальний примус);
- 2) Адміністративний примус;
- 3) Дисциплінарний примус.

Адміністративний примусу в діяльності Національної поліції - це врегульовані нормами адміністративного права заходи, які застосовуються поліцейськими у межах повноважень з метою попередження чи припинення протиправних дій, подолання їх шкідливих наслідків, а також притягнення особи до адміністративної відповідальності.

Особливості адміністративного примусу:

1. Встановлюється нормами адміністративного права.

Регулювання адміністративного примусу здійснюється нормами адміністративного права. Наприклад, поліцейські заходи, визначені у Законі України «Про Національну поліцію» регулюються не тільки нормами адміністративного права, але й нормами кримінального права. Тому, не всі ці заходи належать до адміністративного примусу.

Наприклад: *Обмеження пересування або володіння річчю* (ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію» може регулюватися нормами як адміністративного права (коли особа вчинила адміністративне правопорушення), так і нормами кримінального права (коли особа вчинила кримінальне правопорушення).

2. Особливі підстави застосування. Адміністративно-правовий примус застосовується як винятковий засіб забезпечення та охорони правопорядку, притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності, спрямований на попередження і припинення можливих та вчинюваних правопорушень, недопущення та усунення шкідливих наслідків для особи і суспільства.

В п.3 ст. 30 Закону України «Про Національну поліцію» зазначається, що для виконання покладених на поліцію завдань поліцейський може здійснювати різні заходи, які містяться не тільки у цьому законі, але й в інших законодавчих та підзаконних актах. Тому, підстави для за-

стосування заходів адміністративного примусу містяться у КУпАП, у Законах України «Про Національну поліцію», «Про попередження насильства у сім'ї», «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», відомчих наказах (Наказ МВС України №500 від 11.11.2010р. «Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі МВС України»).

3. Застосовується із специфічною метою.

Адміністративно-правовий примус направлений не тільки на попередження можливих правопорушень, припинення адміністративних проступків та інших правопорушень, а й недопущення та усунення можливих шкідливих наслідків різних надзвичайних ситуацій, а також притягнення до адміністративної відповідальності винних осіб, забезпечення провадження по справам з адміністративних правопорушень, відновлення порушених прав та свобод, що існували до вчинення правопорушення тощо.

4. Особливий суб'єктний склад. Заходи адміністративного примусу можуть застосовувати виключно уповноважені на те працівники поліції і відносно до певної категорії осіб (перебуває на профілактичних обліках, вчиняє правопорушення, є свідком тощо). Особа, яка є поліцейським є суб'єктом застосування примусу.

5. Державно-владний характер. 1) адже здійснюються в односторонньому порядку лише у передбачених правовими нормами випадках, і полягає у застосуванні від імені держави особливих способів впливу на свідомість та волю особи з метою попередження та припинення адміністративних правопорушень; 2) здійснюється всупереч волі особи; 3) здійснюється від імені держави уповноваженою особою.

Заходи адміністративного примусу в залежності від цілей і способу забезпечення правопорядку класифікуються на наступні групи:

Види заходів адміністративного примусу:

1. заходи, спрямовані на попередження правопорушень (адміністративно-запобіжні заходи; заходи профілактики правопорушень; превентивні заходи);

2. заходи, застосуванням яких досягається припинення протиправної поведінки (заходи адміністративного припинення);

3. заходи адміністративно-процесуального забезпечення (заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення);

4. заходи адміністративної відповідальності (адміністрати-

вні стягнення).

Заходи, спрямовані на попередження правопорушень:

- 1) **перевірка документів** (ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію»);
- 2) **опитування особи** (ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію»);
- 3) **направлення пропозицій про усунення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень** (п.8.16 Наказу 550; ст.. 5 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24.01.1995р.);

8.16. Направляти до органів державної влади та місцевого самоврядування, громадським організаціям, трудовим колективам і громадськості за місцем проживання особи пропозиції щодо:

усунення причин та умов, які призводять до вчинення правопорушень;

ужиття заходів з метою попередження насильства в сім'ї, надання соціальної допомоги сім'ям, що опинилися в складних життєвих обставинах;

призупинення (припинення) діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку, які неналежним чином виконують свої обов'язки.

4) **регулювання дорожнього руху** (п..11 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»);

5) **ведення профілактичних обліків** (п.17;18 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»; ст.. 6 Закону України «Про попередження насильства у сім'ї»; ст.. 5 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24.01.1995р.);

17) у межах своєї компетенції, визначеної законом, здійснює контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;

18) вживає заходів для запобігання та припинення насильства в сім'ї;(п.17;18 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»)

5) Здійснення адміністративного нагляду:

– за дотриманням правил дозвільної системи (п. 21 ст. 23 та ст. 39 Закону України «Про Національну поліцію»);

- за особами, звільненими з місць позбавлення волі (Закон України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі»);

- за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі (п.11 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»);

6) застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функцію фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів фотоі кінозйомки, відеозапису (ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію»);

7) вилучення у особи зброї чи інших предметів, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу (п.3 ст.41 Закону України «Про Національну поліцію»);

8) вимагання залишення місця і обмеження доступу на визначену територію (ст. 36 Закону України «Про Національну поліцію»);

9) поверхнева перевірка (ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію»);

10) поліцейське піклування (ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію»);

11) проведення профілактичних бесід (ст. 5 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24.01.1995р.;

- відвідувати правопорушників, що не досягли 18 років, за місцем їх проживання, навчання, роботи, проводити бесіди з ними, їх батьками (усиновителями) або опікунами (піклувальниками); (ст. 5 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24.01.1995р)

- Проводити профілактично-роз'яснювальну роботу серед населення з метою формування у свідомості громадян, особливо молоді, правової культури, негативного ставлення до суспільно небезпечних явищ. (п.9.6 Наказу 550)

2. заходи, застосуванням яких досягається припинення протиправної поведінки (заходи адміністративного припинення);

Головне призначення цих заходів полягає в тому, щоб вчасно відреагувати на ті чи інші антигромадські діяння, припинити, перервати протиправну поведінку і тим самим не допустити настання їх шкідливих наслідків.

Заходи адміністративного припинення, які застосовуються поліцейським - це передбачені законом способи та прийоми впливу, спрямовані на примусове переривання (припинення) діянь, які мають ознаки адміністративного правопорушення, а в окремих випадках –кримінального, які застосовуються з метою недопущення шкідливих наслідків протиправної поведінки, спрямовані забезпечення провадження в справі про адміністративне правопорушення і притягнення винного до адміністративної, а в окремих випадках – до кримінальної відповідальності.

Види заходів адміністративного припинення:

- 1) **проникнення до житла чи іншого володіння особи** (ст. 38 Закону України «Про Національну поліцію»);
- 2) **зупинення транспортного засобу** (ст. 35 Закону України «Про Національну поліцію»);
- 3) **обмеження пересування особи чи транспортного засобу або фактичного володіння річчю** (ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію»);

закривати об'єкти дозвільної системи (п.3 ст.39 Закону України «Про Національну поліцію»);3. Поліція відповідно до порядку, визначеного Міністерством внутрішніх справ України, вилучає зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також опечатує і закриває об'єкти, де вони зберігаються чи використовуються (у тому числі стрілецькі тири, стрільбища невійськового призначення, мисливські стенди, підприємства і майстерні з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, магазини, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування) у випадку виявлення порушення правил поводження з ними та правил їх використання, що загрожують громадській безпеці, до усунення таких порушень.

- 4) застосовувати фізичний вплив (силу) (ст.. 42-44 Закону України «Про Національну поліцію»);
- 5) застосовувати спеціальні засоби (ст.. 42,43, 45 Закону України «Про Національну поліцію»);
- 6) застосовувати вогнепальну зброю (ст.. 46 Закону України «Про Національну поліцію»);

ЗАХОДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ (ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ);

Заходи адміністративно-процесуального забезпечення (заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення) - це врегульована нормами КУпАП система заходів адміністративно-примусового характеру, які застосовуються поліцейськими у зв'язку з виявленням ознак адміністративного правопорушення з метою його припинення та забезпечення об'єктивного, всебічного і повного розгляду адміністративної справи.

Види заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення:

- 1) доставлення порушника (ст.. 259 КУпАП);
- 2) адміністративне затримання особи (ст. 261-263 КУпАП)
- 3) особистий огляд, огляд речей (ст.. 264 КУпАП)
- 4) вилучення речей та документів(ст. 265 КУпАП);
- 5) Тимчасове вилучення посвідчення водія (ст. 265-1 КУпАП)
- 6) тимчасове затримання транспортного засобу (ст. 265-2 КУпАП)
- 7) відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами (ст. 266 КУпАП);
- 8) огляд водіїв на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції (ст. 266 КУпАП)

Адміністративне стягнення — це захід адміністративної відповідальності, що застосовується поліцейським з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, у дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так й іншими особами.

Метою застосування адміністративного стягнення є виховання правопорушника в дусі додержання законів України, поваги до пра-

вил суспільного співжиття; запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами, покарання та виправлення правопорушника, відшкодування збитків.

Стаття 24. Види адміністративних стягнень

За вчинення адміністративних правопорушень можуть застосовуватись такі адміністративні стягнення:

1) попередження ст. 26 КУПАП (попередження як захід адміністративного стягнення виноситься в письмовій формі.);

2) штраф ст. 27 КУПАП (Штраф є грошовим стягненням, що накладається на громадян, посадових та юридичних осіб за адміністративні правопорушення у випадках і розмірі, встановлених цим Кодексом та іншими законами України. Штраф за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, може бути накладено на громадянина після використання ним балів, передбачених статтею 27-1 цього Кодексу);

2-1) штрафні бали ст. 27-1 КУПАП (Штрафні бали є стягненням, що накладається на громадян за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, установлені цим Кодексом. Кожному громадянину, який має право керування транспортним засобом, щороку з початку року (з дня отримання права керування транспортним засобом) і до кінця року нараховується 150 балів.);

3) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення ст. 28 КУПАП;

4) конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення ст. 29 КУПАП;

5) позбавлення спеціального права, наданого даному громадянинуві (права керування транспортними засобами, права полювання) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю ст. 30 КУПАП; (Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю признається судом строком на один рік, коли його спеціально передбачено в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу);

5-1) громадські роботи ст. 30-1 КУПАП (Громадські роботи полягають у виконанні особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування.

Громадські роботи призначаються районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею) на строк від двадцяти до шістдесяти годин і відбуваються не більш як чотири години на день. Громадські роботи не призначаються особам, визнаним інвалідами першої або другої групи, вагітним жінкам, жінкам, старше 55 років та чоловікам, старше 60 років.);

б) виправні роботи ст. 30-1 КУПАП (Виправні роботи застосовуються на строк до двох місяців з відбуванням їх за місцем постійної роботи особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, і з відрахуванням до двадцяти процентів її заробітку в доход держави. Виправні роботи призначаються районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею).)

7) адміністративний арешт ст.. 30-1 КУПАП (Адміністративний арешт устанавлюється і застосовується лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень на строк до п'ятнадцяти діб. Адміністративний арешт призначається районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею). Адміністративний арешт не може застосовуватись до вагітних жінок, жінок, що мають дітей віком до дванадцяти років, до осіб, які не досягли вісімнадцяти років, до інвалідів першої і другої груп);

8) арешт з утриманням на гауптвахті ст.. 32-1 (Арешт з утриманням на гауптвахті встановлюється і застосовується лише у виключних випадках за окремі види військових адміністративних правопорушень на строк до десяти діб. Арешт з утриманням на гауптвахті призначається районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею).).

Стаття 24-1. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх

За вчинення адміністративних правопорушень до неповнолітніх у віці від шістнадцяти до вісімнадцяти років можуть бути застосовані такі заходи впливу:

1) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого;

2) попередження;

3) догана або сувора догана;

4) передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

3.3. ПРЕВЕНТИВНІ ПОЛІЦЕЙСЬКІ ЗАХОДИ

Поліцейський захід – це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Які вимоги висуваються до ПЗ?

1. застосовується виключно для виконання повноважень поліції;
2. законним;
3. необхідним;
4. пропорційним;
5. ефективним.

Обраний поліцейський захід є **законним**, якщо він визначений законом. Поліцейському заборонено застосовувати будь-які інші заходи, ніж визначені законами України.

Обраний поліцейський захід є **необхідним**, якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам.

Застосований поліцейський захід є **пропорційним**, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди.

Обраний поліцейський захід є **ефективним**, якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції.

Поліцейський захід припиняється, якщо досягнуто мети його застосування, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною або якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу.

Превентивні поліцейські заходи СТ. 31 ЗУ “Про Національну поліцію”

- 1) перевірка документів особи;
- 2) опитування особи;
- 3) поверхнева перевірка і огляд;
- 4) зупинення транспортного засобу;
- 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фак-

тичного володіння річчю;

7) проникнення до житла чи іншого володіння особи;

8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;

9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;

10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;

11) поліцейське піклування.

ПРАВА ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПО ЗАСТОСУВАННЮ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ:

1. **вимагати** від громадян і службових осіб, які порушують громадський порядок, **припинення правопорушень** та дій, що перешкоджають здійсненню повноважень поліції, на місці попереджати осіб, які допустили малозначні адміністративні порушення, а в разі невиконання зазначених вимог застосовувати передбачені Законом України «Про Національну поліцію» поліцейські заходи (*ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»*).

2. **вимагати в особи пред'явлення нею документів**, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи, у таких випадках (*ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію»*):

1) якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;

3) якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю;

4) якщо в особи є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо;

5) якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події;

6) якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії

особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення.

3. опитувати особу (ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію»), якщо існує достатньо підстав вважати, що вона володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень. Для опитування поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення. При цьому слід пам'ятати, що надання особою інформації є добровільним. Особа може відмовитися від надання інформації;

4. проводити поверхневу перевірку особи (ч. 1-3 ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію») у випадках, якщо існує достатньо підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб. При цьому слід пам'ятати, що поверхнева перевірка здійснюється поліцейським відповідної статі. У невідкладних випадках поверхневу перевірку може здійснити будь-який поліцейський лише з використанням спеціального приладу або засобу.

5. проводити поверхневу перевірку речі або транспортного засобу у випадках (ч. 1-3 ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію»):

1) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;

3) якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку.

Поверхнева перевірка речі або транспортного засобу здійснюється шляхом візуального огляду речі та/або транспортного засобу або візуального огляду салону та багажника транспортного засобу

6. зупиняти транспортний засіб, обов'язково поінформувавши водія про конкретну причину зупинення транспортного засобу, у випадках (ст. 35 Закону України «Про Національну поліцію»):

- 1) якщо водій порушив Правила дорожнього руху;
- 2) якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу;
- 3) якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення;
- 4) якщо транспортний засіб перебуває в розшуку;
- 5) якщо необхідно здійснити опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути;
- 6) якщо необхідно залучити водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод;
- 7) якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху;
- 8) якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху;
- 9) якщо порушено порядок визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

7. затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також іншими законами України (*ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію», ст. 260-263 КУпАП та ст. 207-213 КПК України*);

8. тимчасово обмежувати фактичне володіння річчю або пересування транспортного засобу (*ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію», ст. 260, 265-265-2 КУпАП та ст. 237, Глава 15-17 КПК України*) для запобігання небезпеці, якщо є достатні підстави вважати, що річ або транспортний засіб можуть бути використані особою з метою посягання на своє життя і здоров'я або на життя чи здоров'я іншої людини, або пошкодження чужої речі. На вимогу особи поліцейський зобов'язаний повідомити про причини застосування ним відповідних

заходів.

Обмеження фактичного володіння річчю здійснюється шляхом вилучення речі в її фактичного володільця, обмеження її перенесення або перевезення.

9. Згідно зі ст. 38 Закону України «Про Національну поліцію» **проникати до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду лише в невідкладних випадках (ст. 38 Закону України «Про Національну поліцію»)**, зокрема:

- 1) рятування життя людей та цінного майна під час надзвичайних ситуацій;
- 2) безпосереднє переслідування осіб, підозрюваних у вчиненні злочину;
- 3) припинення злочину, що загрожує життю осіб, які знаходяться в житлі або іншому володінні.

10. здійснювати поліцейське піклування щодо осіб (ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію»):

- 1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду;
- 2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення;
- 3) особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі;
- 4) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

11. вимагати від особи (осіб) залишити визначене місце або обмежити доступ на визначену територію (ст. 36 Закону України «Про Національну поліцію») на певний строк або заборонити чи обмежити особам доступ до визначеної території або об'єктів, обмежити рух транспорту чи пішоходів на певних ділянках, у випадках якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей, для збереження та фіксації слідів правопорушення, а також під час аварій, інших надзвичайних подій.

12. перевіряти дотримання вимог дозвільної системи в порядку, визначеному МВС України (ст. 39 Закону України «Про Націона-

льну поліцію»);

13. використовувати технічні засоби та технічні прилади відповідно до законодавства (ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію») у випадках:

- 1) попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб;
- 2) забезпечення дотримання правил дорожнього руху.

14. застосовувати такі заходи примусу (ст. 42-46 Закону України «Про Національну поліцію»):

- 1) фізичний вплив (сила);
- 2) застосування спеціальних засобів;
- 3) застосування вогнепальної зброї.

15) перевіряти дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під наглядом та інших категорій осіб;

Витяг з Наказу №1303/203 від 04.11.2003р. «Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі»

Осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, беруть на облік, фотографують, а в разі необхідності у них беруть відбитки пальців. Працівники міліції зобов'язані систематично контролювати поведінку цих осіб, запобігати порушенням ними громадського порядку та прав інших громадян і припиняти їх, проводити розшук осіб, які уникають адміністративного нагляду.

3.1 Дільничні інспектори міліції:

3.1.1. Здійснюють контроль за прибуттям і реєстрацією піднаглядних та осіб, які підпадають під дію Закону України "Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі" .

3.1.2. Беруть на профілактичний облік піднаглядних та ведуть справи адміністративного нагляду.

3.1.3. Оформляють за наявності підстав матеріали про встановлення адміністративного нагляду за особами, які підпадають під дію Закону.

3.1.4. Контролюють дотримання піднаглядними правил адміністративного нагляду.

3.1.5. Залучають до здійснення адміністративного нагляду позаштатних дільничних інспекторів міліції, громадських помічників і формування з охорони громадського порядку.

3.1.6. Взаємодіють з оперуповноваженими карного розшуку, патрульно-постовими нарядами міліції та іншими підрозділами.

3.2. Підрозділи карного розшуку:

3.2.1. Виявляють злочинні зв'язки, наміри піднаглядних та осіб, які підпадають під дію Закону.

3.2.2. Уживають заходів до попередження і припинення ними злочинів.

3.2.3. Спільно з дільничними інспекторами міліції контролюють дотримання піднаглядними правил адміністративного нагляду і встановлених судом обмежень.

3.3. Підрозділи оперативної служби, державної служби боротьби з економічною злочинністю, боротьби з організованою злочинністю та з незаконним обігом наркотиків:

3.3.1. Виявляють злочинні зв'язки і наміри піднаглядних та осіб, які підпадають під дію Закону, вживають заходів до попередження злочинів з їх боку.

3.3.2. Взаємодіють з цих питань зі службами карного розшуку, дільничними інспекторами міліції та іншими підрозділами.

3.4. Слідчі та підрозділи дізнання:

3.4.1. При провадженні дізнання та досудового слідства виявляють причини та умови, які сприяли вчиненню злочинів піднаглядними або особами, що підпадають під дію Закону, а також причини невстановлення адміністративного нагляду і непроведення розшуку осіб, які ухилились від нього.

3.4.2. Уносять начальникам міськ-, райвідділів за місцем проживання (перебування) вказаних осіб подання про виявлені недоліки в роботі з установлення і здійснення адміністративного нагляду.

3.6. Патрульно-постові наряди міліції:

Під час виконання обов'язків з охорони громадського порядку здійснюють контроль та ведуть спостереження за особами, відносно яких встановлено адміністративний нагляд, якщо вони з'являються в громадських місцях, відвідування яких їм не дозволено, або залишають місце проживання (перебування) в заборонені для цього години. При виявленні таких осіб патрульні (постові) затримують їх і доставляють до чергової частини міськ-, райвідділу з метою оформлення матеріалів про порушення правил адміністративного нагляду.

ОБОВ'ЯЗКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПО ЗАСТОСУВАННЮ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ:

- поважати і не порушувати права та свободи людини і громадянина;
- обмежувати права і свободи людини лише в спосіб та у ви-

падках, що встановлені законом;

- виконувати свої завдання у точній відповідності із законами;
- поважати гідність особи і ставитись до неї гуманно, захищати права людини незалежно від її соціального походження, расової та національної належності, громадянства, ставлення до релігії, статі, політичних та інших переконань;

- звертаючись до людини, привітатися, прикласти праву руку до головного убору, назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, при цьому не випускати його з рук (ч.3 ст.18 Закону України «Про Національну поліцію»);

- у разі отримання інформації про можливе вчинення правопорушення негайно інформувати орган поліції (безпосереднього керівника, чергового) і вжити всіх передбачених законом заходів для його запобігання (ч.2 ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію»);

- надавати допомогу (у тому числі домедичну і медичну) особам, які постраждали від правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їх життя та здоров'я (ч.2 ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію»);

Перевірка документів 6 підстав (ст. 32 ЗУ «Про Національну поліцію»)

ЗУ «Про Нац. Поліцію» визначає, що поліцейський має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи, у таких випадках:

1) якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;

3) якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю;

4) якщо в особи є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо;

5) якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події;

6) якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії

особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення.

Виходячи зі змісту ст.32 Закону України «Про Національну поліцію», слід розрізняти три види права поліції на перевірку документів:

- право на перевірку у громадян документів, які засвідчують їх особу, в разі підозри у вчиненні правопорушення;

- право на перевірку у громадян документів, що є свідками правопорушення або потерпілими від правопорушення;

- право на перевірку у громадян документів, що перебувають на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю з метою встановлення їх дійсності та приналежності відповідній особі.

У першому випадку підставою для перевірки документів є підозра конкретного громадянина у вчиненні будь-якого правопорушення (адміністративного, злочину), при цьому ця підозра має ґрунтуватись на цілком конкретних фактах(наявність відповідної оперативної інформації, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення, поведінка особи, тощо).

У другому випадку підставою для перевірки документів є звернення свідка чи потерпілого з заявою про вчинення правопорушення або за наявності у поліцейського підстав вважати, що особа може бути свідком чи потерпілим від правопорушення.

Наступний поліцейський захід - Опитування особи

Раніше такий захід взагалі не регламентувався на законодавчому рівні.

ЗУ «Про Нац. поліцію» встановлює, що поліцейський може опитати особу, якщо існує достатньо підстав вважати, що вона володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень.

В Законі також вказано, що для опитування поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення. І для того щоб не зловживати своїми повноваженнями (не підміняти поняття – це не адміністративне затримання, це запрошення для опитування), ч. 2 ст. 33 визначає, що надання особою інформації є добровільним. Особа може відмовитися від надання інформації.

Проведення опитування неповнолітніх допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога.

Перед проведенням опитування особи поліцейський роз'яснює їй підстави та мету застосування поліцейського заходу, якщо це не переш-

кодить виконанню поліцією повноважень, покладених на неї цим Законом.

Наступний поліцейський захід. ст. 34 Поверхнева перевірка. Дане поняття не замінило поняття огляду. Огляд використовується як засіб забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення чи після затримання особи за вчинення злочину. Поверхнева ж перевірка служить саме як превентивний захід, коли правопорушення ще не вчинилось або на стадії його виявлення.

Як саме здійснюється? 1. Поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід є здійсненням візуального огляду особи, проведенням по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або транспортного засобу.

2. Поліцейський для здійснення поверхневої перевірки особи може зупиняти осіб та/або оглядати їх, якщо існує достатньо підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб. *ЗУ Про міліцію таких прав нам не давав. Наприклад, якщо працівники БНОН знали, що у особи наркотичні засоби, вони не могли зупинити здійснити огляд, тому що це вважалось незаконно добути докази. Потрібно було дочекатись, коли особа вчинить правопорушення (куріння в громадському місці) і як захід забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення провести огляд.*

Тобто за новим законодавством поліцейський може здійснити поверхневу перевірку як превентивний захід, також залишається особистий огляд і огляд речей як засіб забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення та огляд в порядку передбаченому КПК України.

Які правила здійснення поверхневої перевірки

3. Поверхнева перевірка здійснюється поліцейським відповідної статі. У невідкладних випадках поверхневу перевірку може здійснити будь-який поліцейський лише з використанням спеціального приладу або засобу. *Дана норма децю суперечить ст. 264 КУпАП відповідно до якої особистий огляд може проводитись уповноваженою на те особою однієї статі з оглядуваним і в присутності двох понять однієї і тієї ж статті. Про понять, як і про необхідність складення протоколу про проведення поверхневої перевірки нічого не сказано, що значно полегшує нам життя. А якщо під час поверхневої перевірки поліцейський знайшов якусь річ, обіг якої заборонений чи обмежений, він здійснює огляд та вилучення її в порядку КПК.*

Вперше на законодавчому рівні закріплено вичерпний перелік підс-

тав проведення поверхневого огляду ТЗ 4. Поліцейський може здійснювати поверхневу перевірку речі або транспортного засобу:

1) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;

3) якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку.

5. Поверхнева перевірка речі або транспортного засобу здійснюється шляхом візуального огляду речі та/або транспортного засобу або візуального огляду салону та багажника транспортного засобу. Поліцейський при здійсненні поверхневої перевірки має право вимагати відкрити кришку багажника та/або двері салону. *Виникає питання як дана норма корелюється зі ст. 233 КПК України Проникнення до житла чи іншого володіння особи. Відповідно до цієї норми транспортний засіб визнається іншим володінням особи і проникнення до нього дозволяється лише за згоди власниками або за рішенням суду або як виняток лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину. Тут можна лише апелювати тим, що в нормах різні визначення в ст. 233 КПК проникнення до іншого володіння особи – тобто фізичне переміщення працівника поліції в приміщення, яким володіє особа, а в ст. 34 використовується поняття поверхневого огляду.*

Також, виникає питання, якщо водій повідомляє, що не знає як відчиняється багажник, а ПДР не зобов'язують водія знати як саме це робиться.

6. Під час поверхневої перевірки речі або транспортного засобу особа повинна самотійно показати поліцейському вміст особистих речей чи транспортного засобу.

7. При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів правопорушення поліцейський забезпечує їх схоронність та огляд відповідно до вимог статті 237 Кримінального процесуального кодексу України.

Наступний превентивний поліцейський захід *Зупинення транспортного засобу*

1. Поліцейський може зупиняти транспортні засоби у разі:

- 1) якщо водій порушив Правила дорожнього руху;
- 2) якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу;
- 3) якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення;
- 4) якщо транспортний засіб перебуває в розшуку;
- 5) якщо необхідно здійснити опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути;
- 6) якщо необхідно залучити водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод;
- 7) якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху;
- 8) якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху;
- 9) порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

2. Поліцейський зобов'язаний поінформувати водія про конкретну причину зупинення ним транспортного засобу з детальним описом підстави зупинки, визначеної у цій статті.

Якщо порівнювати ці підстави з підставами для зупинення ТЗ, які були визначені в ЗУ «Про міліцію»:

- 1) відсутня підстава зупинення ТЗ без номерного знака. Тут питань не має, вона не потрібна, тому, що охоплюється порушенням ПДР;
- 2) наявності даних про використання транспортного засобу з протиправною метою. Також зайва підстава, тому що якщо є протиправна мета, значить є адміністративне чи кримінальне правопорушення.
- 3) проведення цільових заходів (операції, відпрацювання, оперативні плани) для перевірки документів на право користування і керування транспортним засобом, документів на транспортний засіб. Тобто відсутня така підстава зупинки ТЗ для перевірки документів.

Наступний превентивний поліцейський захід - Вимога залишити місце і обмеження доступу на визначену територію – законна вимога необхідна для виконання покладених на поліцейського обов'язків, яку законодавець вирішив закріпити в нормі Закону.

Яка підстава для здійснення даного поліцейського заходу?

1. Поліцейський уповноважений вимагати від особи (осіб) залишити визначене місце на певний строк або заборонити чи обмежити особам доступ до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку,

2. Охорони життя і здоров'я людей,

3. Для збереження та фіксації слідів правопорушення.

2. Поліцейський може обмежувати або забороняти рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних доріг у разі затримання осіб відповідно до закону, під час аварій, інших надзвичайних ситуацій, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей.

Стаття 37. Обмеження пересування особи чи транспортного засобу або фактичного володіння річчю

Обмеження пересування особи – це затримання особи за вчинення адміністративного правопорушення чи злочину.

1. Поліція уповноважена затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також іншими законами України.

2. Відлік часу утримання затриманої фізичної особи в спеціально відведених для цього приміщеннях рахується з моменту її фактичного затримання.

Раніше ні ЗУ «Про міліцію» ні в чинному КУпАП не було вказано з якого моменту йде строк затримання.

3. У випадках, визначених частиною другою цієї статті, поліцейські повинні негайно викликати медичних працівників до місця фактичного знаходження таких осіб, а також, за можливості, поінформувати членів сім'ї.

Тобто, якщо поліцейський здійснив затримання в адміністративному порядку чи в порядку КПК та помістив затриману особу в спеціальне для цього приміщення, він повинен викликати медичних працівників до місця фактичного знаходження таких осіб, а також повідомляються родичі затриманої особи.

Це те, що стосується затримання. Що стосується обмеження фактичного володіння річчю

Підсави: Поліцейський може тимчасово обмежити фактичне володіння річчю або пересування транспортного засобу 1) *запобігання небезпеці, якщо є достатні підстави вважати, що річ або транспортний засіб можуть бути використані особою з метою посягання на своє життя і здоров'я або на життя чи здоров'я іншої людини, або пошкодження чужої речі.*

На вимогу особи поліцейський зобов'язаний повідомити про причини застосування ним відповідних заходів.

Обмеження фактичного володіння річчю здійснюється на підставах та в порядку, визначених Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення.

5. Обмеження фактичного володіння річчю здійснюється шляхом вилучення речі в її фактичного володільця, обмеження її перенесення або перевезення.

Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомити свого керівника про тимчасове обмеження фактичного володіння річчю особи, а також зобов'язаний скласти протокол про здійснення тимчасового обмеження фактичного володіння річчю та вручити протокол цій особі.

6. Тимчасове обмеження пересування особи та перенесення або перевезення речі негайно припиняється, якщо немає необхідності здійснювати такий захід.

Наступний превентивний поліцейський захід *Проникнення до житла чи іншого володіння особи*

1. Поліція може проникнути до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду лише в невідкладних випадках, пов'язаних із:

1) рятуванням життя людей та цінного майна під час надзвичайних ситуацій;

2) безпосереднім переслідуванням осіб, підозрюваних у вчиненні злочину;

3) припиненням злочину, що загрожує життю осіб, які знаходяться в житлі або іншому володінні. *Третій пункт децю дублює перший, тому, що пов'язаний з рятуванням життя особи, яка знаходиться в помешканні. Перелік підстав для проникнення в житло є вичерпним. Але серед нього немає добровільної згоди особи, що є прогалиною в законі.*

2. Проникнення поліцейського до житла чи іншого володіння особи не може обмежувати її права користуватися власним майном.

3. Про застосування вказаного поліцейського заходу обов'язково складається протокол.

Наступний поліцейський захід *Перевірка дотримання вимог*

дозвільної системи органів внутрішніх справ

1. Поліція в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України, може оглядати за участю адміністрації (керівництва) юридичних осіб, фізичних осіб (у тому числі фізичних осіб - підприємців) чи їх уповноважених представників приміщення, де знаходяться зброя, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила або порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також безпосередньо оглядати місця їх зберігання з метою перевірки дотримання правил поведження з ними та правил їх використання.

2. Поліція може оглядати зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, що знаходяться у фізичних та юридичних осіб, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання та використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, з метою перевірки дотримання правил поведження з ними та правил їх використання.

3. Поліція відповідно до порядку, визначеного Міністерством внутрішніх справ України, вилучає зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також опечатує і закриває об'єкти, де вони зберігаються чи використовуються (у тому числі стрілецькі тири, стрільбища невійськового призначення, мисливські стенди, підприємства і майстерні з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, магазини, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поведження з ними та їх застосування) у випадку виявлення порушення правил поведження з ними та правил їх використання, що загрожують громадській безпеці, до усунення таких порушень.

4. Поліція інформує відповідний орган Міністерства внутрішніх справ України в одноденний строк про кожен факт виявленого порушення правил зберігання і використання зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, вибухових речовин та матеріалів, інших предметів, матеріалів і речовин, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ.

Потурбувався законодавець про доказову базу, а точніше про порядок її збирання. Стаття 40. Застосування технічних приладів

та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису

1. Поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку може закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах, монтувати/розміщувати по зовнішньому периметру доріг і будівель автоматичну фото- і відеотехніку, а також використовувати інформацію, отриману із автоматичної фото- і відеотехніки, що знаходиться в чужому володінні, з метою:

1) попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб;

2) забезпечення дотримання правил дорожнього руху.

2. Інформація про змонтовану/розміщену автоматичну фототехніку і відеотехніку повинна бути розміщена на видному місці.

Ще один превентивний поліцейський захід, який вводить новий термін **Стаття 41.** Поліцейське піклування

1. Поліцейське піклування може здійснюватися щодо:

1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду;

2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення;

3) особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі;

4) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

Поліцейське піклування має наслідком щодо:

1) осіб, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, - передавання батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування;

2) осіб, зазначених у пунктах 2, 3 частини першої цієї статті, - передавання відповідному закладу;

3) осіб, зазначених у пункті 4 частини першої цієї статті, - передавання у спеціальний лікувальний заклад чи до місця проживання.

2. Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити особі зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу, а також роз'яснити право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про її місце перебування.

Повідомлення про права і їх роз'яснення поліцейським може не

проводитися у випадку, коли є достатні підстави вважати, що особа не може усвідомлювати свої дії і керувати ними.

3. Поліцейський уповноважений вилучити у особи зброю чи інші предмети, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу.

Поліцейському заборонено здійснювати **обшук** особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування.

4. *Про застосування поліцейського піклування складається **протокол**, в якому зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) застосування поліцейського заходу; підстави застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили, наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень.*

Протокол підписується поліцейським і особою. Копія протоколу негайно під розпис вручається особі. Протокол може не надаватися особі для підписання, а його копія - вручатися особі у випадку, коли є достатні підстави вважати, що вона не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. У такому випадку протокол надається особі чи органу, передбаченому абзацом другим частини першої цієї статті.

5. *Про кожне застосування поліцейського заходу поліцейський одразу повідомляє за допомогою технічних засобів відповідального поліцейського в підрозділі поліції.*

У разі наявності достатніх підстав вважати, що передання особи тривало довше, ніж це необхідно, відповідальний поліцейський в підрозділі поліції зобов'язаний провести перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб.

6. Поліцейський зобов'язаний надати особі можливість негайно повідомити про своє місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи.

Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування про місце перебування неповнолітньої особи.

Таким чином, ми розглянули питання застосування поліцією поліцейських заходів. Визначили види поліцейських заходів, вимоги, що висуваються до них.

Потрібно відрізнити поліцейські заходи від заходів забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення, що різняться за своїм змістом, характером та підставами застосування.

3.4. ПОЛІЦЕЙСЬКІ ЗАХОДИ ПРИМУСУ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦІЄЮ ФІЗИЧНОГО ВПЛИВУ, СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ТА ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Якщо в Законі України «Про міліцію» застосування фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї регламентувалось ст. 12-15-1, то в ЗУ «Про Національну поліцію» ключовими нормами є ст. 42-46.

Ст. 42 Надає визначення що є фізичним впливом, що спеціальним засобом, а також зазначається перелік спеціальних засобів, які може використовувати поліцейський.

Фізичним впливом є застосування будь-якої фізичної сили, а також спеціальних прийомів боротьби з метою припинення протиправних дій правопорушників.

Спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу - це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відвратно-го) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин.

Надано перелік спеціальних засобів, які поліцейські можуть використовувати для виконання своїх повноважень:

- 1) гумові та пластикові кийки;
- 2) електрошокові пристрої контактної та контактано-дистанційної дії;
- 3) засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо);
- 4) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії;
- 5) засоби примусової зупинки транспорту;
- 6) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби;
- 7) службові собаки та службові коні;
- 8) пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії;
- 9) засоби акустичного та мікрохвильового впливу;
- 10) пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень;
- 11) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмер-

тельної дії;

12) засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами;

13) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби.

Загальні правила застосування фізичної сили, спеціальних засобів (як це було в ст. 12 ЗУ «Про міліцію») визначені частково в ст. 42 та в ст. 43 ЗУ «Про Національну поліцію»

1. Поліцейський за жодних обставин не може застосовувати заходи примусу, не визначені ЗУ «Про Національну поліцію»

Поліцейський зобов'язаний негайно зупинити застосування певного виду заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату

Стаття 43. Порядок застосування поліцейських заходів примусу

1. Поліцейський зобов'язаний заздалегідь попередити особу про застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї і надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги поліцейського, крім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є невиправданим або неможливим.

2. Попередження може бути зроблено голосом, а за значної відстані або звернення до великої групи людей - через гучномовні установки, підсилювачі звуку.

3. Вид та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення. (Це уточнюючі моменти щодо застосування сили, вони в ЗУ «Про міліцію» відсутні)

4. Поліцейські зобов'язані надавати невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу (ЗУ «Про міліцію» При завданні шкоди міліція забезпечує подання необхідної допомоги потерпілим в найкоротший строк)

5. Заборонено застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї до жінок з явними ознаками вагітності, малолітніх осіб, осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості (ЗУ «Про міліцію» осіб похилого віку або з вираженими ознаками інвалідності), крім випадків учинення ними збройного чи групового нападу, учинення збройного опору поліцейському, що загрожує життю і здоров'ю інших осіб або поліцейських, якщо відбити такий напад або опір іншими способами і засобами неможливо (ЗУ «Про міліцію» крім випадків вчинення ними групового нападу, що загрожує життю і здоров'ю

людей, працівників міліції, або збройного нападу чи збройного опору)

Тобто якщо раніше групового нападу, що загрожує життю і здоров'ю людей, а зараз просто групового нападу, але складно собі уявити груповий напад, що не загрожує життю і здоров'ю людей.

Стаття 44. Застосування фізичної сили

1. Поліцейський може застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для :

1) забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб,

2) припинення правопорушення,

3) затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом (ЗУ «Про міліцію» Працівники міліції мають право застосовувати заходи фізичного впливу, в тому числі прийоми рукопашного бою, для припинення правопорушень, подолання протидії законним вимогам міліції, яка здійснюється із застосуванням сили щодо працівників міліції або інших осіб, якщо інші способи були застосовані та не забезпечили виконання покладених на міліцію обов'язків)

Як бачимо в новому законі відсутня така підстава, як подолання протидії законним вимогам працівника поліції, зате з'являються дві нові:

1. Для забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб

2. Затримання особи, яка вчинила правопорушення

Ч. 2 ст. 44 визначає, що Поліцейський зобов'язаний письмово повідомити свого керівника, а той зобов'язаний повідомити прокурора про завдання особі тілесних ушкоджень внаслідок застосування фізичної сили (ЗУ Про міліцію зобов'язував нас Про застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, а також про будь-які ушкодження або смерть, які спричинені особі внаслідок застосування працівником міліції заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, працівник міліції негайно та письмово доводить до відома безпосереднього начальника для сповіщення прокуророві) відповідно до ЗУ Про національну поліцію про застосування заходів фізичного впливу поліцейський доводить до відома свого безпосереднього начальника, той сповіщає прокурора, в разі якщо особі було завдано тілесних ушкоджень внаслідок застосування фізичної сили.

Про застосування спеціальних засобів Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомити свого керівника про застосування до особи спеціального засобу.

Якщо поліцейський заподіяв особі поранення або каліцтво внаслі-

док застосування до неї спеціального засобу, керівник такого поліцейського зобов'язаний негайно повідомити про це відповідного прокурора.

Що стосується вогнепальної зброї Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомляти свого керівника про застосування вогнепальної зброї, а також негайно повідомити свого керівника про активне застосування вогнепальної зброї, який, у свою чергу, зобов'язаний поінформувати центральний орган управління поліції та відповідного прокурора.

У статті 45 ЗУ «Про Національну поліцію» дуже детально встановлює правила Застосування спеціальних засобів

1. Поліцейський для забезпечення публічної безпеки і порядку застосовує спеціальні засоби, визначені цим Законом.

2. Поліцейський уповноважений застосовувати спеціальні засоби тільки у разі, якщо він пройшов відповідну спеціальну підготовку.

3. Загальні правила застосування спеціальних засобів:

1) кайданки та інші засоби обмеження рухомості застосовуються:

а) до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або намагається втекти;

б) під час затримання особи;

в) під час конвоювання (доставляння) затриманого або заарештованого;

г) якщо особа своїми небезпечними діями може завдати шкоду собі і оточуючим;

г) проведення процесуальних дій з особами у випадках, коли вони можуть створити реальну небезпеку оточуючим або собі;

2) гумові та пластикові кийки застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) затримання особи, яка вчинила правопорушення і чинить злісну непокору законній вимозі поліцейського;

в) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

3) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

4) засоби примусової зупинки транспорту застосовуються для

примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського щодо зупинки транспортного засобу, або якщо дії водія транспортного засобу створюють загрозу життю чи здоров'ю людини;

5) пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень застосовуються для:

а) затримання особи;

б) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться у приміщенні;

б) електрошокові пристрої контактної та контактнo-дистанційної дії застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) відбиття нападу тварини, що загрожує життю і здоров'ю особи чи поліцейського;

7) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби застосовуються для:

а) маркування особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;

б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень з метою подальшого виявлення осіб та затримання, а також контролю за переміщенням речей;

8) пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії, засоби акустичного та мікрохвильового впливу застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) затримання особи, яка чинить збройний опір, або з метою примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), де перебуває така особа;

в) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться у приміщенні;

9) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби застосовуються для:

а) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

б) відбиття групового нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей;

в) примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського зупинитися;

г) затримання озброєної особи, яка підозрюється у вчиненні злочину;

10) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, застосовуються для:

а) захисту від нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

б) відбиття збройного нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також для звільнення їх у разі захоплення;

в) затримання особи, яка підозрюється у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;

г) затримання особи, яка чинить збройний опір або намагається втекти з-під варти;

г) затримання озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

д) подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил;

е) знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

є) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

ж) відбиття групового нападу, що загрожує життю чи здоров'ю людей;

11) засоби, споряджені безпечними димоутворювальними препаратами, застосовуються для:

а) забезпечення маскування дій поліцейських, спрямованих на затримання особи, яка чинить збройний опір, або для того, щоб примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), на якій вона перебуває;

б) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи;

12) службовий собака застосовується під час:

а) патрулювання;

б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;

в) під час конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи;

г) для відбиття нападу на особу та/або поліцейського;

13) службовий кінь застосовується під час:

а) патрулювання;

б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення.

4. Поліції (поліцейському) заборонено:

1) наносити удари гумовими (пластиковими) кийками по голові, шиї, ключичній ділянці, статевих органах, попереку (куприку) і в живіт;

2) під час застосування засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, здійснювати прицільну стрільбу по людях, розкидання і відстрілювання гранат у натовп, повторне застосування їх у межах зони ураження в період дії цих речовин;

3) відстрілювати патрони, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, з порушенням визначених технічними характеристиками вимог щодо відстані від особи та стрільби в окремі частини голови і тіла людини;

4) застосовувати водомети при температурі повітря нижче +10°C;

5) застосовувати засоби примусової зупинки транспорту для примусової зупинки мотоциклів, мотоколясок, моторолерів, мопедів, транспортного засобу, що здійснює пасажирські перевезення, а також застосовувати такі засоби на гірських шляхах або ділянках шляхів з обмеженою видимістю, залізничних переїздах, мостах, шляхопроводах, естакадах, у тунелях;

б) застосовувати кайданки більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску.

5. Застосування малогабаритного підривного пристрою для відкриття приміщень є виправданим, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам та інтересам, є меншою, ніж шкода, яку вдалося відвернути.

6. Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомити свого керівника про застосування до особи спеціального засобу.

Якщо поліцейський заподіяв особі поранення або каліцтво внаслідок застосування до неї спеціального засобу, керівник такого поліцейського зобов'язаний негайно повідомити про це відповідного прокурора.

7. Допустимі параметри спеціальних засобів у частині їх фізичного, хімічного та іншого впливу на організм людини визначаються уповноваженими установами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

8. Правила зберігання, носіння та застосування спеціальних засобів, що є на озброєнні поліції, визначаються нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України.

Стаття 46. Застосування вогнепальної зброї

1. Застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу.

2. Поліцейський уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання лише за умови що він пройшов відповідну спеціальну підготовку.

3. Порядок зберігання і носіння вогнепальної зброї, що знаходиться в розпорядженні поліцейського, перелік вогнепальної зброї та боеприпасів, що використовуються в діяльності поліції, та норми їх належності встановлюються Міністром внутрішніх справ України.

4. Поліцейський уповноважений у виняткових випадках застосувати вогнепальну зброю: *(ЗУ Про міліцію використовував поняття як крайній захід, по суті це є синонім)*

1) для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї, у випадку загрози їхньому життю чи здоров'ю;

2) для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю; *(Якщо порівнювати з ЗУ «Про міліцію» бачимо, що перший та другий пункт міняються місцями, тобто пріоритет надається перш за все захист самого поліцейського)*

3) для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі – ця підстава виокремлюється в окремий пункт.

4) для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення

5) для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти

6) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського

7) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського.

5. Поліцейський уповноважений застосувати вогнепальну зброю тільки після попередження про необхідність припинення протиправних дій і намір використання заходу примусу, визначеного цією статтею.

6. Застосування вогнепальної зброї без попередження допускається:

1) при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відс-

тань, чи доторкнутися до зброї;

2) у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей;

3) якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу;

4) якщо особа чинить збройний опір;

5) для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю.

7. Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки з метою заподіяння особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою в такій обстановці, для негайного відвернення чи припинення збройного нападу.

8. Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю у разі збройного нападу, якщо відвернення чи припинення відповідного нападу неможливо досягнути іншими засобами.

9. Поліцейському заборонено застосовувати вогнепальну зброю в місцях, де може бути завдано шкоди іншим особам, а також у вогнебезпечних та вибухонебезпечних місцях, крім випадків необхідності відбиття нападу або крайньої необхідності.

10. Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомляти свого керівника про застосування вогнепальної зброї, а також негайно повідомити свого керівника про активне застосування вогнепальної зброї, який, у свою чергу, зобов'язаний поінформувати центральний орган управління поліції та відповідного прокурора.

11. Поліцейський може взяти до рук вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважає, що в обстановці, що склалася, можуть виникнути підстави для її застосування.

12. Під час затримання осіб, щодо яких у поліцейського виникла підозра у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а також під час перевірки документів у таких осіб поліцейський може привести в готовність вогнепальну зброю та попередити особу про можливість її застосування.

Спроба особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену поліцейським відстань, чи доторкнутися до зброї є підставою для застосування вогнепальної зброї поліцейським.

13. Поліцейський може використати вогнепальну зброю для подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил, або для знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю поліцейського та ін-

ших осіб.

Таким чином адміністративний примус в діяльності поліції – це застосування поліцією та уповноваженими особами до осіб, які не перебувають в її підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою охорони публічного порядку та безпеки, шляхом попередження і припинення правопорушень.

Практична реалізація поліцією заходів адміністративного примусу завжди пов'язана із обмеженням, причому, часто – досить суттєвим, прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів різних юридичних осіб. У зв'язку з цим дуже актуальним і важливим є створення відповідних правових засад застосування цих заходів, тобто забезпечення належного його правового регулювання.

Слід звернути увагу на необхідність формування у працівників поліції знань та навичок щодо застосування сили (заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї).

Необхідність використовувати працівниками поліції як крайній засіб сили потребує доведення до них процесуального алгоритму такої діяльності, що дозволить зменшити кількість фактів неправомірного застосування зброї, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів тощо.

Методичні поради щодо підготовки даної теми:

1. Навести приклади адміністративних актів поліції:
 - а) нормативних;
 - б) індивідуальних;
2. Права поліцейських по застосуванню поліцейських заходів.
3. Визначити повноваження поліцейського по застосуванню сили:
 - а) підстави;
 - б) межі;
 - в) умови
4. Складіть схему: «Затримання особи, як кримінально-правовий захід та захід адміністративного примусу: підстави, строки, правова основа».

Питання для самоконтролю:

1. Співвідношення понять правова і неправова форми адміністративної діяльності поліції.
2. Надайте визначення поняття та види адміністративних актів поліції.
3. Здійсніть характеристику інших юридично-значущих дій у діяльності поліції.
4. Вимоги до поліцейських заходів.
5. Які заходи адміністративного попередження застосовують в своїй діяльності поліцейські.
6. З'ясуйте сутність заходів адміністративного припинення в діяльності поліції.
7. Які заходи адміністративної відповідальності застосовують в своїй діяльності поліцейські. В чому особливості їх застосування?
8. Види поліцейських заходів.

Розділ 4

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ, ЗАКОННОСТІ ТА ДИСЦИПЛІНИ В АДМІНІСТРАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

4.1. Поняття законності та дисципліни в адміністративній діяльності поліції

4.2. Способи забезпечення законності та дисципліни в адміністративній діяльності поліції

4.3. Діяльність поліції щодо розгляду звернень громадян

4.1. ПОНЯТТЯ ЗАКОННОСТІ ТА ДИСЦИПЛІНИ В АДМІНІСТРАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Забезпечення прав і свобод людини визначає розвиток більшості країн на шляху політичної демократії, економічного прогресу та співробітництва, виступає одним із основних завдань процесу реформування українського суспільства, що набуває особливого значення в контексті європейської інтеграції України. Прагнення української держави стати повноправним членом світового співтовариства спрямоване на зміщення векторів діяльності правоохоронних органів з метою першочергового забезпечення ними національних конституційних норм та світових стандартів дотримання прав і свобод людини.

У сучасних умовах ефективно забезпечення прав і свобод людини у правоохоронній діяльності Національної поліції вимагає концептуально нових підходів, що обумовлюють докорінні зміни організаційно-правових засад функціонування підрозділів Національної поліції, зокрема гуманізацію діяльності поліції та підвищення її авторитету, побудову відносин між поліцією і народом на засадах партнерства, удосконалення форм, методів та засобів забезпечення прав і свобод людини тощо.

Міністерство внутрішніх справ, усвідомлюючи свою особливу відповідальність за реалізацію вимог Конституції України щодо забезпечення правопорядку і громадської безпеки в країні, постійно веде пошук шляхів до підвищення ефективності роботи Національної поліції, посилення боротьби з небезпечними злочинними проявами. Визначені головні пріоритети службової діяльності. Це, насамперед, захист особи, її

життя і гідності, захист прав і свобод, гарантованих Конституцією України.

Незважаючи на вжиті заходи у роботі Національної поліції ще мають факти порушення прав і свобод людини. Так, серед основних систематичних порушень прав людини з боку поліцейських в адміністративній діяльності найбільш поширені такі як:

- 1) порушення процедури збору доказів щодо причетності громадянина до скоєння злочинного діяння;
- 2) застосування заходів фізичного впливу та спец. засобів при затриманні, навіть коли такі заходи не є вкрай необхідними, як на це вказує закон;
- 3) перешкоджання участі захисника в адміністративному процесі;
- 4) порушення існуючої процедури адміністративного затримання;
- 5) невідповідність умов тримання арештованих навіть національним нормам (що стосується площі на одну людину, санітарно-гігієнічні умови, харчування та інше);
- 6) помилки у веденні документації;
- 7) перевищення меж застосування сили при припиненні правопорушень.

Існують декілька підходів щодо визначення поняття законності.

Більшість вчених схиляється до такого визначення поняття законності:

Законність - сукупність-демократичних нормативно-правових актів та їх суворе дотримання і виконання всіма суб'єктами суспільних відносин.

Для досягнення «законності» держава створює **специфічний державно-правовий режим**, за допомогою якого забезпечується загальнообов'язковість юридичних норм у суспільстві та державі, її сутність полягає в обов'язковості виконання приписів правового характеру.

Отже, з одного боку, законність - це наявність законів та підзаконних нормативно-правових актів, з іншого - їх неухильне дотримання та виконання. Якщо відсутній хоча б один із зазначених елементів, законність є неможливою або надуманою.

Законність в діяльності поліції - це створення такого правового режиму, при якому поліцейські, виконуючи правоохоронні функції, зобов'язані, з одного боку, суворо дотримуватись вимог нормативно-правових актів, а з іншого – вимагати від посадових осіб та громадян безумовного виконання приписів законів та підзаконних актів, здійснювати інші правоохоронні та правозастосовчі заходи з метою змі-

цнення правопорядку в державі.

Тобто законність в діяльності поліції розглядається в 2 аспектах:

1. Діяльність поліції щодо захисту життя, здоров'я, прав і свобод громадян, власності, природного середовища, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань.

2. Недопущення порушень законності самими працівниками поліції при виконанні покладених на них обов'язків.

При цьому їх діяльність у сфері забезпечення прав і свобод людини характеризується чітко означеною двовекторністю:

Перший напрямок пов'язаний з **адміністративно-правовими засобами** забезпечення законності, що передбачає реалізацію норм адміністративного права.

Другий – з **кримінально-правовими засобами**, що передбачає реалізацію норм кримінального та кримінально-процесуального права.

Недопущення порушень законності самими працівниками поліції при виконанні покладених на них обов'язків здійснюється таким основними засобами:

- **внутрішній контроль;**
- **громадський контроль;**
- **нагляд прокуратури;**
- **судовий контроль;**
- **звернення громадян.**

Стаття 8. Законність

1. Поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України.

2. Поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази.

3. Накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

Таким чином, **законність у діяльності поліції полягає** в тому, що:

1) всі рішення, що приймаються поліцейськими, мають відповідати чинним законам та підзаконним актам;

2) рішення, що приймаються поліцейськими не можуть виходити за межі їх повноважень, тобто вони мають прийматися тільки з питань, віднесених до їх компетенції;

3) усі рішення поліцейських повинні прийматися в такому порядку і таких формах, які відповідають нормативним приписам.

Тісно із законністю в діяльності поліції пов'язана службова дис-

ципліна. Саме від дисциплінованості особового складу залежить стан законності в підрозділі поліції.

ЗУ від 22.02.2006 «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України» визначає поняття службової дисципліни :

дотримання особами рядового і начальницького складу Конституції і законів України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів та інших нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, підпорядкованих йому органів і підрозділів та Присяги працівника органів внутрішніх справ України.

Службова дисципліна в органах внутрішніх справ досягається:

- створенням належних умов проходження служби особами рядового і начальницького складу;
- набуттям високого рівня професіоналізму;
- забезпеченням гласності та об'єктивності під час проведення оцінки результатів службової діяльності;
- дотриманням законності і статутного порядку;
- повсякденною вимогливістю начальників до підлеглих, постійною турботою про них, виявленням поваги до їх особистої гідності;
- вихованням в осіб рядового і начальницького складу високих моральних і ділових якостей;
- забезпеченням соціальної справедливості та високого рівня соціально-правового захисту;
- умілим поєднанням і правильним застосуванням заходів переконання, примусу, дисциплінарного та громадського впливу;
- належним виконанням умов контракту про проходження служби.

Дисциплінарний проступок - невиконання чи неналежне виконання особою рядового або начальницького складу службової дисципліни.

Прямий начальник - начальник, якому особи рядового і начальницького складу підпорядковані по службі хоча б тимчасово, якщо про це оголошено наказом.

Безпосередній начальник - найближчий до підлеглого прямий начальник.

Види заохочень

За мужність, відвагу, героїзм, розумну ініціативу, старанність, сумлінне та бездоганне виконання службових обов'язків до осіб рядового і начальницького складу можуть бути застосовані такі види заохочень:

- 1) дострокове зняття дисциплінарного стягнення;
- 2) оголошення подяки;

- 3) нагородження грошовою винагородою;
- 4) нагородження цінним подарунком;
- 5) нагородження Почесною грамотою МВС України;
- 6) занесення на «Дошку пошани»;
- 7) нагородження відзнаками МВС України;
- 8) дострокове присвоєння чергового спеціального звання;
- 9) присвоєння спеціального звання, вищого на один ступінь від звання, передбаченого займаною штатною посадою;
- 10) нагородження відзнакою Міністерства внутрішніх справ «Вогнепальна зброя».

Відзнакою МВС «Вогнепальна зброя» має право нагороджувати МВС України за сумлінну службу, особливі заслуги в боротьбі зі злочинністю та охороні громадського порядку осіб начальницького складу.

Крім того, за мужність, відвагу, героїзм, особливі заслуги перед державою в боротьбі зі злочинністю, охороні громадського порядку особи рядового і начальницького складу можуть бути подані до присвоєння почесних звань та нагородження державними нагородами і відзнаками Президента України.

До курсантів навчальних закладів МВС України можуть також застосовуватися:

- нагородження особистою фотокарткою курсанта або слухача, сфотографованого біля розгорнутого прапора навчального закладу;
- направлення батькам курсанта листа з подякою;
- надання дозволу на позачергове звільнення з розташування навчального закладу;
- надання короткострокової відпустки тривалістю до 5 діб.

Розділ IV ДИСЦИПЛІНАРНІ СТЯГНЕННЯ

Стаття 12. Види дисциплінарних стягнень

На осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ за порушення службової дисципліни можуть накладатися такі **види дисциплінарних стягнень**:

- 1) усне зауваження;**
- 2) зауваження;**
- 3) догана;**
- 4) сувора догана;**
- 5) попередження про неповну посадову відповідність;**
- 6) звільнення з посади;**
- 7) пониження в спеціальному званні на один ступінь;**
- 8) звільнення з органів внутрішніх справ.**

Правом накладання дисциплінарних стягнень користуються тільки

прямі начальники.

Начальник, який не наділений правом накладання дисциплінарних стягнень, має право порушити перед старшим прямим начальником клопотання про притягнення особи рядового або начальницького складу до дисциплінарної відповідальності.

Старший прямий начальник має право протягом одного місяця з дня оголошення особі рядового або начальницького складу наказу про накладення дисциплінарного стягнення посилити а протягом року - пом'якшити чи скасувати дисциплінарне стягнення, накладене підлеглим йому начальником, якщо встановлено, що воно не відповідає тяжкості вчиненого проступку.

Такі дисциплінарні стягнення, як звільнення з органів внутрішніх справ, звільнення з посади, пониження в спеціальному званні на один ступінь, накладаються начальниками, яким надано право прийняття на службу до органів внутрішніх справ, призначення на посаду, присвоєння спеціального звання.

Стаття 14. Порядок накладання дисциплінарних стягнень

З метою з'ясування всіх обставин дисциплінарного проступку, учиненого особою рядового або начальницького складу, начальник призначає службове розслідування.

Службове розслідування має бути завершене протягом одного місяця з дня його призначення начальником. У разі необхідності цей термін може бути продовжено начальником, який призначив службове розслідування, або старшим прямим начальником, але не більш як на один місяць.

Порядок проведення службового розслідування затверджено наказом МВС України від 12.03.2013 № 230 «Про затвердження Інструкції про порядок проведення службових розслідувань в органах внутрішніх справ України».

Перед накладенням дисциплінарного стягнення начальник або особа, яка проводить службове розслідування, повинні зажадати від порушника надання письмового пояснення. Небажання порушника надавати пояснення не перешкоджає накладенню дисциплінарного стягнення.

За результати проведеного службового розслідування складається висновок службового розслідування та готується наказ про притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Відповідальним за стан дисципліни та законності в відділенні поліцейському відділку є відділ кадрового забезпечення.

В Головних управліннях в областях в структурі управління кадро-

вого забезпечення є інспекція з особового складу відділу кадрового забезпечення. З даним відділом, а також з відділом юридичного забезпечення та Управлінням режимно-секретного та документального забезпечення погоджуються висновок службового розслідування та наказ про притягнення до дисциплінарної відповідальності.

При визначенні виду дисциплінарного стягнення мають враховуватися тяжкість проступку, обставини, за яких його скоєно, заподіяна шкода, попередня поведінка особи та визнання нею своєї вини, її ставлення до виконання службових обов'язків, рівень кваліфікації тощо.

У разі повторного вчинення особою рядового або начальницького складу незначного проступку з урахуванням його нетяжкості, сумлінного ставлення цієї особи до виконання службових обов'язків, нетривалого перебування на посаді (до шести місяців) та з інших поважних причин начальник може обмежитися раніше накладеним на таку особу дисциплінарним стягненням.

У разі притягнення до дисциплінарної відповідальності осіб рядового і начальницького складу, які мають дисциплінарне стягнення і знову допустили порушення службової дисципліни, дисциплінарне стягнення, що накладається, має бути більш суворим, ніж попереднє.

Стаття 16. Строки накладання дисциплінарних стягнень

Дисциплінарне стягнення накладається у строк до одного місяця з дня, коли про проступок стало відомо начальнику.

У разі проведення за фактом учинення проступку службового розслідування, кримінального провадження або провадження у справі про адміністративне правопорушення на осіб рядового і начальницького складу дисциплінарне стягнення може бути накладено не пізніше одного місяця з дня закінчення службового розслідування, кримінального провадження або провадження у справі про адміністративне правопорушення, не враховуючи періоду тимчасової непрацездатності або перебування у відпустці.

Дисциплінарне стягнення не може бути накладено, якщо з дня вчинення проступку минуло більше півроку. У цей період не включається строк проведення службового розслідування або кримінального провадження або провадження у справі про адміністративне правопорушення.

Особа рядового або начальницького складу вважається такою, яка не має дисциплінарного стягнення, якщо її заохочено шляхом дострокового зняття дисциплінарного стягнення, нагороджено державною нагородою чи відзнакою Президента України або минув рік з дня накла-

дення дисциплінарного стягнення.

Особа рядового або начальницького складу, на яку накладено дисциплінарне стягнення, не може бути призначена на вищу посаду доти, поки це стягнення не буде знято.

Таким чином, нами розглянуто поняття дисципліни та законності в діяльності Національної поліції. Визначено види заохочень та стягнень, що застосовуються до поліцейських, а також нормативно-правові акти, що регламентують відносини в цій сфері, до яких віднесено : Закон України «Про дисциплінарний статут ОВС», наказ МВС України від від 12.03.2013 № 230 «Про затвердження Інструкції про порядок проведення службових розслідувань в органах внутрішніх справ України» та інші.

4.2. СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ДИСЦИПЛІНИ В АДМІНІСТРАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Залежно від змісту, характеру, особливостей застосування, юридичних наслідків розрізняють такі *способи забезпечення законності*:

а) контроль;

б) нагляд;

в) звернення до державних органів із заявами, пропозиціями, скаргами з питань забезпечення законності.

Практика свідчить про те, що застосування перелічених способів є надійною гарантією забезпечення законності в управлінській системі держави.

Розглянемо вказані заходи забезпечення законності стосовно діяльності поліції.

Основним способом забезпечення законності є контроль. Він полягає у перевірці виконання рішень вищих органів та інспектуванні щодо загального стану справ у підконтрольному підрозділі поліції.

Розрізняють такі види контролю:

- Державний*
- Громадський*
- Відомчий*
- Судовий.*

Державний контроль. Відповідно до Конституції України право вищого контролю за законністю в діяльності поліції належить Верховній Раді України.

Президент України здійснює оперативне керівництво органами виконавчої влади, Кабінетом Міністрів України, міністерствами та відомствами. Він видає укази та розпорядження, які стосуються питань боротьби зі злочинністю та зміцнення законності.

Відповідні функції контролю покладені також на КМУ, який перевіряє виконання своїх постанов щодо охорони громадського порядку, боротьби зі злочинністю.

Функції з координації діяльності правоохоронних органів здійснюються також головами відповідних рад народних депутатів та їх виконкомів, які вирішують це питання у межах своєї компетенції та повноважень.

Відомчий контроль. Важливим способом забезпечення законності є також відомчий контроль в діяльності поліції, який являє собою елемент керівництва, складову частину організаторської роботи діяльності поліції, кожного відділу та підрозділу поліції. Контроль може бути у вигляді комплексного інспектування окремих завдань або напрямів в діяльності поліції, а також контроль посадових осіб різного рівня.

Громадський контроль.

Розділ VIII ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ПОЛІЦІЇ

Стаття 86. Звіт про поліцейську діяльність

1. З метою інформування громадськості про діяльність поліції керівник поліції та керівники територіальних органів поліції раз на рік готують та опубліковують на офіційних веб-порталах органів поліції звіт про діяльність поліції.

2. Щорічний звіт про діяльність поліції та територіальних органів поліції повинен містити аналіз ситуації зі злочинністю в країні чи регіоні відповідно, інформацію про заходи, які вживалися поліцією, та результати цих заходів, а також інформацію про виконання пріоритетів, поставлених перед поліцією та територіальними органами поліції відповідними поліцейськими комісіями.

3. Керівники територіальних органів поліції зобов'язані регулярно оприлюднювати статистичні та аналітичні дані про вжиті заходи щодо виявлення, запобігання та припинення порушень публічного порядку на офіційних веб-порталах органів, які вони очолюють.

Стаття 87. Прийняття резолюції недовіри керівникам органів поліції

1. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Київська та Севастопольська міські ради, обласні, районні та міські ради мають право за результатами оцінки діяльності органу поліції на території відповідно Автономної Республіки Крим, міст Києва та Севастополя, відповідної

області, району або міста своїм рішенням прийняти резолюцію недовіри керівнику відповідного органу (підрозділу) поліції, що є підставою для звільнення його із займаної посади.

2. Рішення про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції може бути прийнято не раніше, ніж через один рік після його призначення на посаду.

3. Рішення про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало не менше двох третин від складу депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Київської та Севастопольської міських рад, обласних, районних та міських рад.

4. У рішенні про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції мають бути зазначені мотиви для його прийняття з посиланням на обставини, що їх обґрунтують.

5. Завірена належним чином копія рішення про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції невідкладно надсилається кур'єром або поштовою кореспонденцією з повідомленням про отримання керівнику органу поліції, до повноважень якого належить право призначення та звільнення з посади керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого відповідний орган прийняв резолюцію недовіри.

6. Керівник органу поліції, до повноважень якого належить право призначення на посаду та звільнення з посади керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, з моменту надходження до очолюваного ним органу завіреної належним чином копії рішення відповідної місцевої ради про прийняття резолюції недовіри зобов'язаний невідкладно своїм наказом звільнити з посади такого керівника або відсторонити його від виконання службових обов'язків та призначити службову перевірку для вивчення обставин, що слугували мотивами для прийняття місцевою радою такого рішення. Про прийняте рішення відповідна місцева рада інформується в одноденний строк.

7. Службова перевірка для вивчення обставин, що слугували мотивами для прийняття місцевою радою резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції, проводиться в десятиденний строк.

8. За результатами проведеної службової перевірки керівник органу поліції, до повноважень якого належить право на призначення та звільнення з посади керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, зобов'язаний протягом трьох робочих днів з дня закінчення перевірки прийняти рішення про подальше перебування такого керівника на займаній посаді.

9. Про прийняте рішення стосовно подальшого перебування керів-

ника, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, на займаній посаді письмово інформується місцева рада, яка прийняла резолюцію недовіри.

10. У разі прийняття рішення про залишення керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, на займаній посаді відповідний керівник органу поліції повинен письмово поінформувати відповідну місцеву раду про причини прийняття такого рішення та надати копії матеріалів проведеної перевірки. Матеріали, що містять інформацію з обмеженим доступом, надаються на підставах та в порядку, визначених законом.

11. Місцева рада, яка прийняла резолюцію недовіри, протягом одного місяця з дня отримання рішення про залишення на посаді керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, та копій матеріалів проведеної перевірки має право повторно розглянути питання про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції.

12. У разі якщо при повторному розгляді за рішення про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції проголосувало не менше трьох четвертей від складу відповідної місцевої ради, таке рішення вважається остаточним і підлягає обов'язковому виконанню у триденний строк з дня прийняття.

13. У разі якщо керівник органу поліції, до повноважень якого належить право на призначення на посаду та звільнення з посади керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, протягом чотирнадцяти днів з дня отримання відповідного рішення очолюваним органом не видав наказу про звільнення такого керівника або не надіслав до відповідної місцевої ради інформацію щодо залишення на посаді такого керівника разом із матеріалами проведеної перевірки, рішення місцевої ради про прийняття резолюції недовіри набуває статус остаточного і підлягає обов'язковому виконанню у триденний строк.

Стаття 88. Взаємодія між керівниками територіальних органів поліції та представниками органів місцевого самоврядування

1. Керівники територіальних органів поліції повинні не менше одного разу на два місяці проводити відкриті зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування на рівнях областей, районів, міст та сіл з метою налагодження ефективної співпраці між поліцією та органами місцевого самоврядування і населенням. На таких зустрічах обговорюється діяльність поліції, визначаються поточні проблеми та обираються найефективніші способи їх вирішення.

2. Керівники територіальних органів поліції з метою підвищення

авторитету та довіри населення до поліції систематично інформують громадськість про стан правопорядку, заходи, які вживаються щодо попередження правопорушень.

Стаття 89. Спільні проекти з громадськістю

1. Поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проектів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань.

2. Співпраця між поліцією та громадськістю спрямована на виявлення та усунення проблем, пов'язаних із здійсненням поліцейської діяльності, і сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності здійснення такої діяльності.

3. Поліція надає підтримку програмам правового виховання, пропагує правові знання в освітніх закладах, засобах масової інформації та у видавничій діяльності.

Стаття 90. Залучення громадськості до розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських

1. Контроль за діяльністю поліції може здійснюватися у формі залучення представників громадськості до спільного розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських та до перевірки інформації про належне виконання покладених на них обов'язків відповідно до законів та інших нормативно-правових актів України.

Контроль судових органів. Кримінально-процесуальний та цивільно-процесуальний кодекси України згідно з вимогами чинного законодавства наділяють суди повноваженнями одночасно з винесенням вироку чи рішення в кримінальному провадженні за наявності підстав звертатись з окремою ухвалою до тих чи інших органів у тому числі й до ОВС. Ці акти виносяться також й у випадках порушення адміністративно-правових норм. Суд за наявності підстав виносить окрему ухвалу, в якій звертає увагу посадових осіб на встановлені по справі факти порушення закону, причини та умови, що сприяли скоєнню правопорушення, з вимогою вжити відповідних заходів. Не пізніше як у місячний термін за окремою ухвалою повинні бути вжиті необхідні заходи і про результати повідомлено суд, який виніс ухвалу.

Ефективною формою забезпечення законності в діяльності ОВС є розгляд судами матеріалів про адміністративні правопорушення, що надсилаються органами внутрішніх справ. Результатом такого розгляду є обов'язкові для виконання вказівки судів про усунення виявлених порушень законності.

Нагляд органів прокуратури. Відповідно до Конституції України

прокуратура здійснює нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами, а також нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство.

Стаття 2 ЗУ «Про Прокуратуру» - нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство

Стаття 25. Нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство

1. Прокурор здійснює нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, користуючись при цьому правами і виконуючи обов'язки, передбачені Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та Кримінальним процесуальним кодексом України.

Письмові вказівки прокурора органам, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство, надані в межах повноважень, є обов'язковими для цих органів і підлягають негайному виконанню.

Оскарження незаконних дій працівників поліції. Кожен громадянин має гарантоване право оскаржувати дії посадових осіб, державних і громадських органів.

При цьому громадянин може звернутись до **вищого підрозділу поліції** або ж до **суду чи прокуратури**.

При порушенні працівниками поліції прав та законних інтересів громадян відповідні посадові особи поліції зобов'язані вжити заходів для відновлення завданих збитків, на вимогу громадянина публічно вибачитись.

Парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України і в межах її юрисдикції здійснює Уповноважений ВР з прав людини, який у своїй діяльності керується КУ, ЗУ «Про Уповноваженого ВР з прав людини».

Таким чином, ми розглянули способи забезпечення законності, до яких віднесено інститут оскарження незаконних дій або ж бездіяльності органів та підрозділів Національної поліції або ж окремого поліцейського. Оскарження можливе до вищого органу поліції або ж до суду чи прокуратури. Іншими способами забезпечення законності в діяльності Національної поліції є нагляд прокуратури за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, а також інститут звернення громадян.

4.3. ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ДИСЦИПЛІНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Правовою основою такого засобу забезпечення законності як звернення громадян є:

1. ЗУ від 02.10.1996 «Про звернення громадян»
2. Указ Президента 13.08.2002 № 700 «Про додаткові заходи щодо забезпечення реалізації громадянами конституційного права на звернення»
3. Наказ МВС України № 1177 «Про затвердження положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі МВС України»

Правова основа діяльності Національної поліції щодо розгляду звернень громадян.

Стаття 40 Конституції України – усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк.

Таким чином, на найвищому законодавчому рівні закріплено право громадян на звернення і обов'язок органів публічної влади, до яких відносяться органи державної влади та органи місцевого самоврядування розглянути дане звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк. Норми Конституції є нормами прямої дії. Закони можуть стосуватись, в них може бути внесено зміни. Але навіть в цьому разі громадянин може посилатись на ст. 40 Конституції України. В Конституцію також можна внести зміни, але це зробити набагато складніше ніж в закони

Наступні після Конституції України за юридичною силою НПА йдуть закони.

Закон України «про національну поліцію» :

Стаття 18. Основні обов'язки поліцейського

2. Поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції.

3. Звертаючись до особи, або у разі звернення особи до поліцейського, поліцейський зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук.

Стаття 12. Безперервність

1. Поліція забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань. Кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського.

2. Поліція не має права відмовити в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань з посиленням на вихідний, святковий чи неробочий день або закінчення робочого дня.

Розділ IV Повноваження поліції

Стаття 23. Основні повноваження поліції

Поліція відповідно до покладених на неї завдань:

5) здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;

Закон України «Про звернення громадян»

Ч. 1 ст. 1 Громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення.

Відповідно до їх функціональних обов'язків – означає, що звернення повинно бути адресовано саме тому органу, в компетенції якого знаходиться розгляд та прийняття рішення саме з цього питання. Але навіть якщо розгляд даного питання не входить до компетенції даного органу чи посадової особи, а звернення оформлене належним чином, з дотриманням вимог, які висуваються законом, орган, посадова особа все одно повинна прийняти дане звернення і дати мотивовану відповідь або перенаправити звернення до компетентного органу, про що повідомити заявника.

Ч. 3 ст. 1 Особи, які не є громадянами України і законно знаходяться на її території, мають таке ж право на подання звернення, як і громадяни України, якщо інше не передбачено міжнародними догово-

рами.

Стаття 5. Вимоги до звернення

Звернення адресуються

1. органам державної влади і місцевого самоврядування,
2. підприємствам, установам, організаціям незалежно від форм власності,
3. об'єднанням громадян або посадовим особам, до повноважень яких належить вирішення порушених у зверненнях питань.

Звернення може бути

- усним (викладеним громадянином і записаним посадовою особою на особистому прийомі)

- письмовим - надісланим поштою або переданим громадянином до відповідного органу, установи особисто чи через уповноважену ним особу

У зверненні має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, викладено суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги.

Якщо питання, порушені в одержаному органом державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, об'єднаннями громадян або посадовими особами зверненні, не входять до їх повноважень, воно в термін не більше 5 днів пересилається ними за належністю відповідному органу чи посадовій особі, про що повідомляється громадянину, який подав звернення. У разі якщо звернення не містить даних, необхідних для прийняття обґрунтованого рішення органом чи посадовою особою, воно в той же термін (5 д.) повертається громадянину з відповідними роз'ясненнями.

Звернення, оформлене без дотримання вимог, повертається заявникові з відповідними роз'ясненнями не пізніше як через 10 днів від дня його надходження.

Забороняється направляти скарги громадян для розгляду тим органам або посадовим особам, дії чи рішення яких оскаржуються.

Стаття 8. Звернення, які не підлягають розгляду та вирішенню

Письмове звернення без зазначення місця проживання, не підписане автором (авторами), а також таке, з якого неможливо встановити авторство, визнається анонімним і розгляду не підлягає.

Не розглядаються повторні звернення одним і тим же органом від одного і того ж громадянина з одного і того ж питання, якщо перше вирішено по суті.

звернення осіб, визнаних судом недієздатними.

Вийшов термін подання скарги – на рішення, що оскаржувалось – 1 рік з моменту його прийняття, але не пізніше 1 місяця з часу ознайомлення громадянина.

Поняття та види звернень громадян

Під зверненнями громадян слід розуміти викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги.

Скарга - звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Пропозиція (зауваження) - звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства.

Заява (клопотання) - звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності.

Депутатський запит – це вимога народного депутата, народних депутатів чи комітету Верховної Ради України, яка заявляється на сесії Верховної Ради України до Президента України, до органів Верховної Ради України, до Кабінету Міністрів України, до керівників інших органів державної влади та місцевого самоврядування, а також до керівників підприємств, установ і організацій, розташованих на території України, незалежно від їх підпорядкування і форми власності, дати офіційну відповідь з питань, віднесених до їх компетенції.

Орган або посадова особа, до яких звернуто запит, зобов'язані повідомити народного депутата, групу народних депутатів, комітет Верховної Ради України у письмовій формі про результати його (їх) запиту у п'ятнадцятиденний строк з дня його одержання або в інший встановлений Верховною Радою України строк.

Відповідь на депутатський запит, внесений народним депутатом, надсилається відповідно Голові Верховної Ради України та народному депутату України, який його вніс. Відповідь на депутатський за-

пит, внесений групою народних депутатів, комітетом Верховної Ради України, надається відповідно Голові Верховної Ради України і народному депутатові, підпис якого під запитом значиться першим, голові комітету Верховної Ради України.

Депутатське звернення – це викладена в письмовій формі пропозиція народного депутата, звернена до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ і організацій, об'єднань громадян здійснити певні дії, дати офіційне роз'яснення чи викласти позицію з питань, віднесених до їх компетенції.

Депутатське звернення є обов'язковим для розгляду посадовими особами, яким воно адресовано, у строк не більше 10 днів з моменту одержання.

У разі неможливості розгляду звернення народного депутата у визначений строк його повідомляють про це офіційним листом з викладенням причин продовження строку розгляду.

Строк розгляду депутатського звернення, з урахуванням продовження, не може перевищувати 30 днів з моменту його одержання.

Стаття 23-1. Електронна петиція, порядок її подання та розгляду

Громадяни можуть звернутися до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування з електронними петиціями через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції.

В електронній петиції має бути викладено суть звернення, зазначено прізвище, ім'я, по батькові автора (ініціатора) електронної петиції, адресу електронної пошти. На веб-сайті відповідного органу або громадського об'єднання, що здійснює збір підписів, обов'язково зазначаються дата початку збору підписів та інформація щодо загальної кількості та переліку осіб, які підписали електронну петицію.

Електронна петиція не може містити заклики до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, заклики до вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини.

Відповідальність за зміст електронної петиції несе автор (ініціатор) електронної петиції.

Для створення електронної петиції до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування її автор (ініціатор) заповнює спеціальну форму на офіційному веб-сайті органу, якому вона адресована, або веб-сайті громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронних петицій, та розміщує текст електронної петиції.

Розгляд заяв та повідомлень, що не містять ознак кримінального правопорушення

Звернення, що надходять до поліції поділяються на ті:

1) *Що містять ознаки кримінального правопорушення – розглядаються відповідно до норм кримінально-процесуального кодексу.*

2) *Що не містять ознаки кримінальних правопорушень – Розглядаються відповідно до ЗУ «Звернення громадян» Наказу МВС України від 10.10.2004 N 1177, КУпАП, ЦПК, та ін.*

заявник направляє пропозиції, зауваження, заяви, клопотання до органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб, які здійснюють об'єктивний та своєчасний розгляд, приймають рішення та направляють відповідь заявнику.

якщо заявник є героєм радянського союзу, героєм соціалістичної праці чи інвалідом великої вітчизняної війни – їх пропозиції, зауваження, заяви, клопотання розглядаються особисто першими керівниками органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб, які здійснюють об'єктивний та своєчасний розгляд, приймають рішення та направляють відповідь заявнику.

Стаття 16. Розгляд скарг громадян

Скарга на дії чи рішення органу державної влади, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, об'єднання громадян, засобів масової інформації, посадової особи подається у порядку підлеглості вищому органу або посадовій особі, що не позбавляє громадянина права звернутися до суду відповідно до чинного законодавства, а в разі відсутності такого органу або незгоди громадянина з прийнятим за скаргою рішенням - безпосередньо до суду.

Стаття 20. Термін розгляду звернень громадян

Звернення розглядаються і вирішуються у термін не більше одного місяця від дня їх надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення, - невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їх отримання. Якщо в місячний термін вирішити порушені у зверненні питання неможливо, керівник відповідного органу, підприємства, уста-

нови, організації або його заступник встановлюють необхідний термін для його розгляду, про що повідомляється особі, яка подала звернення. При цьому загальний термін вирішення питань, порушених у зверненні, не може перевищувати сорока п'яти днів.

Звернення, які не містять ознак кримінального правопорушення реєструються в відділі документального забезпечення (канцелярії), зверненню присвоюється номер та передається керівнику підрозділу або його заступнику, який здійснює первинний розгляд – вирішує чи входить до повноважень даного органу розгляд звернення, якщо так – визначає виконавця та термін розгляду, про що ставить свою резолюцію та повертає звернення в відділ документального забезпечення. Відповідальна особа відділу документального забезпечення заносить резолюцію керівництва та встановлені терміни виконання до Журналу або електронно-реєстраційної картки та передає безпосередньому керівникові, який розглядає звернення та готує відповідь, яку підписує у керівника або його заступника та направляє заявнику.

Прийняття та розгляд заяв та повідомлень, що містять ознаки кримінального правопорушення

1) Заяви та повідомлення приймаються черговою частиною цілодобово.

Відповідно до наказу МВС 06.11.2015 № 1377 Приймання здійснюють:

Оперативний черговий або інша службова особа з числа членів основної чи додаткової слідчо-оперативної групи або інші службові особи, які додатково призначені керівником міськрайліноргану внутрішніх справ (старший оперуповноважений (оперуповноважений) - черговий, старший інспектор (інспектор) - черговий, помічник оперативного чергового міськрайліноргану внутрішніх справ та працівники інших структурних підрозділів, призначені підмінними черговими в установленому порядку).

Приймання усних та письмових заяв

Особа, яка подає заяву чи повідомлення про кримінальне правопорушення, під розпис попереджається про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення за ст. 383 КК України, крім випадків надходження заяви, повідомлення поштою або іншими засобами зв'язку.

Заява вважається поданою з моменту попередження особи про кримінальну відповідальність (за виключенням випадків, коли таке попередження неможливо зробити з об'єктивних причин: надходження поштою, іншим засобом зв'язку, непритомний стан заявника, відря-

дження тощо)

Повідомлення про кримінальні правопорушення та інші події вносяться до журнал Єдиного обліку та ІП «Факт». Повідомлення про кримінальні правопорушення та інші події по 102 – черговий негайно передає інформацію до відповідного територіального ОВС про що робить відповідну відмітку у робочому зошиті.

Початок досудового розслідування: Заявник подає Заява або повідомлення про кримінальне правопорушення (усне чи письмове) – вносяться до ЖЄО. Далі, начальник слідчого підрозділу визначає чи є ознаки кримінального правопорушення, якщо так – призначає слідчого, який вносить інформацію до ЄРДР. Якщо заява не містить ознак кримінального правопорушення – вона надається на розгляд начальникові РВ, який визначає виконавця для розгляду та підготовки відповіді відповідно до ЗУ «Про Звернення громадян» чи КУпАП.

Якщо заява надійшла поштою – реєструється в відділі документального забезпечення – надаються начальникові – після чого реєструються в ЧЧ до ЖЄО та передаються начальникові СВ. Якщо є ознаки кримінального правопорушення – начальник визначає слідчого для внесення в ЄРДР та початку досудового розслідування. Якщо ознак КП заява не містить – вона передається до начальника РВ для визначення виконавця та розгляду відповідно до ЗУ «Звернення громадян» чи КУпАП.

Таким чином, ми розглянули такий спосіб забезпечення законності в діяльності поліції як звернення громадян. Визначено види звернень громадян, нормативно-правові акти, що визначають діяльність поліції щодо розгляду звернень громадян, а також порядок реагування поліції на звернення громадян, що містять ознаки кримінальних правопорушень та ті, що не містять ознак кримінальних правопорушень.

Комплексний аналіз завдань і функцій поліції дозволив дійти висновку щодо забезпечення прав і свобод людини як пріоритетного напрямку та стратегічної мети діяльності Міністерства внутрішніх справ України. Встановлено, що нагальною потребою є переорієнтація каральної функції поліції на забезпечувальну, в межах якої права і свободи людини виступають визначальним фактором гуманізації правоохоронної діяльності відповідно до міжнародних стандартів.

Законність в діяльності поліції має свої особливості, обумовлені місцем цих органів в системі державного апарату, а також характером завдань та функцій, які на них покладаються. Законність в поліції можна визначити як такий режим їх функціонування, в процесі якого забезпечується точне і неухильне додержання (виконання) вимог Конституції

України, законів та інших актів законодавства всіма службами та підрозділами, а також окремими працівниками в усіх напрямках, формах та методах діяльності.

З поняттям законності тісно пов'язане поняття службової дисципліни в діяльності поліції, під якою розуміється регламентована нормативними актами, наказами, присягою, нормами моралі поведінка особового складу, яка полягає в чіткому виконанні службових обов'язків та етичних вимог у службовий та позаслужбовий час.

Незважаючи на тісний взаємозв'язок законності і дисципліни, пріоритетним слід визнати поняття законності, оскільки вона характеризує зовнішню, позасистемну, тобто правоохоронну та правозастосовчу діяльність поліції. Дисципліна ж має внутрішньосистемне, функціональне призначення, тобто спрямована на забезпечення законності, вона відіграє важливу роль в досягненні високої ефективності в діяльності поліції.

Забезпечення законності і дисципліни в діяльності поліції здійснюється за допомогою різноманітних засобів, прийомів, способів, методів, основними з інститут оскарження незаконних дій або ж бездіяльності органів та підрозділів Національної поліції або ж окремого поліцейського. Оскарження можливе до вищого органу поліції або ж до суду чи прокуратури. Іншими способами забезпечення законності в діяльності Національної поліції є нагляд прокуратури за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, а також інститут звернення громадян.

Методичні поради щодо підготовки даної теми:

1. Що таке законність та дисципліна в діяльності поліції.

2. Наведіть приклади дій працівника поліції, які містять порушення:

ня:

– законодавства про звернення громадян;

– антикорупційного законодавства;

– транспортної дисципліни;

– інших порушень.

3. Особливості дисциплінарного провадження в органах поліції.

Питання для самоконтролю:

1. *Визначте завдання та функції Національної поліції щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина.*
2. *Назвіть міжнародні стандарти забезпечення прав та свобод людини, які мають дотримуватись поліцейські в своїй діяльності.*
3. *Назвіть форми зовнішнього контролю за законністю діяльності поліції.*
4. *Розкрийте сутність громадського контролю за діяльністю поліції.*
5. *Визначте роль пропозицій, заяв та скарг громадян в забезпеченні законності в адміністративній діяльності поліції.*
6. *Визначте правову основу організації роботи зі зверненнями громадян в поліції.*
7. *Охарактеризуйте процедуру розгляду звернень громадян поліцією.*
8. *Визначте міри відповідальності працівників поліції за порушення законодавства про звернення громадян.*
9. *Сутність та зміст судового контролю та прокурорського нагляду за адміністративною діяльністю поліції.*
10. *Особливості внутрішнього контролю за діяльністю поліції.*

Розділ 5

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПІДВІДОМЧІ ПОЛІЦІЇ. ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ОКРЕМИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

5.1. Загальна характеристика адміністративних правопорушень, підвідомчих поліції

5.2. Особливості реагування поліцейського на адміністративні правопорушення, провадження за якими входить до компетенції Національної поліції

5.3. Особливості оформлення матеріалів окремих адміністративних правопорушень (ст. 44, 51, 173, 175-1, 178, 185)

5.1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПІДВІДОМЧИХ ПОЛІЦІЇ

Поліція виконує широке коло завдань щодо забезпечення особистої безпеки громадян, захисту їх прав і свобод, попередження й припинення правопорушень, охорони публічного порядку та безпеки. Переважна більшість зазначених завдань реалізується в процесі здійснення поліцією адміністративної діяльності, тобто під час застосування норм адміністративного законодавства.

Так, відповідно до повноважень поліції, визначених в статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» поліція наділена правом складати протоколи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні стягнення на громадян, які вчинили правопорушення відповідно до норм КУпАП. Вказані адміністративно-юрисдикційні повноваження поліції закріплені на законодавчому рівні в статтях 255 та 222 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Як вже було з'ясовано, до повноважень Національної поліції віднесено значне коло питань щодо протидії адміністративним правопорушенням. В цій лекції ми розглянемо питання, на які саме правопорушення поширюється компетенція поліції.

Всі адміністративні правопорушення знаходяться в Особливій частині КУпАП в главах від 5 до 15-А.

В КУпАП більше ніж 400 різних правопорушень і лише реагування на частину з них входить до компетенції поліції.

Можна виділити два види компетенції поліції щодо адміністрати-

вних правопорушень:

1. Компетенція щодо складення протоколів про адміністративне правопорушення без права виносити постанови в таких справах;
2. Компетенція як щодо складення протоколу, так і компетенція винесення постанови в таких справах.

Можна назвати такі адміністративні правопорушення, на які поширюється компетенція Національної поліції «поліцейськими». До всього масиву «поліцейських» адміністративних правопорушень належить більше 100 адміністративних правопорушень.

В умовах діяльності поліції можна виокремити частину «поліцейських» адміністративних правопорушень, ймовірність реагування на які, з боку поліції є доволі високою.

Такими правопорушеннями є:

Стаття 44. Незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах

Стаття 51. Дрібне викрадення чужого майна

Стаття 106⁻². Незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку чи конопель

Стаття 121. Порушення водієм правил керування транспортним засобом, правил користування ременями безпеки або мотошоломами

Стаття 121⁻¹. Експлуатація водіями транспортних засобів, ідентифікаційні номери складових частин яких не відповідають записам у реєстраційних документах

Стаття 121⁻². Порушення правил перевезення пасажирів при наданні послуг з перевезення пасажирів

Стаття 122. Перевищення водіями транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху

Стаття 122⁻². Невиконання водіями вимог про зупинку

Стаття 122⁻⁴. Залишення місця дорожньо-транспортної пригоди

Стаття 122⁻⁵. Порушення вимог законодавства щодо встановлення і використання спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв

Стаття 123. Порушення особами, які керують транспортними засобами, правил руху через залізничні переїзди

Стаття 124. Порушення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна

Стаття 124⁻¹. Ненадання транспортних засобів працівникам мілі-

ції та медичним працівникам, а також ненадання військових транспортних засобів посадовим особам Військової служби правопорядку у Збройних Силах України

Стаття 126. Керування транспортним засобом особою, яка не має відповідних документів на право керування таким транспортним засобом або не пред'явила їх для перевірки

Стаття 127. Порушення правил дорожнього руху пішоходами, велосипедистами та особами, які керують гужовим транспортом, і погоначами тварин

Стаття 128-¹. Порушення або невиконання правил, норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху

Стаття 129. Допуск до керування транспортними засобами або суднами водіїв чи судноводіїв, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, або осіб, які не мають права керування транспортним засобом

Стаття 130. Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції

Стаття 132-¹. Порушення правил дорожнього перевезення небезпечних вантажів та правил проїзду великогабаритних і великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами

Стаття 139. Пошкодження автомобільних доріг, вулиць, дорожніх споруд, залізничних переїздів і технічних засобів регулювання дорожнього руху, створення перешкод для руху та невжиття необхідних заходів щодо їх усунення

Стаття 140. Порушення правил, норм і стандартів при утриманні автомобільних доріг і вулиць, невжиття заходів щодо своєчасної заборони або обмеження руху чи позначення на автомобільних дорогах і вулицях місць провадження робіт

Стаття 154. Порушення правил тримання собак і котів

Стаття 156. Порушення правил торгівлі пивом, алкогольними, слабоалкогольними напоями і тютюновими виробами

Стаття 160. Торгівля з рук у невстановлених місцях

Стаття 173. Дрібне хуліганство

Стаття 173-². Вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми

Стаття 174. Стрільба з вогнепальної, холодної металевий чи пнев-

матичної зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням встановленого порядку

Стаття 175-¹. Куріння тютюнових виробів у заборонених місцях

Стаття 178. Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді

Стаття 180-¹. Порушення порядку перебування дітей у закладах, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування

Стаття 181. Азартні ігри, ворожіння в громадських місцях

Стаття 181-¹. Заняття проституцією

Стаття 182. Порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях

Стаття 185. Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця

Стаття 185-⁷. Публічні заклики до невиконання вимог працівника міліції чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України

Стаття 187. Порушення правил адміністративного нагляду

Стаття 195-⁶. Порушення порядку виробництва, зберігання, перевезення, торгівлі та використання піротехнічних засобів

У такий спосіб ми виділили 37 складів адміністративних правопорушень.

Це означає, що поліцейський повинен розуміти механізм реагування на адміністративні правопорушення, що включає в себе:

- Знання складів основних «поліцейських» адміністративних правопорушень
- Знання обсягу власних повноважень при реагуванні на адміністративні правопорушення
- Знання загальних засад провадження в справах про адміністративні правопорушення
- Уміння проводити кваліфікацію адміністративних правопорушень
- Уміння складати всі види процесуальних документів при здійсненні провадження в справах про адміністративні правопорушення
- Уміння застосовувати заходи забезпечення провадження

- Уміння проводити розгляд справ про адміністративні правопорушення
- Уміння виносити постанови в справах про адміністративні правопорушення

Половина із зазначених правопорушень є правопорушеннями в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху (статті 121 – 140).

Інші правопорушення пов'язані із охороною громадського порядку, додержання правил благоустрою, тощо.

Таким чином, нами розглянуто загальну характеристику поліцейських адміністративні правопорушень. Виділено 37 складів адміністративних правопорушень щодо яких поліцейський повинен розуміти механізм реагування на адміністративні правопорушення, що включає в себе: знання складів основних «поліцейських» адміністративних правопорушень; знання обсягу власних повноважень при реагуванні на адміністративні правопорушення; знання загальних засад провадження в справах про адміністративні правопорушення; уміння проводити кваліфікацію адміністративних правопорушень; уміння скласти всі види процесуальних документів при здійсненні провадження в справах про адміністративні правопорушення; уміння застосовувати заходи забезпечення провадження; уміння проводити розгляд справ про адміністративні правопорушення; уміння виносити постанови в справах про адміністративні правопорушення.

5.2. ОСОБЛИВОСТІ РЕАГУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО НА АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ЯКИМИ ВХОДИТЬ ДО КОМПЕТЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Складність застосування більшості «поліцейських» правопорушень обумовлена структурою самої норми КУпАП.

Норма КУпАП встановлює відповідальність за порушення правил, які в самому КУпАП відсутні.

Наприклад, відповідальність за куріння тютюнових виробів у заборонених місцях (стаття 175-1 КУпАП) вимагає відповідних знань не тільки норм самого КУпАП, а й основних положень Закону України **«Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення»**. Саме в цьому Законі визначено перелік місць, де забороняється куріння тютюнових виробів. Без знання такого переліку поліцейський не зможе скла-

сти протокол про адміністративне правопорушення і, відповідно, притягти особу до адміністративної відповідальності.

Для реагування на порушення правил дорожнього руху поліцейський повинен чітко знати ці правила, які було затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306 «Про Правила дорожнього руху».

Особливість реагування на правопорушення, передбачені статтею 182 КУпАП (Стаття 182. Порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях) обумовлена тим, що сільські, селищні, міські ради встановлюють відповідно до законодавства правила, за порушення яких адміністративну відповідальність передбачено статтею 182 КУпАП.

Важливо знати, що адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені КУпАП, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою відповідно до закону кримінальної відповідальності.

Це означає, що поліцейський повинен бути впевнений, що він реагує саме на адміністративне правопорушення.

Певна складність полягає в тому, що ряд правопорушень передбачає за їх вчинення кримінальну або адміністративну відповідальність.

Наведемо таку таблицю, яка пояснює цю проблему

	Стаття КУпАП	Стаття Кримінального кодексу України
1	Стаття 44. Незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах	Стаття 309. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту
2	Стаття 51. Дрібне викрадення чужого майна Дрібне викрадення чужого майна шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрати	Стаття 185. Крадіжка Таємне викрадення чужого майна (крадіжка)
3	Стаття 106⁻². Незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку чи коно-	Стаття 310. Посів або вирощування снотворного маку чи конопель

	пель	
4	Стаття 173. Дрібне хуліганство	Стаття 296. Хуліганство
5	Стаття 185. Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця	Стаття 342. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб

Наведені приклади із КУпАП та Кримінального кодексу України вказують на необхідність знати основні положення цих двох кодексів, а при виникненні ситуацій, які потребують правильної кваліфікації того чи іншого діяння розуміти, за якими саме ознаками можна відрізнити адміністративне правопорушення і злочин.

Наприклад, для визначення діяння адміністративним правопорушенням, за яке настає відповідальність за дрібне викрадення чужого майна, необхідно не тільки знати, що викрадення чужого майна вважається дрібним, якщо вартість такого майна на момент вчинення правопорушення **не перевищує 0,2** неоподаткованого мінімуму доходів громадян, а й знати правила переведення цього мінімуму у гривні. А це в свою чергу вимагає знань такого поняття, як податкова соціальна пільга та прожитковий мінімум для працездатної особи.

При реагуванні на «поліцейські» правопорушення повинен адекватно давати оцінку всім обставинам, які виникають. Поліцейський повинен знати, що існують обставини, які виключають адміністративну відповідальність взагалі. Особа, яка діяла в стані:

- крайньої необхідності,
- необхідної оборони
- неосудності,

не підлягає адміністративній відповідальності. Але для цього необхідно знати, як саме КУпАП визначає відповідний стан.

Не є адміністративним правопорушенням дія, яка хоч і передбачена КУпАП, але вчинена в **стані крайньої необхідності**, тобто для усунення небезпеки, яка загрожує державному або громадському порядку, власності, правам і свободам громадян, установленому порядку управління, якщо ця небезпека за даних обставин не могла бути усунута іншими засобами і якщо заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернена шкода.

Не є адміністративним правопорушенням дія, яка хоч і передбачена КУпАП, але вчинена в **стані необхідної оборони**, тобто при захисті державного або громадського порядку, власності, прав і свобод громадян, установленого порядку управління від протиправного посягання шляхом заподіяння посягаючому шкоди, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони.

Не підлягає адміністративній відповідальності особа, яка під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності була в **стані неосудності**, тобто не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану.

Поліцейський повинен знати і обставини, які обтяжують або пом'якшують відповідальність, про що вірно вказувати при складанні процесуальних документів.

Поліцейський під час прийняття рішення по справі повинен знати особливості адміністративної відповідальності різних суб'єктів. Необхідно знати, що відносно такого суб'єкта, як неповнолітній, поліцейський не має право приймати рішення самостійно і щодо цієї категорії суб'єктів адміністративної відповідальності рішення приймаються виключно судами.

В разі вчинення адміністративного правопорушення особами, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, в тому числі військово-службовцями, співробітниками Національної поліції, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби, існує загальне правило, що такі особи до адміністративної відповідальності не притягаються. Лише за деякі правопорушення вони несуть адміністративну відповідальність на загальних засадах.

Реалізуючи свою компетенцію при фіксації «поліцейських» адміністративних правопорушень, поліцейський повинен розуміти процесуальний механізм притягнення до відповідальності.

Необхідно знати всі види **заходів забезпечення провадження** в справах про адміністративні правопорушення.

У випадках, прямо передбачених законами України, з **метою:**

- припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу,
- встановлення особи,
- складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим,
- забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та ви-

конання постанов по справах про адміністративні правопорушення

допускаються:

- адміністративне затримання особи,
- особистий огляд,
- огляд речей і
- вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, ліцензійної картки на транспортний засіб,
- тимчасове затримання транспортного засобу,
- відсторонення водіїв від керування транспортними засобами,
- огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Порядок адміністративного затримання, особистого огляду, огляду речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, ліцензійної картки на транспортний засіб, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо вживання лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, з метою, передбаченою цією статтею, визначається цим Кодексом та іншими законами України.

Поліцейський повинен розуміти, що його сучасна діяльність базується на засадничих принципах, які визначаються Законом України «Про національну поліцію»:

- верховенства права
- дотримання прав і свобод людини
- законності
- відкритості та прозорості
- політичної нейтральності
- взаємодії з населенням на засадах партнерства
- безперервності

Реалізація цих принципів є обов'язковою, незалежно від виду діяльності, яку здійснює поліцейський.

Реагування на «поліцейські» адміністративні правопорушення не означає, що результатом її діяльності є покарання особи, накладення адміністративного стягнення.

Поліцейський має право звільнити особу від адміністративної відповідальності у 2-х випадках.

1-й випадок: Особа, яка вчинила адміністративне правопорушен-

ня, крім посадової особи, звільняється від адміністративної відповідальності з передачею матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу, якщо з урахуванням характеру вчиненого правопорушення і особи правопорушника до нього доцільно застосувати захід громадського впливу.

2-й випадок: При малозначності вчиненого адміністративного правопорушення орган (посадова особа), уповноважений вирішувати справу, може звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням.

Таким чином, ми розглянули особливості реагування поліцейського на адміністративні правопорушення, провадження за якими входить до компетенції національної поліції, виділено склади правопорушень, об'єктивна сторона яких схожа з об'єктивною стороною відповідних складів кримінальних правопорушень.

Реалізуючи свою компетенцію при фіксації «поліцейських» адміністративних правопорушень, поліцейський повинен розуміти процесуальний механізм притягнення до відповідальності.

5.3. ОСОБЛИВОСТІ ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ОКРЕМИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ (ст. ст. 44, 51, 173, 175-1, 178, 185)

Стаття 44 КУпАП встановлює відповідальність за *незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах.*

Струк-тура статті	Об'єктивна сторона (проти-правне діяння)	Санкції (види стягнень)	Орган, що уповноважений розглядати справу (ст.ст.118-222 КУпАП)	Строки розгляду справи (ст.277 КУпАП)	Відпові-дальністьнеповнолітніх (ст.13)	Відповідальністьвійсько-вослужбовців (ст.15)
ч.1	незакон-ні : вироб-ництво, придбан-ня, збері-гання, пере-везення, переси-лання нар-котичних засобів або психотро-пних речо-вин без мети збуту в невеликих розмірах	штраф від 25-ти до 50-ти н.м.д.г. або громад-ські ро-боти на строк від 20-ти до 60-ти го-дин, або адмі-ністрати-вний арешт на строк до 15-ти діб	районні, районні у місті, мі-ські чи міськра-йонні суди (судді)	проти-гом до-би	на зага-льних підста-вах	за дис-циплі-нар-ним стату-том
ч.2	Особа, що добровільно здала наркотичні засоби або психотропні речовини, які були у неї в невеликих розмірах і які вона виробила, виготовила, придбала, зберігала, перевозила, пересилала без мети збуту, звільняється від адміністративної відповідальності за дії, передбачені цією статтею.					

При кваліфікації правопорушення за статтею 44 КУпАП поліцей-ським слід враховувати наявність частини 2 статті, яка **звільняє від ад-міністративної відповідальності особу, що добровільно здала нарко-тичні засоби** або психотропні речовини, які були у неї **в невеликих ро-**

змірах і які вона виробила, виготовила, придбала, зберігала, перевозила, пересилала без мети збуту. Важливо, щоб особа зробила це самостійно, без вимоги видати зазначенні речовини або застосування поліцейськими примусу.

Загалом, адміністративне правопорушення за статтею 44 КУпАП посягає на суспільні відносини у сфері обігу наркотичних засобів і психотропних речовин (безпосередній об'єкт) та здоров'я населення (родовий об'єкт). Такі відносини регулюються законами України :

- «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів» від 15.02.1995 р. (в новій редакції від 08.07.1999 № 863-XIV);

- «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15.02.1995 р. та відповідними підзаконними нормативно-правовими актами.

В редакції зазначених Законів України, до наркотиків відносимо наркотичні засоби , включені до Переліку речовини природного чи синтетичного походження, препарати, рослини, які становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними; до психотропних речовин - включені до Переліку речовини природного чи синтетичного походження, препарати, природні матеріали, які здатні викликати стан залежності та справляти депресивний або стимулюючий вплив на центральну нервову систему або викликати порушення сприйняття, або емоцій, або мислення, або поведінки і становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними.

Виробництво наркотичних засобів та (або) психотропних речовин становлять усі дії, пов'язані з серійним одержанням наркотичних засобів та (або) психотропних речовин із хімічних речовин та (або) рослин.

Придбання (тобто отримання різними шляхами певною особою у власність) та здійснення інших операцій із психотропними речовинами та наркотичними засобами регулюються відповідними статтями Закону України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів». Громадяни мають право придбавати наркотичні засоби або психотропні речовини, включені до нормативно затвердженого Переліку, лише за рецептом лікаря.

Зберігання - це фактичне володіння наркотичними засобами, психотропними речовинами, їх перебування у певному місці.

Перевезення - це переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів з однієї території до іншої в межах України.

Пересилання здійснюється шляхом відправки наркотичних засобів, психотропних речовин за допомогою пошти, багажем, якою-небудь людиною, іншим шляхом. В Україні пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів у поштових (у тому числі міжнародних) відправленнях забороняється (ст. 12 Закону України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів»).

Зазначені дії, що становлять об'єктивну сторону правопорушення, тягнуть за собою відповідальність у випадку, коли вони здійснюються незаконно, тобто з порушенням вимог, встановлених законодавством.

Також важливим для кваліфікації правопорушення за ч. 1 ст. 44 є встановлення поліцейськими, які складатимуть протокол, двох обставин : 1) відсутності мети збуту при здійсненні вищезазначених діянь, а також 2) розмір наркотичних засобів та психотропних речовин.

Окремою приміткою до статті законодавець зауважує, що **невеликий розмір** наркотичних засобів та психотропних речовин **визначається** центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу (тобто **Міністерством охорони здоров'я України** відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 267).

Для інформації!

Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів затверджений постановою КМ України від 06.05 2000 № 770, яка містить Список особливо небезпечних наркотичних засобів, обіг яких заборонено, та Список особливо небезпечних психотропних речовин, обіг яких заборонено.

Розміри наркотичних засобів визначені на підставі існуючої практики боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів та з урахуванням існуючої міжнародної практики, що базується на визначеній добовій дозі (definite daily dose) (далі - ВДД) за даними Міжнародного комітету з контролю за наркотиками ООН.

До невеликих розмірів віднесені ті, що не перевищують 10

ВДД. Для прикладу, сьогодні серед споживачів наркотичних засобів набув популярності *канабіс* : (цілі або різного ступеня подрібнення будь-які частини рослини роду коноплі або їх суміш, за винятком власне дозрілого насіння, незалежно від того, піддавались вони екстракції, деструкції, гниттю чи враженню пліснявою (невеликий розмір до 5 г.); макова солома аналогічно(до 50 г.); героїн (до 0,005); кокаїн до 0,02 г, морфін до 0,03; трамадол – до 0,5 г.); опій - сік снотворного маку, що згорнувся, у тому числі медичний, який містить хоча б один наркотичний алкалоїд або їх суміш (у тому числі за наявності інших речовин (до 0,1 г).

Щодо психотропних речовин, що найбільш розповсюджені серед споживачів, амфетамін (невеликий розмір становить до 0,15 г; барбітал до 5 г, глютетимід до 2,5; діазепам до 0,1; медазепам до 0,2; метамфетамін до 0,15; оксазепам до 0,5; феназепам до 0,01; фенобарбітал до 1,0 (дивись Таблиці невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу, затверджені наказом МОЗ України від 01.08.2000 № 188 (в ред. 19.06.2015 р.).

Отже, **предметом вчинення адміністративного правопорушення** за ч.1 ст.44 є включені в таблицю наркотичні засоби, психотропні речовини, що на сьогодні знаходяться в Україні в незаконному обігу. Якщо вага визначеної добової дози становить показник, що відповідає в таблиці великим та особливим великим розмірам, **особа, яка вчинила дані дії, підлягає не адміністративній відповідальності, а кримінальній (ч. 1. ст. 307 Кримінального кодексу України).**

Суб'єкт правопорушення: загальний, тобто осудна особа, яка досягла 16 років.

Суб'єктивна сторона: прямий умисел. Важливим є встановлення в особи відсутності мети збуту зазначених речовин.

Санкція цієї статті є альтернативного, тобто передбачає штраф, а у виняткових випадках, у зв'язку з тим, що за ступенем громадської безпеки це правопорушення наближається до злочину, застосовується адміністративний арешт.

Поліцейським **під час виявлення та документування** правопорушення за ст. 44 КУпАП, слід пам'ятати про можливість застосування ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію».

Якщо в особи є наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо, поліція може застосовувати такі превентивні заходи, як :

- перевірку документів особи, під час якої поліцейський має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи, у таких випадках (ст. 32 Закону) :
 - опитування особи, якщо існує достатньо підстав вважати, що вона володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень. При цьому, для опитування поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення (ст. 33 Закону);
 - зупиняти осіб та/або здійснювати поверхневу перевірку шляхом здійснення поліцейським візуального огляду особи, проведенням по поверхні вбрання особи рукою (здійснюється поліцейським відповідної статі (у невідкладних випадках - будь-яким поліцейським лише з використанням спеціального приладу або засобу), спеціальним приладом або засобом (ст. 34 Закону),
 - поверхневу перевірку речі або транспортного засобу шляхом візуального огляду речі та/або транспортного засобу або візуального огляду салону та багажника транспортного засобу (має право вимагати відкрити кришку багажника та/або двері салону).

Увага! Для застосування превентивних заходів поліцейським *має існувати достатньо підстав* вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб. Під час поверхневої перевірки речі або транспортного засобу *особа повинна самотійно показати поліцейському* вміст особистих речей чи транспортного засобу.

При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів правопорушення поліцейський доповідає оперативному черговому та забезпечує їх схоронність (охорону місця події) до прибуття слідчо-оперативної групи, яка буде здійснювати огляд відповідно до вимог ст. 237 Кримінального процесуального кодексу України.

Щодо підстав та порядку адміністративного затримання, то стаття 37 Закону про обмеження пересування особи чи транспортного засобу або фактичного володіння річчю, уповноважує поліцію затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення, із негайним повідомленням відповідального поліцейського в підрозділі поліції за допомогою технічних засобів про кожне застосування поліцейського заходу.

Отже, щодо осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, *ст.263 КУпАП дозволяє* для встановлення

особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження застосовувати адміністративне затримання на строк на строк **до 3-х діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом 24-х годин** з моменту затримання, проводити особистий огляд, огляд речей та їх вилучення.

При проведенні особистого огляду поліцейському слід звернути увагу на стан та поведінку особи. Про факти немедичного вживання наркотичних засобів, психотропних речовин свідчать **два типових варіантах стану наркотичного сп'яніння**. У першому випадку в поведінці осіб спостерігається *емоційна загальмованість*, труднощі при спілкуванні, нерозбірливість мови, сповільненість рухів, порушення їх координації, рівноваги, ходи. У другому випадку спостерігається **збудження нервової системи**, яке проявляється в розмашистих, погано координованих рухах, надмірній активності, метушливості, відсутності концентрації уваги, прискоренні мови, надмірною веселістю та смішливістю, раптовим безпричинним сміхом. **Фізіологічними проявами наркотичного сп'яніння** є частота пульсу (надмірне уповільнення або прискорення), блідість або почервоніння шкірних покривів, посилене слиновиділення або сп'янілий часто облизує пересохлі губи, голос сідає, очі стають каламутними, білки червоніють, гарячково блищать, зіниці неприродно збільшуються.

При огляді речей слід звернути увагу на батарейки кишенькового ліхтаря, запальничці, пачці з-під цигарок, упаковці з-під ліків, фотоплівок, цукерок, в продуктах харчування, які зазвичай служать в якості «пересувного укриття» при перенесенні або транспортування наркотичних засобів.

Якщо в результаті огляду, особи та її речей поліцейський виявляє тверді, таблетовані, порошкоподібні, мазеподібних, рідкі невідомі речовини; упаковки з невідомими речовинами; залишені в кишенях і на поверхні одягу частки рослин (конопель, маку тощо); посуд побутового зі слідами наркотичних засобів, посуд аптечний; засоби для вживання наркотичних засобів (шприци, голки т.п.), ним здійснюється **вилучення речей**, які стали знаряддям вчинення правопорушення.

По загальних правилах, наркотичні засоби, психотропні речовини необхідно вилучати в оригінальній упаковці (тобто в тій упаковці, в якій вони виявлені), помістивши її в зовнішнє упакування, опис яких фіксується в адміністративних процесуальних документах.

В протоколі про особистий огляд, огляд речей, окрім загальних відомостей, зазначається стан особи, підданої особистому огляду, ідентифікаційні ознаки знайдених речовин, вид і кількість).

У протоколі вилучення наркотичних засобів та психотропних речовин необхідно вказати окрім загальних даних, одяг затриманого або речі, в яких знайдено речовину; фізичні ознаки вилученої речовини (колір, запах, вид походження, обсяг та ін.); куди упаковано вилучену речовину (конверт, целофановий пакет і т.п.); чи опечатано вилучена речовина; чи є зауваження під час вилучення.

Особа, яка знаходиться в стані наркотичного сп'яніння або якою спожило наркотичний засіб або психотропну речовину без призначення лікаря, направляється на медичний огляд в спеціалізований заклад охорони здоров'я.

Вилучена речовина для дослідження направляється в експертно-криміналістичний підрозділ. Матеріали адміністративної справи направляються в суд для розгляду.

Стаття 51 КУпАП встановлює адміністративну відповідальність за **дрібне викрадення чужого майна**.

Структура статті	Об'єктивна сторона (протиправне діяння)	Санкції (види стягнень)	Орган, що уповноважений розглядати справу (ст.ст.118-222 КУпАП)	Строки розгляду справи (ст.277 КУпАП)	Відповідальність неповнолітніх (ст.13)	Відповідальність військовослужбовців (ст.15)
ч.1	дрібне викрадення чужого майна шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрати	штраф від 10 до 30 н.м.д.г. або виправні роботи на строк до 1 місяця з відрахуванням 20% заро-	районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді)	протягом 5 днів	на загальних підставах	за дисциплінарним статутом

		бітку, або адміністративний арешт на строк від 5 до 10 діб				
Ч.2	Повторне протягом року вчинення дрібне викрадення чужого майна, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню	штраф від 30 до 50 н.м.д.г. або виправні роботи на строк від 1 до 3-х місяців з відрахуванням 20 % заробітку, або адміністративний арешт на строк від 10 до 15 діб				

Об'єктом адміністративного правопорушення за ст.51 КУпАП є суспільні відносини в сфері власності. Відповідно до ст. 41 Конституції України, кожен має право володіти, користуватись і розпоряджатись своєю власністю. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. За суб'єктом носія права власності чинне законодавство виокремлює : а) право власності українського народу; б) право державної власності; в) право комунальної власності; г) право колективної власності (зокрема, підприємств, громадських організацій та інших об'єднань громадян); д) право приватної власності, зокрема, право спільної власності подружжя, членів сім'ї, осіб, що ведуть селянське (фермерське) господарство; е) право власності інших держав, їхніх юридичних осіб, спільних підприємств та міжнародних організацій.

Особливості кваліфікації дрібного викрадення чужого майна полягатимуть у встановленні поліцейськими :

- предмету правопорушення;

- способу вчинення правопорушення.

Предметом адміністративного правопорушення *за ст.51 КУпАП є чуже майно, вартість якого на момент вчинення правопорушення не перевищує 0,2 неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, яке не перебуває у власності чи законному володінні особи і яким вона заволоділа незаконним шляхом. До такого майна належить і майно власників майна колективних підприємств, підприємств, які засновані на власності об'єднань громадян, акціонерних товариств члени (акціонери) цих підприємств, об'єднань і товариств;*

Увага! Не може визнаватися предметом адміністративного правопорушення *проти власності майно, яке нажите подружжям за час шлюбу і яке знаходиться у спільній сумісній власності подружжя; майно, набуте в результаті спільної праці членів сім'ї, що спільно ведуть сільське (фермерське) господарство, якщо інше не передбачено письмовою угодою між ними. Водночас роздільне майно подружжя (яке належало кожному з подружжя до одруження, одержане ним під час шлюбу в дар чи в порядку успадкування, або належить йому за шлюбним контрактом, а також речі індивідуального користування, за винятком коштовностей і предметів розкоші) є власністю кожного з них, отже неправомірне заволодіння ним одним із членів подружжя утворює склад відповідного адміністративного правопорушення, передбаченого коментованою статтею.*

Для інформації! *Якщо норми санкцій адміністративного та кримінального законодавства за вчинення правопорушень містять посилання на неоподатковуваний мінімум доходів громадян, то для цілей їх застосування використовується сума у розмірі 17 грн. Якщо норми адміністративного та кримінального законодавства посиляються на н.м.д.г. в частині кваліфікації правопорушень або злочинів, сума встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної пп. 6.1.1 п. 6.1 ст. 6 Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» для відповідного року. Законом України «Про Державний бюджет на 2015 рік» встановлено прожитковий мінімум 1218 грн., а податкова соціальна пільга - 609 грн. Отже, згідно санкції статті, дрібним вважається вартість викраденого чужого майна, вартість якого не перевищує 121 грн.80 коп.*

Об'єктивна сторона правопорушення *полягає у вчиненні : 1) крадіжки (таємного викрадення чужого майна); 2) шахрайства (заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою); 3) привласнення; 4) розтрати.*

Таємним визнається таке викрадення, здійснюючи яке винна

особа вважає, що робить це непомітно для потерпілих чи інших осіб :

- за відсутності будь-яких осіб (власників, володільців майна, осіб, під охороною яких воно перебуває, очевидців тощо);
- у присутності потерпілого або інших осіб (наприклад, ці особи спостерігають за діями винного на певній відстані), але сам винний не усвідомлював цього моменту і вважав, що діє таємно від інших осіб;
- у присутності потерпілого або інших осіб, але непомітно для них (наприклад, кишенькова крадіжка);
- у випадку, коли воно вчинюється у присутності потерпілого чи інших осіб, які через свій фізіологічний чи психічний стан (сон, сп'яніння, малолітство, психічне захворювання тощо) не усвідомлюють факту протиправного вилучення майна: не можуть правильно оцінити і зрозуміти зміст, характер і значення дій винного;
- вилучення чужого майна особою, яка не була наділена певною правомочністю щодо викраденого майна, а за родом своєї діяльності лише мала доступ до цього майна (комбайнер, сторож, стрілець воєнізованої охорони та ін.).

Загалом, викрадення чужого майна може вчинятися декількома способами.

Шахрайством законодавець визнає заволодіння майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою. В результаті шахрайських дій потерпілий - власник, володільець, особа, у віданні або під охороною якої знаходиться майно, добровільно передає майно або право на майно винній особі.

Привласнення полягає у протиправному і безоплатному вилученні (утриманні, неповерненні) винним чужого майна, яке знаходилось у його правомірному володінні, з наміром надалі обернути його на свою користь чи користь третіх осіб. У результаті привласнення чужого майна винний починає незаконно володіти і користуватись вилученим майном, поліпшуючи безпосередньо за рахунок викраденого своє матеріальне становище.

Розтрата передбачає незаконне і безоплатне витрачання (споживання, продаж, безоплатну передачу, обмін, передачу в рахунок погашення боргу тощо) винним чужого майна, яке йому ввірене чи перебувало в його віданні. В результаті розтрати винний поліпшує майнове становище інших осіб шляхом безпосереднього споживання ними незаконно вилученого майна, позбавлення їх за рахунок витрачання такого майна певних матеріальних витрат, збільшення дохо-

дів інших осіб.

Суб'єктом правопорушення *може бути особа, якій виповнилося 16 років.*

Суб'єктивна сторона правопорушення *характеризується прямим умислом і корисливою метою.*

Особливості документування правопорушення.

Оскільки статистика показує, що з усіх оформлених правоохоронцями матеріалах по дрібному викраденню, 90 відсотків становить крадіжки з супермаркетів. На прикладі такого випадку, **після прибуття на місце події поліції**

- складається адміністративний протокол,
- протокол про адміністративне затримання особи, до якого долучається рапорт про адміністративне затримання;
- особі роз'яснюються її права, передбачені статтями 55, 56, 59 Конституції України, статтею 268 КУпАП;
- відбирається пояснення в затриманого, звісно за його бажанням, так як він може відмовитися від такого написання, згідно ст.63 Конституції України;
- відбирається пояснення в охоронця супермаркету; свідків;
- в якості доказів вилучаються пляшки горілки, відеозапис крадіжки, якщо такий здійснювався;
- оформлені матеріали формуються в адміністративну справу і з вилученими доказами передаються супровідним листом в суд для розгляду.

Стаття 173 встановлює адміністративну відповідальність за *дрібне хуліганство*

Структура статті	Об'єктивна сторона (протиправне діяння)	Санкції (види стягнень)	Орган, що уповноважений розглядати справу (ст.ст.118-222 КУпАП)	Строки розгляду справи (ст.27 7 КУпАП)	Відповідальність неповнолітніх (ст.13)	Відповідальність військовослужбовців (ст.15)
Одна частина	Дрібне хуліганство, тобто <i>нецензурна лайка</i> в громадських місцях, <i>образливе чипляння до громадян</i> та інші подібні дії, <i>що порушують громадський порядок</i> і спокій громадян	штраф від 3 до 7 н.м.д.г. або громадські роботи на строк від 40-ти до 60-ти годин, або виправні роботи на строк від 1 до 2 місяців або адміністративний арешт на строк до 15-ти діб	районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді)	протягом доби	На загальних підставах	за дисциплінарним статутом

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері громадського порядку.

Стаття 3 Конституції України визнає людину, її життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканість і безпеку найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Відповідно до наказу МВС України від 11.11.2010 № 550, визначаємо **громадський порядок** як систему суспільних відносин, які складаються і розвиваються в громадських місцях під впливом правових та соціальних норм, спрямованих на забезпечення нормального функціонування установ, організацій, громадських об'єднань, праці й відпочинку громадян, повагу до їх честі, людської гідності та громадської моралі.

Об'єктивна сторона правопорушення передбачає діяння, що порушують громадський порядок :

- **нецензурну лайку в громадських місцях**, під якою необхідно розуміти найбільш цинічні лайки, що належать, як правило, до сфери статевих відносин, непристойні висловлювання, один із найогидніших різновидів словесної брутальності, що має на меті прояв неповаги як до окремої особи, якщо нецензурна лайка спрямовується на неї безпосередньо, так і до громадськості в цілому;

- **образливе чіпляння до громадян** : докучливу поведінку, пов'язану з образливими діями, що зневажають честь і гідність людини, мають на меті нав'язати в чомусь свою волю особі, проявляються у грубій розв'язній манері. Проявами образливого чіпляння може бути хапання за одяг, насильницьке утримання за руки, демонстративне зривання головного убору, вимога дати цигарку або пускання в обличчя диму від неї, непристойна пропозиція дівчині, зривання або пошкодження одягу та інші подібні дії. Для всіх цих випадків характерним є ігнорування волі та моралі громадськості, прояви цинічного свавілля спрямованого на норми моралі та права суспільства;

- **інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян** : законодавець, враховуючи розмаїття проявів неповаги до особи та суспільства, залишив можливість правоохоронцям кваліфікувати подібні дії, яких об'єднує наслідок – порушення громадського порядку. Конкретними проявами таких діянь є насильницьке вторгнення в громадські місця всупереч забороні певних осіб, які слідкують за порядком; безпідставне порушення спокою громадян телефонними дзвінками, лихослів'я по телефону; співання непристойних пісень; вигуки, свист під час демонстрації кінофільмів; гвалт, крики з хуліганських мотивів біля вікон громадян у нічний час; справляння природних потреб у не відведених для цього місцях; поява у громадському місці в оголеному вигляді; самовільна без потреби зупинка комунального транспорту; нанесення непристойних малюнків на тротуари, стіни, паркани, двері чи вчинення написів нецензурного змісту; грубе порушення черг, яке супроводжується ображенням громадян та проявленням неповаги до них;

знищення або пошкодження з хуліганських мотивів якого-небудь майна у незначних розмірах тощо.

Оскільки громадський порядок становить систему суспільних відносин, які складаються і розвиваються в громадських місцях, **обов'язковою ознакою об'єктивної сторони** цього правопорушення є місце його скоєння, а саме - **громадське місце**, яке законом визначається як *частина (частини) будь-якої будівлі, споруди, яка доступна або відкрита для населення вільно, чи за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, зокрема під'їзди, а також підземні переходи, стадіони* (Закон України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» від 22.09.2005 р № 2899-IV).

Стаття 13 Закону деталізує види громадських місць, в яких забороняється **вчиняти правопорушення**:

- 1) у ліфтах і таксофонах;
- 2) у приміщеннях та на території закладів охорони здоров'я;
- 3) у приміщеннях та на території навчальних закладів;
- 4) на дитячих майданчиках;
- 5) у приміщеннях та на території спортивних і фізкультурно-оздоровчих споруд та закладів фізичної культури і спорту;
- 6) у під'їздах житлових будинків;
- 7) у підземних переходах;
- 8) у транспорті загального користування, що використовується для перевезення пасажирів;
- 9) у приміщеннях закладів ресторанного господарства;
- 10) у приміщеннях об'єктів культурного призначення;
- 11) у приміщеннях органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших державних установ;
- 12) на стаціонарно обладнаних зупинках маршрутних транспортних засобів, а також у приміщеннях підприємств, установ та організацій усіх форм власності;
- 13) у приміщеннях готелів, гуртожитків та аналогічних засобів розміщення громадян;
- 14) в аеропортах та на вокзалах.

При кваліфікації дрібного хуліганства слід **відокремлювати адміністративне правопорушення від кримінального**, яке відповідно до статті 296 Кримінального кодексу України, передбачає відповідальність за хуліганство. Хуліганство як злочин кваліфікуються дії, які грубо порушують громадський порядок, вчиняються з мотивів явної неповаги до

суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю (заподіяння шкоди здоров'ю, знищення майна) чи винятковим цинізмом (грубе зневажанням правилами суспільної моралі). *Неповагою до суспільства* є прагнення особи показати свою зневагу до інших оточуючих її осіб, до існуючих правил і норм поведінки в суспільстві, самоутвердитися за рахунок приниження інших осіб, протиставити себе іншим громадянам, суспільству, державі. Вказана неповага має бути явною, тобто очевидною і безсумнівною для всіх. Додатковим об'єктом кримінального правопорушення може виступати здоров'я особи, авторитет органів державної влади, громадська безпека. У випадках, якщо хуліганство супроводжується тяжкими злочинами проти здоров'я людини, кваліфікуються за сукупністю злочинів, наприклад, хуліганство і умисне нанесення тяжких тілесних ушкоджень (ст.ст. 269 і 121 КК).

Дрібне хуліганство як адміністративне правопорушення не має характеру грубого порушення громадського порядку, яке причинило суттєву шкоду суспільним відносинам, правовим та законним інтересам громадян.

Увага! Не підлягають кваліфікації за ст. 173 КУпАП діяння, які за способом вчинення, іншими ознаками об'єктивної сторони є схожими на дрібне хуліганство (поява у п'яному вигляді у громадських місцях, що ображає людську гідність та громадську мораль (ст. 178 КУпАП); самоправство як самовільне, всупереч встановленому законом порядку, здійснення свого дійсного або гаданого права, що не завдало істотної шкоди громадянам або державним чи громадським організаціям (ст. 186 КУпАП); вчинення насильства в сім'ї у разі вчинення насильницьких дій до члена сім'ї із порушенням порядку і тиші в громадському місці (ст. 173-2 КУпАП).

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу. Особа усвідомлює, що її дії протиправні, вона передбачає, що в результаті їх здійснення будуть порушені громадський порядок і прагне до цього. Елементом суб'єктивної сторони дрібного хуліганства є також мотив задоволення індивідуальних потреб самоствердження шляхом ігнорування гідності інших людей.

Суб'єктом правопорушення можуть бути особи, яким виповнилося 16 років.

Поліція уповноважена, відповідно до покладених на неї ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» завдань вживати заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових по-

ртах, інших публічних місцях.

Особливості документування дрібного хуліганства за ст. 173 КУпАП полягатимуть :

- в обов'язковій деталізації протиправних дій, що порушили громадський порядок, у фабулі протоколу про адміністративне правопорушення;
- в зазначенні місці вчинення протиправного діяння, яке має бути громадським;
- встановлення мотиву хуліганських дія, який має бути відображений у змісті пояснення особи правопорушника;
- визначенні подальшого наміру хулігана порушувати громадський порядок, зневажаючи вимоги поліції припинити правопорушення, що є важливим для підстав застосування поліцейських заходів.

Якщо хуліганськими діями правопорушника заподіяно майнову шкоду громадянину, підприємству, установі або організації, то судом під час вирішення питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення має право одночасно вирішити питання про відшкодування винним майнової шкоди незалежно від розміру шкоди, крім випадків, якщо шкоду заподіяно неповнолітнім.

Коли шкоду заподіяно неповнолітнім, який досяг шістнадцяти років і має самостійний заробіток, а сума шкоди не перевищує одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян, суддя має право покласти на неповнолітнього відшкодування заподіяної шкоди або зобов'язати своєю працею усунути її.

В інших випадках питання про відшкодування майнової шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням, вирішується в порядку цивільного судочинства.

Документуючи адміністративне правопорушення за ст. 173 КУпАП, поліцейськими зазвичай застосовуються дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень (див. поліцейські заходи ст.29 Закону України «Про Національну поліцію»), а також запобіжних заходів для припинення та забезпечення розгляду справи (див. ст.260 КУпАП).

Стаття 175-1 КУпАП встановлює відповідальність за куріння тютюнових виробів у заборонених місцях

Структура статті	Об'єктивна сторона (протиправне діяння)	Санкції (види стягнень)	Орган, що уповноважений розглядати справу (ст.ст.118-222 КУпАП)	Строки розгляду справи (ст.27 7 Ку-пАП)	Відповідальність неповолітніх (ст.13)	Відповідальність військовослужбовців (ст.15)
Ч. 1	Куріння тютюнових виробів у місцях, де це заборонено законом, а також в інших місцях, визначених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради	Накладення штрафу від 3 до 10 н.м.д.г.	Адміністративні комісії при виконавчих органах міських, сільських, селищних рад (порушення, вчинені у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради); посадові особи, уповноважені на те виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад (порушення, вчинені у у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради); від імені органів внутрішніх справ (Національної поліції) начальники або заступники начальни-	протягом 15 днів	Заходи впливу за ст. 24-1	За дисциплінарним статутом

			<p>ків органів внутрішніх справ на транспорті, інших органів внутрішніх справ, прирівнених до районних, міських, районних у містах відділів (управлінь) відділень Національної поліції <i>уповноважені працівники підрозділів</i> Національної поліції, які мають спеціальні звання (за винятком порушень, вчинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради)</p>			
Ч. 2	<p>Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого ч. 1 цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню.</p>	<p>Накладення штрафу від 10 до 20 н.м.д.г.</p>				

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони здоров'я, забезпечення пожежної безпеки та громадського порядку.

Безпосереднім об'єктом правопорушення є норми законодавства (Закону України «Про заходи Щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» від 22.09.2005 р. № 2899-IV), що регламентують попередження куріння тютюнових виробів, зниження рівня їх вживання серед населення, обмеження доступу до них дітей, охорони здоров'я населення від шкоди, що завдається їхньому здоров'ю внаслідок розвитку захворювань, інвалідності, а також смертності, спричинених курінням тютюнових виробів чи іншим способом їх вживання.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого статтею 175-1 КУпАП, вимагає при кваліфікації визначити **спосіб вчинення** правопорушення (куріння), **предмет** вчинення правопорушення, а також **місця куріння**.

Відповідно до Закону України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» від 22.09.2005 № 2899-IV :

курінням тютюнових виробів визначено дії, що призводять до згорання тютюнових виробів, у результаті чого утворюється тютюновий дим, який виділяється в повітря та вдихається особою, яка їх курить;

до тютюнових виробів, окрім сигарет з фільтром або без фільтру, цигарок, сигар, сигарил, відноситься також люльковий, нюхальний, смоктальний, жувальний тютюн, махорка та інші вироби з тютюну чи його замінників для куріння, нюхання, смоктання чи жування;

до місць, в яких заборонено куріння, віднесено робочі місця та громадські місця, за винятком спеціально для цього відведених місць.

Під робочим місцем необхідно розуміти місце постійного або тимчасового перебування працівника в процесі трудової діяльності. Для кваліфікації правопорушення немає значення, на якому робочому місці знаходить правопорушник : **постійному робочому місці**, - на якому працівник перебуває більшу частину робочого часу (більше 50% або більше 2 годин безперервно); або непостійним робочим місцем вважається місце, на якому працівник перебуває меншу частину (менше 50% або менше 2 годин безперервно).

Якщо робота здійснюється в різних пунктах робочої зони, постійним робочим місцем вважається вся **робоча зона**, яка визначається як простір, обмежений заввишки до 2 м над рівнем підлоги або майданчи-

ка, на якому знаходиться місце постійного або непостійного (тимчасового) перебування працівників. (див. Методичні рекомендації для проведення атестації робочих місць за умовами праці, затверджені наказом Міністерства праці від 01.09.1992 р. № 41).

Власник або уповноважені ним особи, чи орендарі відповідних споруд, окремих приміщень зобов'язані відвести **спеціальні місця для куріння**, обладнані витяжною вентиляцією чи іншими засобами для видалення тютюнового диму, а також розмістити наочну інформацію про розташування таких місць та про шкоду, якої завдають здоров'ю людини куріння тютюнових виробів чи інші способи їх вживання. Законом можуть встановлюватися й інші обмеження щодо місць вживання тютюнових виробів.

У громадських місцях для осіб, які не курять, відводиться не менше ніж **50% площі цих громадських місць**, розміщеної так, щоб тютюновий дим не поширювався на цю територію.

Поліцейські, які уповноважені документувати адміністративне правопорушення за ст. 175-1, мають знати, **які місця визнані забороненими для куріння за рішеннями міської, селищної та сільської ради**. Відповідно до статей, 222 та 255 КУпАП, поліція уповноважена складати протоколи про адміністративне правопорушення, розглядати справи та накладати стягнення за ст.175-1 справи про адміністративні правопорушення, за винятком тих, що вчинені у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради.

Відповідно до цього, адміністративні комісії та виконкоми міських, селищних та сільських рад складатимуть протоколи та розглядатимуть справи за ст.175-1, якщо правопорушення вчинено у місцях, заборонених рішеннями відповідної сільської, селищної, міської ради. У зв'язку з тим, що **в таких рішеннях зазначаються загальні види громадських місць**, визначених Статтею 13 Закону України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» від 22.09.2005 № 2899-IV : 1) у ліфтах і таксофонах; 2) у приміщеннях та на території закладів охорони здоров'я; 3) у приміщеннях та на території навчальних закладів; 4) на дитячих майданчиках; 5) у приміщеннях та на території спортивних і фізкультурно-оздоровчих споруд та закладів фізичної культури і спорту; 6) у під'їздах житлових будинків; 7) у підземних переходах; 8) у транспорті загального користування, що використовується для перевезення пасажирів; 9) у приміщеннях закладів ресторанного господарства; 10) у приміщеннях об'єктів культурного призначення; 11) у приміщеннях органів державної влади та органів місцевого самоврядування, ін-

ших державних установ; 12) на стаціонарно обладнаних зупинках маршрутних транспортних засобів, а також у приміщеннях підприємств, установ та організацій усіх форм власності; 13) у приміщеннях готелів, гуртожитків та аналогічних засобів розміщення громадян; 14) в аеропортах та на вокзалах), без зазначення конкретної адреси. Таким чином, виникає питання щодо розподілу повноважень адміністративних комісій, виконкомів сільських, селищних, міських рад та поліції щодо юрисдикції за ст. 175-1 КУпАП.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності. Необережність проявляється у незнанні вимог рішення міської, селищної та сільської ради про визначення заборонених для куріння місць.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

При кваліфікації правопорушення, вчиненого неповнолітніми особами, слід враховувати можливість винесення особі віком від 16 до 18 років попередження за вчинення адміністративного правопорушення. Санкція статті не передбачає такого виду адміністративного стягнення як попередження. Водночас, ст.13 КУпАП визначає, що до осіб віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються заходи впливу, передбачені статтею 24-1 цього Кодексу, серед яких є попередження.

При кваліфікації правопорушень, вчинених повнолітніми особами, слід враховувати : *по-перше*, характер вчиненого правопорушення, особу правопорушника, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність, що передбачено ст. 33 КУпАП;

обставини, що пом'якшують відповідальність (щире розкаяння, вчинення правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання або при збігу тяжких особистих чи сімейних обставин, вчинення правопорушення неповнолітнім; вчинення правопорушення вагітною жінкою або жінкою, яка має дитину віком до одного року).

По-друге, можливість звільнення від адміністративної відповідальності за малозначністю на підставі ст. 22 КУпАП. Як свідчить практика розгляду справ про адміністративні правопорушення за ст. 175-1 , в більшості випадків, осіб, що притягувалася до адміністративної відповідальності, було звільнено від адміністративної відповідальності на підставі ст. 22 КУпАП. Аналіз таких справ дав можливість зробити

висновок, що при визначені малозначності адміністративними комісіями виконкомми міських, селищних, сільських рад взято до уваги такі критерії як суспільна шкідливість вчиненого, наявність збитків завданих державі, суспільним інтересам або безпосередньо громадянам. При застосуванні ст. 22 КУпАП, враховувались такі пом'якшуючі обставини як щире каяття. Обтяжуючі обставини при розгляді справ встановлено не було. Окрім того, виходячи з викладеного, при вирішенні питання щодо застосування ст. 22 КУпАП взято до уваги обстановку, в якій вчинено порушення, особу порушника – стан його здоров'я, матеріальне становище, наявність на утриманні малолітніх, неповнолітніх дітей чи недієздатних осіб.

Для інформації! Особи, які здійснюють торгівельну діяльність із порушенням законодавства про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення, несуть відповідальність згідно із статтею 20 Закону України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення».

Стаття 178 передбачає адміністративну відповідальність за **розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді**

Структура статті	Об'єктивна сторона (протиправне діяння)	Санкції (види стягнень)	Орган, що уповноважений розглядати справу (ст.ст.118-222 КУпАП)	Строки розгляду справи (ст.277 КУпАП)	Відповідальність неповнолітніх (ст.13)	Відповідальність військовослужбовців (ст.15)
------------------	---	-------------------------	---	---------------------------------------	--	--

<p>Ч. 1</p>	<p><i>Розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв на вулицях, у закритих спортивних спорудах, у скверах, парках, у всіх видах громадського транспорту (включаючи транспорт міжнародного сполучення) та в інших заборонених законом місцях, крім підприємств торгівлі і громадського харчування, в яких продаж пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на</i></p>	<p>Накладення штрафу від 1 до 5 н.м.д.г.</p>	<p>Від імені органів внутрішніх справ (Національної поліції)</p> <ul style="list-style-type: none"> • начальники або заступники начальників районних, міських, районних у містах відділів (управління) внутрішніх справ; • начальники або заступники начальників органів внутрішніх справ на транспорті, інших органів внутрішніх справ, прирівнених до районних, міських, районних у містах відділів (управління) відділень Національної 	<p>Протягом доби</p>	<p>Заходи впливу за ст.. 24-1</p>	<p>За дисциплінарним статутом</p>
-------------	--	--	---	----------------------	-----------------------------------	-----------------------------------

	розлив до- зволена відповід- ним орга- ном місце- вого само- врядуван- ня, або <i>поява в громадсь- ких місцях у н'яному вигляді</i> , що ображає людську гідність і громадсь- ку мораль		поліції, • уповно- важені по- ліцейські підрозділів Націона- льної полі- ції; • уповно- важені працівники підрозділів Націона- льної полі- ції, які мають спеціальні звання.			
Ч.2	Ті самі дії, <i>вчинені повторно</i> протягом року після застосу- вання за- ходів ад- міністра- тивного стягнення	Накла- ден-ня штрафу від 3 до 7 н.м.д.г.	Від імені органів внутрішніх справ (На- ціональної поліції) • началь- ники або заступники начальни- ків район- них, місь- ких, ра- йонних у містах від- ділів (управ- ління) внут- рішніх справ; • началь- ники або заступники начальни- ків органів	Протя- гом доби	Заходи впливу за ст.. 24-1	За ди- сцип- лін- нар- ним стату- том

			<p>внутрішніх справ на транспорті, інших органів внутрішніх справ, прирівнених до районних, міських, районних у містах відділів (управління) відділень Національної поліції,</p> <ul style="list-style-type: none">• уповноважені поліцейські підрозділів Національної поліції;• уповноважені працівники підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання.			
--	--	--	--	--	--	--

Ч.3	Дії, передбачені ч. 1 цієї статті, вчинені особою, яка <i>двічі протягом року</i> піддавалась адміністративному <i>стягненню</i> за розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або появу в громадських місцях у п'яному вигляді	Накладення штрафу від 6 до 8 н.м.д.г. або громадські роботи на строк від 20 до 30 годин, або виправні роботи на строк від 1 до 2 місяців з відрахуванням 20% заробітку, або адміністративний арешт на строк до 15 діб	Судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів	Протягом доби	Заходи впливу за ст. 24-1	За дисциплінарним статутом
-----	--	---	--	---------------	---------------------------	----------------------------

Об'єктивна сторона правопорушення містить два склади протиправного діяння :

- розпиванні алкогольних напоїв у громадських місцях;
- поява в громадських місцях у п'яному вигляді.

Розглянемо особливості їх кваліфікації.

Об'єктивна сторона «розпивання алкогольних напоїв у громадських місцях» полягає виключно в активних діях з вживання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв (горілки, коньяку, вин, самогону чи інших алкогольних напоїв домашнього виготовлення та ін.). Вживання одеколонів, лосьйонів, політури та інших оду-

рманюючих рідин на спиртовій основі також становлять предмет вчинення правопорушення, тому що не має значення вид ужитого напою, який містив алкогольну складову.

Відповідно до Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів»:

«Стаття 15-2. Обмеження щодо споживання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв та тютюнових виробів

Забороняється споживання пива (крім безалкогольного), алкогольних та слабоалкогольних напоїв:

- 1) у закладах охорони здоров'я;
- 2) у навчальних та освітньо-виховних закладах;
- 3) у громадському транспорті (включаючи транспорт міжнародного сполучення), на зупинках транспорту, у підземних переходах;
- 4) у закладах культури;
- 5) у закритих спортивних спорудах (крім пива у пластиковій тарі);
- 6) у ліфтах і таксофонах;
- 7) на дитячих майданчиках;
- 8) на спортивних майданчиках;
- 9) у приміщеннях органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших державних установ.

Згідно з цим же Законом «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів», **пиво** - це насичений діоксидом вуглецю пінистий напій, отриманий під час бродіння сусла пивними дріжджами охмеленого. **Безалкогольним пивом** є такою ж напій, але з об'ємною часткою спирту не більше ніж 0,5%, який виходить шляхом діалізу або переривання бродіння, або виробництва пивного сусла з пониженим вмістом речовин у початковому суслі.

Слабоалкогольними напоями вважаються лікєро-горілчані напої міцністю від 1,2 % до 8,5 %, з масовою концентрацією екстрактивних речовин не більше ніж 14 г/100 см³, виготовлений на основі водно-спиртової суміші з використанням інгредієнтів, напівфабрикатів та консерванта, насичений чи ненасичений діоксидом вуглецю. Іноді містять кофеїн чи екстракт гуарани – так звані «енергетичні коктейлі». Особливість впливу таких напоїв пов'язана з тим, що вони містять у собі вуглекислий газ. Він прискорює проходження алкоголю через шлунок і його

всмоктування в кишечнику, а через це швидко створюється висока концентрація алкоголю в організмі. В Україні ринок слабоалкогольних напоїв досить насичений, найпопулярнішими є «Ром-Кол», «Джин-Тонік», «Лонгер», енергетичні коктейлі. Такі напої також називають «алкопоп» через їх значну популярність серед молоді (в тому числі, серед неповнолітніх).

Склад адміністративного правопорушення за ч.1 ст.178 буде мати місце тільки у разі розпиття алкогольних напоїв на вулицях, у закритих спортивних спорудах, у скверах, парках, у всіх видах громадського транспорту (включаючи транспорт міжнародного сполучення) та в інших *заборонених законом місцях*, крім підприємств торгівлі і громадського харчування, в яких продаж пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на розлив дозволена відповідним органом місцевого самоврядування.

При цьому, досягнення певного стану алкогольного сп'яніння є не обов'язковим, що найбільше оспорюється правопорушником під час складання протоколу, оскільки для складу правопорушення достатньо одного факту їх розпивання в місцях, спеціально не встановлених для цього. Саме тому розливання / знаходження в стаканах чи іншому посуді для пиття рідини, яка має характерний запах та вміст, пляшки від пива (з залишками пени, що свідчить про вживання), ром-коли та інших слабоалкогольних напоїв, вина, горілки з залишками напоїв, а також інші дії, що свідчать про намір вживання (розливання спиртного напою в стакани, відкупорка пляшок, розкладання закуски і т.п.) слід кваліфікувати як правопорушення за ч. 1 ст. 178.

Іншим видом дій, які утворюють об'єктивну сторону цього правопорушення, є *поява в громадських місцях* у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль, під якою необхідно розуміти: поведінку особи у стані сп'яніння, яка явно порушує загальновизнані норми (непрстойні висловлювання або жести, грубі вигуки, нав'язливе ставлення до громадян тощо); коли порушник має непрстойний зовнішній вигляд, що викликає відразу (брудний, мокрий, розстебнутий одяг тощо); через сп'яніння особа повністю чи значною мірою втратила орієнтування (безцільно стоїть чи безцільно пересувається з місця на місце, у неї порушена координація рухів, звідси - нестійкість, хитка хода); п'яний повністю безпорадний (у непрстойному стані). Факт появи особи в громадських місцях у такому стані принижує людську гідність, викликає негативну реакцію з боку оточуючих. Внаслідок пограння громадської моралі, яка є складовою громадського порядку, настає правовий наслідок такої поведінки - притягнення відповідної особи до адміністративної відповідальності.

Суб'єктами адміністративно караного діяння, за ст. 178 КУпАП, є осудні фізичні особи, які досягли 16-річного віку. До осіб у віці від 16 до 18 років, які вчинили зазначене адміністративне правопорушення, застосовуються заходи впливу, передбачені ст. 24¹ КУпАП.

Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини у формі прямого чи непрямого умислу. При цьому для притягнення до адміністративної відповідальності форма провини не має істотного значення. І при навмисній, і при необережній провині порушник має достатньо чітке уявлення про антигромадський, аморальний характер своєї поведінки, про можливі для нього негативні наслідки, що можуть настати у зв'язку з учиненим.

Слід зазначити, що і розпиття спиртних напоїв у заборонених законом місцях, і поява в громадських місцях у п'яному вигляді належать до розряду найбільш поширених порушень громадського порядку, які документують уповноважені поліцейські підрозділів Національної поліції.

Уповноважені працівники підрозділів Національної поліції за ч. 1, 2 ст. 178 КУпАП :

- виносять постанову про притягнення до адміністративної відповідальності за частинами 1 та 2 ст. 178 КУпАП;

- складають протокол про адміністративне правопорушення у разі, якщо правопорушення вчинено неповнолітнім (ст. 13), військовослужбовцем (ст. 15); або особа оспорує факт протиправного діяння чи стягнення (ст. 258 КУпАП);

- застосовують запобіжні заходи (ст. 260 КУпАП) : адміністративне затримання до 3 годин з оформленням протоколу про адміністративне затримання та рапорту по обставини затримання (час, місце, спосіб), стан особи, що підлягає доставленню до підрозділу поліції; окремого рапорту про застосування фізичної сили чи спеціальних засобів до затриманої особи;

- проставляють відмітки в протоколах про адміністративне правопорушення та адміністративне затримання щодо проведення особистого огляду, огляду речей та їх вилучення;

- відбирають пояснення в особи правопорушника, свідків (якщо є);

- протягом доби розглядають справу та

Увага! При складанні протоколу про адміністративне правопорушення слід враховувати, що :

- не підлягає притягненню до адміністративної відповідальності особа тільки за сам факт появи у нетверезому стані, у п'яному вигляді у громадському місці, якщо вигляд і поведінка особи при цьому є

пристойними;

- для кваліфікації правопорушення за ч. 1 ст. 178 не має значення стан алкогольного сп'яніння, який має особа внаслідок розпиття алкогольних напоїв в громадських місцях;

- фабула протоколу за ч.1 ст.178 КУпАП має обов'язково містити відомості про вид громадського місця, де особа розпивала алкогольні напої чи появилася у п'яному вигляді; вид напою, що розпивався із ознаками його належності до пива, слабоалкогольних та алкогольних напоїв; а також спосіб вживання (яким чином розпивався); ознаки п'яного вигляду, які мають ображати людську гідність та громадську мораль.

У разі неможливості припинити правопорушення на місці вчинення, встановити особу правопорушника та скласти протокол, а також якщо правопорушник оспорує протиправність свого діяння та складені процесуальні документи, справа розглядається в підрозділі поліції, куди особу доставляють в порядку ст. 259 КУпАП.

Розвиток ситуації залежить від дій співробітників правоохоронних органів, поведінки порушника, наявності свідків навколо та їх реакції, інших факторів. Питання про те, що зробити з порушником обговорюваних законів - просто попередити або оштрафувати, належить виключно до компетенції органів міліції. При цьому враховуються характер правопорушення, ступінь вини правопорушника, його майновий стан, обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність.

Якщо **ч. 2 ст. 178 КУпАП** передбачає адміністративну відповідальність **за повторність** протягом року «розпивання» та «появу» в громадському місці, то за **ч. 3 ст. 178 КУпАП** до адміністративної відповідальності притягується особа **за системність вчинення правопорушення** : яка двічі протягом року піддавалась адміністративному стягненню за розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або появу в громадських місцях у п'яному вигляді. Поліцейськими готуються матеріали адміністративної справи, яка супровідною надсилається в суд.

У разі розпивання спиртних напоїв неповнолітньої особи разом із батьками, правопорушення кваліфікується за ст. **180 КУпАП, яка встановлює адміністративну відповідальність за** доведення неповнолітнього до стану сп'яніння батьками неповнолітнього, особами, які їх замінюють, або іншими особами. Таким чином, щодо повнолітньої особи поліцейському важлива встановити сам факт розпивання (активного вживання) алкогольних напоїв, то щодо неповнолітнього необхідно встановити стан алкогольного сп'яніння.

Доведення до стану сп'яніння означає спонукання (шляхом особистого прикладу) або психічного чи фізичного примусу неповнолітнього, якому не виповнилося 18 років, до вживання спиртних напоїв, у результаті чого він перебуває в стані сп'яніння. Варто звернути увагу на те, що адміністративна відповідальність за такі дії настає за наявності будь-якого, навіть легкого ступеня сп'яніння неповнолітнього. Проте, якщо неповнолітній систематично втягувався в пияцтво, то винна в цьому доросла особа підлягає кримінальній відповідальності. Якщо неповнолітній перебуває в службовій залежності від особи, яка довела його до стану сп'яніння, то остання також несе кримінальну відповідальність.

Суб'єкт адміністративного проступку – батьки неповнолітнього, особи, що їх замінюють, будь-які інші фізичні осудні особи, які досягли 18-річного віку (спеціальний суб'єкт).

Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини у формі прямого або непрямого умислу.

Справи про адміністративне правопорушення за ст. 180 КУпАП розглядаються адміністративними комісії при виконавчих органах міських рад та виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад розглядають справи про адміністративні правопорушення, крім справ щодо батьків неповнолітніх або осіб, які їх замінюють, що розглядаються судом.

У разі виявлення особи, яка перебуває в безпорадному стані внаслідок алкогольного сп'яніння, окрім документування правопорушення за ч.1 ст. 178 КУпАП, поліцейськими відповідно до ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію» застосовуються превентивні поліцейські заходи, що передбачатимуть поверхневий огляд особи та здійснення поліцейського піклування.

Стаття 185 передбачає адміністративну відповідальність за *злісну непокору законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця*

Структура статті	Об'єктивна сторона (протиправне діяння)	Санкції (види стягнень)	Орган, що уповноважений розглядати справу (ст.ст.118-222 КУпАП)	Строки розгляду справи (ст.277 КупАП)	Відповідальність неповнолітніх (ст.13)	Відповідальність військовослужбовців (ст.15)
------------------	---	-------------------------	---	---------------------------------------	--	--

Одна частина	Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі працівника міліції при виконанні ним службових обов'язків, а також вчинення таких же дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку	накладення штрафу від 8 до 15 н.м.д.г . або громадські роботи на строк від 40 до 60 годин, або вчинення роботи на строк від 1 до 2 місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до 15 діб.	Судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів	Протягом доби	На загальних підставах	За дисциплінарним статутом
--------------	--	--	--	---------------	------------------------	----------------------------

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері забезпечення громадського порядку та суспільної безпеки, також у сфері державного управління.

Відповідальність за злісну законному розпорядженню або вимозі поліцейського є **проявом правового захисту поліції з боку держави**, яка надала поліції особливі повноваження для забезпечення громадського порядку та громадської безпеки.

Об'єктивна сторона правопорушення складається з двох частин:

- полягає у злісній непокорі законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків;
- а також вчинення таких самих дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку.

Для кваліфікації правопорушення важливо встановити спосіб вчинення правопорушення (злісної непокори).

Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського проявляється в тому, що особа вперто не бажає виконувати розпорядження або дотримуватись вимоги поліцейського, які пред'являються особі на підставі повноважень, визначених законодавством України, Законом України «Про Національну поліцію» зокрема. При цьому, вперте небажання правопорушника може знаходити прояв у нецензурній лайці в бік правоохоронця, цинічних висловах та жестах, спробі уникнути місця події, хватанні поліцейського за формений одяг, грубій відмові проїхати в підрозділ поліції для встановлення обставин.

Під виконанням обов'язків по охороні громадського порядку слід розуміти : несення постової чи патрульної служби, підтримання порядку під час демонстрацій, мітингів, інших масових заходів, при ліквідації наслідків аварії, стихійного лиха, дії по припиненню або запобіганню порушень громадського порядку, затриманню порушника тощо.

Вимоги поліцейських є законними *тільки у тому випадку, якщо вони обґрунтовуються законодавчою правовою нормою. Відповідно до ст.23 Закону України «Про Національну поліцію»*, поліція припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення; здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події; припиняє насильство в сім'ї; здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, режиму радіаційної безпеки.

На підставі визначених Законом повноважень *поліцейський має право вимагати* в особи як припинення протиправних дій, так і пред'явлення особою документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи; пересування особи; зупинки транспортних засобів, залишення місця і обмеження доступу на визначену територію, дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб.

Повноваження **членів громадських формувань** з охорони громадського порядку і державного кордону визначено у Законі України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22.06.2000 р. № 1835-Ш.

Відповідно до закону, громадяни України відповідно до Конституції України мають право створювати в установленому цим Законом порядку громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, Державній прикордонній службі України та органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин.

Види громадських формувань з охорони громадського порядку (ГФ з ОГП : зведені загони громадських формувань, спеціалізовані загони (групи) сприяння міліції та Державній прикордонній службі України, асоціації громадських формувань тощо.

У сфері охорони громадського порядку ГФзОГП надають допомогу органам внутрішніх справ у :

- забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки, запобіганні адміністративним проступкам і злочинам;
- інформування органів та підрозділів внутрішніх справ про вчинені або ті, що готуються, злочини, місця концентрації злочинних угруповань;
- у виявленні і розкритті органами внутрішніх справ злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань, шляхом сприяння;
- участі в забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх;

Для виконання завдань, визначених у цьому Законі, ГФзОГП та їх члени мають право:

1) брати участь у забезпеченні охорони громадського порядку і державного кордону разом з працівниками міліції, військовослужбовцями Державної прикордонної служби України, а в сільській місцевості - самостійно шляхом виконання конкретних доручень керівника відповідного органу внутрішніх справ чи підрозділу Державної прикордонної служби України;

2) вживати спільно з працівниками міліції заходів до припинення

адміністративних правопорушень і злочинів.

3) **під контролем органів внутрішніх справ** приймати участь в :

- спільному з працівниками органів внутрішніх справ, прикордонниками патрулювання і виставлення постів на вулицях, майданах, залізничних вокзалах, в аеропортах, морських і річкових портах, у місцях компактного проживання громадян, розташування підприємств, установ, організацій, навчальних закладів, а також у місцях можливої появи порушників кордону в межах району, що контролюється Державною прикордонною службою України, прикордонної смуги; участі в забезпеченні охорони громадського порядку під час проведення масових заходів, погоджених у випадках, передбачених законом, з виконавчими органами місцевого самоврядування;

- проведенні разом з прикордонниками огляду на маршрутах можливого руху порушників державного кордону, місць їх укриття, транспортних засобів, суміжної з державним кордоном місцевості з метою встановлення причин та умов перебування невідомих осіб;

- заходах правоохоронних органів, спрямованих на боротьбу з окремими видами правопорушень.

Права військовослужбовців у сфері підтримання громадського порядку визначено у Законі України «Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України» від 24.03.1999 р. № 550-XIV.

Склад правопорушення є формальним, тобто воно вважається закінченим з моменту виникнення злісної непокори законним розпорядженням або вимогам визначених у диспозиції статті осіб.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, яка досягла 16 років.

Важливо! При кваліфікації правопорушення за статтею 185 КУпАП слід також мати на увазі, що адміністративна відповідальність за названою статтею настає при відсутності застосування фізичної сили з боку винної особи. У разі заподіяння тілесних ушкоджень будь-якої ступені тяжкості, умисного нанесення ударів, побоїв, дії правопорушника кваліфікуються як кримінальні правопорушення.

Погроза застосування насильства під час вчинення опору, що полягає у висловлюваннях або діях про наміри винної особи застосувати насильство до працівника міліції, у зв'язку з виконанням ним інших службових обов'язків також передбачає відповідальність за нормами Кримінального кодексу.

Тому слід чітко відмежовувати поняття активної поведінки при

опорі від такої ж поведінки при злісній непокорі !!! При опорі, така протидія обов'язково поєднується із вчиненням дій, які безпосередньо спрямовані на фізичний контакт з особою, що виконує покладені на неї обов'язки, на застосування до неї фізичної сили, але не на вчинення насильства. Злісну непокору утворюють дії, які не пов'язані саме з фізичним впливом на потерпілого. Як зазначається у постанові Пленуму Верховного Суду «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів» від 26.06.1992 № 8, **злісною непокорю** слід вважати:

- відмову від виконання наполегливих, неодноразово повторених законних вимог чи розпоряджень працівника міліції при виконанні ним службових обов'язків, члена громадського формування з охорони громадського порядку чи військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку
- або відмова, виражена у зухвалій формі, що свідчить про явну зневагу до осіб, які охороняють громадський порядок .

Практика притягнення осіб до адміністративної відповідальності за ст. 185 КУпАП свідчить про достатню кількість недоліків, допущених поліцейськими при складанні протоколів про адміністративні правопорушення, на які належним чином реагують суди.

У разі вчинення особою дій, які відповідно до статті 185 КУпАП кваліфікуються як злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського, в обов'язковому випадку складається протокол про адміністративне правопорушення, який з іншими матеріалами справи про адміністративне правопорушення розглядається судом.

При розгляді справи про правопорушення, передбачене статтею 185, відповідно до постанови Пленуму Верховного Суду, судді зобов'язані перевіряти правильність складення протоколу про адміністративне правопорушення, наявність пояснень особи, яка притягається до відповідальності, та свідків правопорушення, даних, що характеризують цю особу, зокрема, чи притягалась вона раніше до адміністративної відповідальності протягом року. У разі відсутності зазначених даних матеріал підлягає поверненню органу внутрішніх справ для належного оформлення.

Також, відсутність в протоколі про адміністративне правопорушення вказівки на нормативний документ, який дозволяє поліцейському давати законні розпорядження (акт, юридично рівнозначний наказу, що виражений у категоричній формі) та висувати законодавчо обґрунтовані вимоги, є підставою для закриття провадження по справі, у зв'язку з ві-

дсутністю складу адміністративного правопорушення за ст. 185 КУпАП.

Важливим для кваліфікації правопорушення за ст. 185, є вимоги та розпорядження правопорушнику, які поліцейський пред'являє в процесі виконання ним службових обов'язків по охороні громадського порядку. Про це мають свідчити установлені форма одягу, нагрудний знак, а також пред'явлене відповідне посвідчення.

Другий же склад правопорушення, це «вчинення таких же дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку». І саме до цих осіб відноситься «у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку», оскільки забезпечення виконання вимог цих осіб пов'язується тільки якщо вони виконують певну делеговану функцію – охорону громадського порядку.

Під **виконанням обов'язків по охороні громадського порядку** Верховний Суд України розуміє : несення постової чи патрульної служби, підтримання порядку під час демонстрацій, мітингів, інших масових заходів, при ліквідації наслідків аварії, стихійного лиха, дії по припиненню або запобіганню порушень громадського порядку, затриманню порушника тощо.

Слід відмітити також, що злісна непокора зазвичай є наслідком вчинення особою іншого правопорушення або застосування поліцейських заходів. У першому випадку, протидія поліцейському є реакцією на вимогу припинити протиправні дії, у другому – протидія на застосування превентивних поліцейських заходів (під час перевірки документів особи; поверхневої перевірки і огляду; зупинення транспортного засобу; обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; вимоги залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; поліцейського піклування). В той же час, активна протидія вимогам поліцейського створює підстави для застосування ним заходів примусу.

Поліцейському, що документує адміністративне правопорушення за ст. 185 КУпАП, слід враховувати, що:

- поліцейський захід має застосовуватись виключно для виконання повноважень поліції;
- бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним;
- ґрунтуватись виключно на положеннях Закону України «Про Національну поліцію» (див. Розділ V «Поліцейські заходи»);
- про застосування будь-якого спеціального заходу доповідатись керівнику поліцейського підрозділу письмовим рапортом.

Стаття 262 КУпАП передбачає за вчинення злісної непокори за-

стосування адміністративного затримання до особи правопорушника як запобіжного заходу. У такому випадку складається протокол про адміністративне затримання особи.

Увага! Порядок складання протоколу про адміністративне затримання із відмітками про здійснення огляду особи детально роз'яснений в темі 9.

Рапорт про застосування превентивних та примусових заходів буде одним із основних доказів законності дій поліцейського при розгляді судом справи за ст.185 КУпАП, а також скарги правопорушника, який здійснював злісну непокору.

В рапорті про застосування поліцейських засобів зазначаються відомості про :

- обставини застосування;
- підстави застосування;
- результати поверхневої перевірки, огляду особи;
- наявність та ідентифікаційні ознаки предмету, який використовувався в якості знаряддя для протидії поліцейському;
- стан правопорушника : ознаки вживання алкоголю, наркотиків чи психотропних засобів; агресивність, психічний стан з ознаками афекту та ін.);
- поведінка правопорушника : рухи, висловлювання і т.п.;
- дії поліцейського щодо припинення конфлікту та протиправної поведінки правопорушника (неодноразові вимоги, прохання, пропозиції);
- факт оголошення прав особи, що притягується до відповідальності (див. ст. 268 КУпАП);
- наслідки застосування поліцейських заходів (заподіяння будь-якої шкоди правопорушнику, пошкодження одягу);
- скарги, які правопорушник висловлював під час застосування поліцейського заходу.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Документування адміністративного правопорушення за ст. 185 КУпАП передбачає застосування поліцейськими комплексу дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень (див. поліцейські заходи ст.29 Закону України «Про Національну поліцію»), а також запобіжних заходів для припинення та забезпечення розгляду

справи (див. ст.260 КУпАП).

Таким чином, ми розглянули склади найбільш поширених адміністративних правопорушень (Ст. 44, 51, 173, 178, 185 КУпАП), провадження за якими входить до компетенції Національної поліції. Виділено особливості кваліфікації даних правопорушень, заходи реагування на дані правопорушення, а також особливості здійснення провадження за даними правопорушеннями.

Розглянуто загальну характеристику поліцейських адміністративні правопорушень. Виділено 37 складів адміністративних правопорушень щодо яких поліцейський повинен розуміти механізм реагування на адміністративні правопорушення, що включає в себе: знання складів основних «поліцейських» адміністративних правопорушень; знання обсягу власних повноважень при реагуванні на адміністративні правопорушення; знання загальних засад провадження в справах про адміністративні правопорушення; уміння проводити кваліфікацію адміністративних правопорушень; уміння складати всі види процесуальних документів при здійсненні провадження в справах про адміністративні правопорушення; уміння застосовувати заходи забезпечення провадження; уміння проводити розгляд справ про адміністративні правопорушення; уміння виносити постанови в справах про адміністративні правопорушення.

Розглянуто особливості реагування поліцейського на адміністративні правопорушення, провадження за якими входить до компетенції національної поліції, виділено склади правопорушень, об'єктивна сторона яких схожа з об'єктивною стороною відповідних складів кримінальних правопорушень.

Реалізуючи свою компетенцію при фіксації «поліцейських» адміністративних правопорушень, поліцейський повинен розуміти процесуальний механізм притягнення до відповідальності.

Таким чином, в третьому питанні ми розглянули склади найбільш поширених адміністративних правопорушень (Ст. 44, 51, 173, 178, 185 КУпАП), провадження за якими входить до компетенції Національної поліції. Виділено особливості кваліфікації даних правопорушень та заходи реагування на дані правопорушення, а також особливості здійснення провадження за даними правопорушеннями.

Методичні поради щодо підготовки даної теми:

Проаналізувати статтю 255 та 222 КУпАП. Біля кожної статті КУпАП, провадження з якою входить до компетенції Національної поліції поставити відповідні відмітки про повноваження поліцейського щодо складення протоколу, винесення постанови, можливості здійснення адміністративного затримання.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть склади правопорушень, які найбільш часто виявляються в практичній діяльності поліції.

2. Визначте особливості реагування поліцейського на адміністративні правопорушення, провадження за якими входить до компетенції Національної поліції.

3. Назвіть види та охарактеризуйте зміст найбільш типових процесуальних документів, що складаються поліцейськими в разі виявлення правопорушення: протоколу про адміністративне правопорушення та постанову в справі про адміністративне правопорушення.

4. Визначте особливості застосування поліцейськими заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

5. Визначте правові засади та форми взаємодія поліції з державною виконавчою службою, іншими державними органами та громадськістю щодо виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

6. З'ясуйте особливості оформлення матеріалів окремих адміністративних правопорушень (ст. 44, 51, 173, 175-1, 178, 185).

7. Визначте, які інформаційні бази даних використовують поліцейській в своїй адміністративно-деліктній діяльності.

Розділ 6

АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

6.1. Загальна характеристика проваджень в сфері безпеки дорожнього руху

6.2. Особливості юридичного складу правопорушень в сфері безпеки дорожнього руху

6.3. Особливості провадження в справах про адміністративні правопорушення в сфері безпеки дорожнього руху

6.1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОВАДЖЕНЬ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Серед засобів, які застосовує держава для боротьби з порушеннями законодавства про дорожній рух, найважливіше місце посідає адміністративна відповідальність. Вимоги сьогодення потребують підвищення ефективності реалізації адміністративної відповідальності, адже на цей час наявна значна кількість негативних чинників, що гальмують розвиток зазначеної галузі, а саме: дублювання повноважень суб'єктів адміністративної юрисдикції; прогалини в адміністративно-деліктному законодавстві; відсутність контролю з боку органу, що виніс постанову про накладення адміністративного стягнення; низька професійна підготовка суб'єктів правозастосування, зокрема численні помилки при кваліфікації правопорушень у сфері дорожнього руху; порушення правил оформлення матеріалів адміністративної справи та строків притягнення громадян до адміністративної відповідальності тощо. До того ж, стягнення за вчинення адміністративних проступків у сфері безпеки дорожнього руху не виконують належної превентивної, виховної та каральної функції, оскільки не мають системного та якісного характеру впливу.

Саме тому виникає нагальна потреба в детальному дослідженні змісту проступків у сфері дорожнього руху, особливостей застосування заходів адміністративної відповідальності за їх скоєння та, відповідно до цього, – внесення пропозицій щодо змін і доповнень до законодавства з метою підвищення ефективності реалізації адміністративної відповідальності у розглядуваній сфері.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» від 14 липня 2015 року № 596-VIII було внесено зміни до КУпАП, якими суттєво змінено законодавство в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Новелами КУпАП є:

- Введено відповідальність за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі;
 - Введено відповідальність юридичних осіб;
 - Введено новий вид стягнення – штрафні бали;
 - Введено поняття поліція, замість міліції;
 - Введено безальтернативні санкції у вигляді штрафу за правопорушення, які розглядаються національною поліцією;
 - Розширено можливості поліції виносити постанови в справах про адміністративні правопорушення без складання протоколу про правопорушення;
 - Розширено повноваження поліцейських щодо розгляду справ про адміністративне правопорушення на місці його вчинення з можливістю стягування штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення незалежно від розміру виключно за допомогою безготівкових платіжних пристроїв;
 - Введено норму про те, що протокол не складається у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції;
 - Змінено порядок виконання постанови про накладення штрафу
- В основному, ці зміни торкаються правопорушень в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Звернемо увагу на найбільш важливі зміни.

Введення стягнення у вигляді штрафних балів.

Штрафні бали є стягненням, що накладається на громадян за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, установлені КУпАП.

Кожному громадянину, який має право керування транспортним засобом, щороку з початку року (з дня отримання права керування транспортним засобом) і до кінця року нараховується 150 балів.

У разі фіксації правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі від загальної кількості балів громадянина, який вчинив правопорушення, вираховується кількість штрафних балів, передбачених відповідною статтею Особливої частини

КУпАП.

В КУпАП штрафні бали введено до санкції лише частини першої та частини другої статті 122. (**Стаття 122. Перевищення встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху**)

Перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на двадцять кілометрів на годину, порушення вимог дорожніх знаків та розмітки проїзної частини доріг, правил перевезення вантажів, буксирування транспортних засобів, зупинки, стоянки, проїзду пішохідних переходів, ненадання переваги у русі пішоходам на нерегульованих пішохідних переходах, а так само порушення встановленої для транспортних засобів заборони рухатися тротуарами чи пішохідними доріжками, -

*тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або **50 штрафних балів**.*

Порушення правил проїзду перехресть, зупинок транспортних засобів загального користування, проїзд на заборонний сигнал світлофора або жест регулювальника, порушення правил обгону і зустрічного роз'їзду, безпечної дистанції або інтервалу, розташування транспортних засобів на проїзній частині, порушення правил руху автомагістралями, користування зовнішніми освітлювальними приладами або попереджувальними сигналами при початку руху чи зміні його напрямку, використання цих приладів та їх переобладнання з порушенням вимог відповідних стандартів, користування під час руху транспортного засобу засобами зв'язку, не обладнаними технічними пристроями, що дозволяють вести переговори без допомоги рук (за винятком водіїв оперативних транспортних засобів під час виконання ними невідкладного службового завдання), а так само порушення правил навчальної їзди, -

*тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або **50 штрафних балів**.*

Поліцейські не мають можливості застосовувати стягнення у вигляді штрафних балів, тому що це стягнення застосовується виключно за правопорушення, які зафіксовано в автоматичному режимі.

Розширення можливості поліції виносити постанови в справах про адміністративні правопорушення без складання протоколу про правопорушення

Ці зміни пов'язані із новою редакцією статті 258 КУпАП. Зокрема, в статті зараз зазначено:

Протокол не складається у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції, та адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі.

У цих випадках (передбачених частинами першою та другою статті 258), уповноваженими органами (посадовими особами) на місці вчинення правопорушення виноситься постанова у справі про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 283 КУпАП.

Якщо під час складання постанови у справі про адміністративне правопорушення особа оспорить допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається, то уповноважена посадова особа зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 256 цього Кодексу, **крім випадків притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень у сфері забезпечення дорожнього руху, у тому числі зафіксованих в автоматичному режимі.**

Постанова у справі про адміністративне правопорушення складається у двох екземплярах, один з яких вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Тепер Національної поліції **має право не складати** протоколи при вчиненні адміністративних правопорушень **розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції.**

Якщо особа не погоджується із накладеним стягненням, оспорує його, то поліцейський має скласти і протокол про адміністративне правопорушення. Але протокол не складається, якщо це правопорушення є правопорушенням у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Відповідна компетенція Національної поліції визначається у статті 222 КУпАП. Це питання вже розглядалось в попередніх лекціях.

Можна зробити такий важливий висновок:

Національної поліції має повноваження що розгляду та винесення постанов в справах про адміністративні правопорушення в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху (які передбачені частинами першою, другою, третьою, п'ятою і шостою статті 121, статтями 121-1, 121-2, частинами першою, другою і третьою статті 122, частиною першою статті 123, статтями 125, 126, частинами першою, другою і третьою статті 127, статтями 128, 128-1, 129, статтею 132-1, частинами першою, другою і третьою статті 140), **що передбачають стягнення у вигляді штрафу або штрафних балів.**

В подальшому цю інформацію буде узагальнено у таблиці.

Далі з'ясуємо, **які адміністративні правопорушення віднесено до сфери забезпечення безпеки дорожнього руху** і яка компетенція Національної поліції на них поширюється.

Відповідно до КУпАП такими правопорушеннями є (статті): 121, 121-1, 121-2, 122, 122-2, 122-4, 122-5, 123, 124, 124-1, 125, 126, 127, 127-1, 128, 128-1, 129, 130, 132-1, 133-1, 139, 140.

Всього 22 статті. Нам необхідно з'ясувати декілька питань.

По-перше, на які правопорушення поширюється компетенція розглядати справи.

По-друге, по яких правопорушеннях необхідно скласти протокол, а по яких протокол не має складатися.

По-третє, по яких правопорушеннях допускається тимчасове вилучення посвідчення водія. У разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, за яке відповідно до КУпАП може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами працівник уповноваженого підрозділу, тимчасово вилучає посвідчення водія до набрання законної сили постановою у справі про адміністративне правопорушення.

По-четверте, по яких правопорушеннях тимчасове затримання транспортних засобів.

Крім того необхідно звернути увагу на особливості провадження в цих справах.

Таким чином, нами розглянуто новели законодавство в сфері безпеки дорожнього руху, внесені Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» від 14 липня 2015 року № 596-VIII.

З'ясовано загальну характеристику проваджень в сфері безпеки дорожнього руху.

6.2. ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОГО СКЛАДУ ПРАВОПОРУШЕНЬ В СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Розглянемо деякі особливості юридичного складу правопорушень в сфері безпеки дорожнього руху.

Як вже було встановлено, відповідно до КУпАП такими правопорушеннями є (статті): 121, 121-1, 121-2, 122, 122-2, 122-4, 122-5, 123,

124, 124-1, 125, 126, 127, 127-1, 128, 128-1, 129, 130, 132-1, 133-1, 139, 140.

Всього 22 статті. В діяльності поліцейського, в першу чергу, необхідно звернути увагу на такі:

Стаття 122. Перевищення встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху

Стаття 122-². Невиконання водіями вимог про зупинку

Стаття 122-⁵. Порушення вимог законодавства щодо встановлення і використання спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв

Стаття 124. Порушення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна

Стаття 126. Керування транспортним засобом особою, яка не має відповідних документів на право керування таким транспортним засобом або не пред'явила їх для перевірки

Стаття 130. Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції

Стаття 139. Пошкодження автомобільних доріг, вулиць, дорожніх споруд, залізничних переїздів і технічних засобів регулювання дорожнього руху, створення перешкод для руху та невжиття необхідних заходів щодо їх усунення

Особливості застосування статті 124 КУпАП вивчається в курсі «Оформлення ДТП». Так само там вивчається і механізм застосування статті **130 КУпАП**. Але що статті 130 КУпАП ми давно коментар у наступній лекції.

Не можна сказати, що інші правопорушення в сфері забезпечення дорожнього руху менш важливі. Просто ймовірність вчинення зазначених правопорушень вища.

	Стаття КУпАП та її частини	Санкція	Повноваження поліції
1.	Стаття 122. Перевищення встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та		
	Частина перша Перевищення встановлених обмежень	штраф в роз- мірі	Розгляд. Пос- танова

<p>швидкості руху транспортних засобів більш як на двадцять кілометрів на годину, порушення вимог дорожніх знаків та розмітки проїзної частини доріг, правил перевезення вантажів, буксирування транспортних засобів, зупинки, стоянки, проїзду пішохідних переходів, ненадання переваги у русі пішоходам на нерегульованих пішохідних переходах, а так само порушення встановленої для транспортних засобів заборони рухатися тротуарами чи пішохідними доріжками,</p>	<p>п'ятнадцяти НМДГ або 50 штрафних балів.</p>	<p>Протокол не складається</p>
<p>Частина друга Порушення правил проїзду перехресть, зупинок транспортних засобів загального користування, проїзд на заборонний сигнал світлофора або жест регулювальника, порушення правил обгону і зустрічного роз'їзду, безпечної дистанції або інтервалу, розташування транспортних засобів на проїзній частині, порушення правил руху автомагістралями, користування зовнішніми освітлювальними приладами або попереджувальними сигналами при початку руху чи зміні його напрямку, використання цих приладів та їх переобладнання з порушенням вимог відповідних стандартів, користування під час руху транспортного засобу засобами зв'язку, не обладнаними технічними пристроями, що дозволяють вести перемови без допомоги рук (за винятком водіїв оперативних транспортних засобів під час виконання ними невідкладного службового завдання), а так само порушення правил навчальної їзди, -</p>	<p>штраф в розмірі двадцяти п'яти НМДГ або 50 штрафних балів.</p>	<p>Розгляд. Постанова Протокол не складається</p>
<p>Частина третя Перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на п'ятдесят кілометрів на</p>	<p>штраф в розмірі тридцяти НМДГ</p>	<p>Розгляд. Постанова Протокол не складається</p>

	годину, ненадання переваги в русі транспортним засобам аварійно-рятувальних служб, швидкої медичної допомоги, пожежної охорони, поліції, що рухаються з увімкненими спеціальними світловими або звуковими сигнальними пристроями, ненадання переваги маршрутним транспортним засобам, у тому числі порушення правил руху і зупинки на смузі для маршрутних транспортних засобів, а так само порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху,		
	Частина четверта Порушення, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, що спричинили створення аварійної обстановки, а саме: примусили інших учасників дорожнього руху різко змінити швидкість, напрямок руху або вжити інших заходів щодо забезпечення особистої безпеки або безпеки інших громадян	штраф в розмірі сорока НМДГ або позбавлення права керування транспортними засобами на строк від шести місяців до одного року.	Протокол. (Розглядає суд)
2	Стаття 122⁻². Невиконання водіями вимог про зупинку		
	Частина перша Невиконання водіями вимог поліцейського, а водіями військових транспортних засобів - вимог посадової особи військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України про зупинку транспортного засобу,	штраф в розмірі дев'яти НМДГ або позбавлення права керування транспортними засобами на строк від трьох до шести місяців.	Протокол. (Розглядає суд)
3	Стаття 122⁻⁵. Порушення вимог законодавства щодо встановлення і використання спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв		
	Частина перша Порушення вимог законодавства щодо встановлення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнала-	штраф в розмірі п'ятисот НМДГ з конфіскацією спеціальних світлових або звукових сиг-	Протокол. (Розглядає суд)

	льних пристроїв -	нальних пристроїв.	
4	Стаття 126. Керування транспортним засобом особою, яка не має відповідних документів на право керування таким транспортним засобом або не пред'явила їх для перевірки		
	Частина перша Керування транспортним засобом особою, яка не має при собі або не пред'явила для перевірки посвідчення водія відповідної категорії, реєстраційного документа на транспортний засіб, а також поліса (договору) обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (страхового сертифіката «Зелена картка»),	штраф в розмірі двадцяти п'яти НМДГ	Розгляд. Постанова Протокол не складається
	Частина друга Керування транспортним засобом особою, яка не має права керування таким транспортним засобом, або передача керування транспортним засобом особі, яка не має права керування таким транспортним засобом	штрафу в розмірі тридцяти НМДГ	Розгляд. Постанова Протокол не складається
	Керування транспортним засобом особою, позбавленою права керування транспортними засобами,	штраф в розмірі тридцяти НМДГ	
5	Стаття 130. Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції		
	Частина перша Керування транспортними засобами особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а також передача керування транспортним засобом особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів, а так само відмова особи, яка керує тра-	штраф на водіїв у розмірі двохсот НМДГ або позбавлення права керування транспортними засобами на строк від одного до двох років, або адміністративний арешт на строк від семи до десяти діб і на інших осіб -	Протокол. (Розглядає суд)

	<p>нспортним засобом, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції,</p>	<p>накладення штрафу в розмірі двохсот НМДГ або адміністративний арешт на строк від семи до десяти діб.</p>	
	<p>Частина друга Повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, .</p>	<p>на водіїв позбавлення права керування транспортними засобами на строк від двох до трьох років з оплатним вилученням транспортного засобу чи без такого або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб з оплатним вилученням транспортного засобу чи без такого і на інших осіб - адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб з оплатним вилученням транспортного засобу чи без такого</p>	<p>Протокол. (Розглядає суд)</p>
	<p>Частина третя Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка двічі протягом року піддавалась адміністративному стягненню за керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, за відмову від про-</p>	<p>на водіїв позбавлення права керування транспортними засобами на строк від трьох до десяти років з оплатним вилученням транспортного засобу і на інших осіб - адміністративний</p>	<p>Протокол. (Розглядає суд)</p>

	ходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, -	арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб з оплатним вилученням транспортного засобу.	
	Частина четверта Вживання водієм транспортного засобу після дорожньо-транспортної пригоди за його участю алкоголю, наркотиків, а також лікарських препаратів, виготовлених на їх основі (крім тих, що входять до офіційно затвердженого складу аптечки або призначені медичним працівником), або після того, як транспортний засіб був зупинений на вимогу поліцейського, до проведення уповноваженою особою медичного огляду з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, чи до прийняття рішення про звільнення від проведення такого огляду,	на водіїв позбавлення права керування транспортними засобами на строк від двох до трьох років або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.	Протокол. (Розглядає суд)
6	Стаття 139. Пошкодження автомобільних доріг, вулиць, дорожніх споруд, залізничних переїздів і технічних засобів регулювання дорожнього руху, створення перешкод для руху та невжиття необхідних заходів щодо їх усунення		
	Частина перша Пошкодження автомобільних доріг, вулиць, дорожніх споруд, залізничних переїздів, трамвайних колій, технічних засобів регулювання дорожнього руху, самовільне знімання, закриття чи встановлення технічних засобів регулювання дорожнього руху, створення перешкод для дорожнього руху, в тому числі забруднення дорожнього покриття, або невжиття не-	штраф на громадян у розмірі двадцяти НМДГ або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, і накладення штрафу на посадових осіб, відповідальних за технічний стан, обладнання, експлуатацію тра-	Протокол. (Розглядає суд)

<p>обхідних заходів щодо їх усунення та попередження інших учасників руху про небезпеку, що виникла, або невжиття посадовими особами, відповідальними за технічний стан, обладнання, експлуатацію транспортних засобів, утримання автомобільних доріг та вулиць, громадянами - суб'єктами господарської діяльності заходів щодо заборони руху підвідомчих технологічних транспортних засобів, сільськогосподарської техніки і машин на гусеничному ходу автомобільними дорогами і вулицями, покриття яких може бути пошкоджене, -</p>	<p>нспортних засобів, утримання автомобільних доріг та вулиць, громадян - суб'єктів господарської діяльності - у розмірі тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин.</p>	
---	---	--

Розглянемо для прикладу особливості кваліфікації адміністративного правопорушення, передбаченого частиною першою статті 122 КУпАП. (*Стаття 122. Перевищення встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху*)

Перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на двадцять кілометрів на годину, порушення вимог дорожніх знаків та розмітки проїзної частини доріг, правил перевезення вантажів, буксирування транспортних засобів, зупинки, стоянки, проїзду пішохідних переходів, ненадання переваги у русі пішоходам на нерегульованих пішохідних переходах, а так само порушення встановленої для транспортних засобів заборони рухатися тротуарами чи пішохідними доріжками, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або 50 штрафних балів.

Об'єктивна сторона – це діяння (дії), альтернативні (достатньо вчинення будь-якої дії із 9 можливих для настання відповідальності). Такими діями можуть бути:

1. перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на двадцять кілометрів на годину,
2. порушення вимог дорожніх знаків та розмітки проїзної частини доріг,
3. порушення правил перевезення вантажів,

4. порушення правил буксирування транспортних засобів,
5. порушення правил зупинки,
6. порушення правил стоянки,
7. порушення правил проїзду пішохідних переходів,
8. ненадання переваги у русі пішоходам на нерегульованих пішохідних переходах,
9. порушення встановленої для транспортних засобів заборони рухатися тротуарами чи пішохідними доріжками,

Кожну дію можна розглядати, як порушення певного пункту Правил дорожнього руху. Так, перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на двадцять кілометрів на годину в місті є порушенням пункту 12.4. Правил дорожнього руху : *У населених пунктах рух транспортних засобів дозволяється із швидкістю не більше 60 км/год.*

Аналогічно встановлюється відповідність кожної дії, яка утворює правопорушення, відповідному пункту Правил дорожнього руху. Це, безумовно, вимагає чіткого знання правил дорожнього руху.

Протокол про це правопорушення поліцейськими **не складається, а складається тільки постановою**, в якій необхідно зазначити, який саме пункт Правил дорожнього руху було порушено.

Це правопорушення має формальний склад, тобто не передбачає обов'язкове настання шкідливих наслідків.

Час та місце вчинення правопорушення не впливають на його кваліфікацію.

Правопорушення не віднесено до триваючих, тому стягнення може бути накладено не пізніше як через два місяці з дня вчинення.

Суб'єктом правопорушення можуть бути:

1. особа, яка керувала транспортним засобом в момент вчинення правопорушення, в разі виявлення правопорушення безпосередньо поліцейськими.

2. власник транспортного засобу (фізична або юридична особа), якщо правопорушення було зафіксовано в автоматичному режимі.

Суб'єктивна сторона характеризується обов'язковою такою ознакою, як вина. Форма вини не впливає на кваліфікацію. Правопорушення може бути вчинено як з необережності, так і умисно.

Новелою КУпАП є те, що у випадках накладення стягнення за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху при накладенні стягнення не враховуються характер вчиненого правопорушення, особа порушника, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність (стаття 33 КУ-

пАП).

Це пов'язано з тим, що санкція статті є безальтернативною – у вигляді штрафу в розмірі 15 НМДГ (255 грн.)

Поліцейський може винести постанову про накладення адміністративного стягнення.

В разі виявлення обставин, які виключають провадження (стан крайньої необхідності, стан неосудності) може бути винесена постанова про закриття справи.

Поліцейський уповноважений вирішувати справу, також має право при малозначності вчиненого адміністративного правопорушення звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням. Але і в такому разі необхідно виносити постанову про закриття справи із посиланням на статтю 22 КУпАП.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський може здійснювати поверхневу перевірку транспортного засобу якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі **знаходиться правопорушник** (підпункт перший пункту четвертого частини першої статті 34 Закону).

Поверхнева перевірка транспортного засобу здійснюється шляхом візуального огляду транспортного засобу або візуального огляду салону та багажника транспортного засобу. Поліцейський при здійсненні поверхневої перевірки має право вимагати відкрити кришку багажника та/або двері салону.

Під час поверхневої перевірки транспортного засобу особа повинна самотійно показати поліцейському вміст особистих речей чи транспортного засобу.

Розглянемо ще деякі особливості кваліфікації правопорушення за статтею 130 КУпАП. Як вже зазначалось, ця стаття розглядається в курсі «Оформлення ДТП», тому тут ми з'ясуємо лише деякі аспекти об'єктивної сторони. Текст статті є в таблиці цієї лекції.

За частиною першою статті 130 правопорушенням є такі дії:

- керування транспортними засобами особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції
- передача керування транспортним засобом особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів,
- відмова особи, яка керує транспортним засобом, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції

В частинах другій та третій йдеться про такі самі дії, як в частині першій, які було вчинені повторно або більше двох раз протягом року.

За частиною четвертою статті 130 правопорушенням є такі дії:

- Вживання водієм транспортного засобу після дорожньо-транспортної пригоди за його участю алкоголю, наркотиків, а також лікарських препаратів, виготовлених на їх основі (крім тих, що входять до офіційно затвердженого складу аптечки або призначені медичним працівником),

- Вживання водієм транспортного засобу алкоголю, наркотиків, а також лікарських препаратів, виготовлених на їх основі (крім тих, що входять до офіційно затвердженого складу аптечки або призначені медичним працівником), після того, як транспортний засіб був зупинений на вимогу поліцейського, до проведення уповноваженою особою медичного огляду з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, чи до прийняття рішення про звільнення від проведення такого огляду.

Огляду підлягають водії транспортних засобів, щодо яких в уповноваженої особи є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі - стан сп'яніння), згідно з ознаками такого стану, установленними МОЗ і МВС.

Огляд проводиться:

- уповноваженою особою на місці зупинки транспортного засобу з використанням спеціальних технічних засобів;
- лікарем закладу охорони здоров'я.

Огляд на місці зупинки транспортного засобу проводиться у присутності двох свідків.

Не можуть бути залучені як свідки працівники поліції або особи, щодо неупередженості яких є сумніви.

Результати огляду, проведеного поліцейським, зазначаються у протоколі про адміністративне правопорушення.

Підтвердження стану сп'яніння в результаті огляду та згода водія транспортного засобу з результатами такого огляду є підставою для його притягнення згідно із законом до відповідальності.

Водій транспортного засобу, **що відмовився** від проведення огляду на місці зупинки транспортного засобу або висловив незгоду з його результатами, **направляється** поліцейським для проведення огляду **до відповідного закладу охорони здоров'я.**

Огляд може також проводитися в спеціально обладнаних пересувних пунктах (автомобілях), що належать закладам охорони здоров'я і відповідають установленим МОЗ вимогам.

Поліцейський забезпечує проведення огляду водія транспортного засобу в закладі охорони здоров'я **не пізніше ніж протягом двох годин з моменту виявлення відповідних підстав.**

У разі відмови водія транспортного засобу від проведення огляду в закладі охорони здоров'я поліцейський в **присутності двох свідків складає протокол** про адміністративне правопорушення, у якому зазначає **ознаки сп'яніння і дії водія щодо ухилення від огляду.**

Проведення огляду водіїв транспортних засобів - учасників дорожньо-транспортної пригоди, унаслідок якої є постраждалі, - **обов'язкове.**

Огляд водія транспортного засобу в закладі охорони здоров'я проводиться в будь-який час доби за методикою та із застосуванням приладів, дозволених для використання МОЗ.

Лікар, що проводить огляд, повинен ознайомитися з документами, які посвідчують особу водія (паспорт, посвідчення водія та інші документи).

Відсутність документів не може бути причиною для відмови в проведенні огляду.

У разі коли в результаті дорожньо-транспортної пригоди водія доставлено у лікувальний заклад, в обов'язковому порядку проводиться дослідження з метою виявлення в його організмі алкоголю, наркотичних чи інших речовин, що знижують увагу та швидкість реакції.

Лікар, що проводив у закладі охорони здоров'я огляд водія транспортного засобу, **складає** за його результатами **висновок** за формою, яка затверджується МОЗ.

Висновок складається в трьох примірниках: по одному - для уповноваженої особи патрульної служби та водія транспортного засобу, а третій залишається в закладі охорони здоров'я.

Висновок може бути оскаржений водієм транспортного засобу у встановленому законодавством порядку.

Згідно вимог Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : Наказ МВС, МОЗ України від 09.11.2015 № 1452/735 до ознак алкогольного та наркотичного сп'яніння належать:

1.3. Ознаками алкогольного сп'яніння є:

- а) запах алкоголю з порожнини рота;
- б) порушення координації рухів;
- в) порушення мови;
- г) виражене тремтіння пальців рук;
- г) різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя;
- д) поведінка, що не відповідає обстановці.

1.4. Ознаками наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, є:

- а) наявність однієї чи декількох ознак стану алкогольного сп'яніння (крім запаху алкоголю з порожнини рота);
- б) звужені чи дуже розширені зіниці, які не реагують на світло;
- в) сповільненість або навпаки підвищена жвавість чи рухливість ходи, мови;
- г) почервоніння обличчя або неприродна блідість.

Таким чином, ми розглянули деякі особливості юридичного складу правопорушень в сфері безпеки дорожнього руху. Такими правопорушеннями є (статті): 121, 121-1, 121-2, 122, 122-2, 122-4, 122-5, 123, 124, 124-1, 125, 126, 127, 127-1, 128, 128-1, 129, 130, 132-1, 133-1, 139, 140 КУпАП. Всього 22 статті. Не можна сказати, що інші правопорушення в сфері забезпечення дорожнього руху менш важливі. Просто ймовірність вчинення зазначених правопорушень вища.

Новелою КУпАП є те, що у випадках накладення стягнення за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху при накладенні стягнення не враховуються характер вчиненого правопорушення, особа порушника, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність (стаття 33 КУпАП).

6.3. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

МВС України затвердило Інструкцію з оформлення працівниками патрульної служби МВС матеріалів про адміністративні порушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі. Це наказ МВС від 107.11.2015 № 1395.

Ця Інструкція розроблена відповідно до КУпАП, постанов Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 року №1086 «Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія і ліцензійної

картки на транспортний засіб та їх повернення», від 17 грудня 2008 року №1102 «Про затвердження Порядку тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках», від 17 грудня 2008 року №1103 «Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду», Положення про патрульну службу МВС, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 02 липня 2015 року № 796.

Нагадаємо, що протокол не складається у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції, та адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі.

Постанова у справі про адміністративне правопорушення складається у двох екземплярах, один з яких вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Тепер Національна поліція має право не складати протоколи при вчиненні адміністративних правопорушень розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції.

Якщо особа не погоджується із накладеним стягненням, оспорує його, то патрульний поліцейський має скласти і протокол про адміністративне правопорушення. Але протокол не складається, якщо це правопорушення є правопорушенням у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Якщо правопорушення не передбачає компетенції Національної поліції щодо його розгляду, то протокол обов'язково складається (дивись таблицю компетенції).

У разі виявлення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху за яке необхідно складати протокол, поліцейський відповідно складає протокол, бланк якого затверджено цією Інструкцією, копія якого під підпис вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює порушникові його права і обов'язки відповідно до статті 63 Конституції України та статті 268 КУпАП.

До протоколу про адміністративне правопорушення долучаються:

- письмові пояснення свідків правопорушення у разі їх наявності. У разі оформлення протоколу про адміністративне правопорушення, передбачене частиною четвертою статті 122, частиною третьою статті 123, частинами першою - четвертою статті 130 КУпАП, наявність

свідків є обов'язковою;

- акт перевірки технічного стану транспортного засобу;
- акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу.

У разі тимчасового вилучення посвідчення водія (стаття 265-1 КУпАП) робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка вчинила адміністративне правопорушення; за наявності свідків і потерпілих протокол про адміністративне правопорушення може бути підписаний також цими особами. У разі відмови порушника від підписання протоколу про адміністративне правопорушення в протоколі робиться запис про це, який засвідчується підписом свідків. Особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання, які долучаються до протоколу.

При складанні протоколу про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 139, 140 КУпАП, до нього необхідно долучати акт обстеження ділянки вулично-шляхової мережі (додаток 6 до Інструкції) з відповідними замірами та схемою про:

- пошкодження шляхів, залізничних переїздів, інших шляхових споруд, трамвайних колій чи технічних засобів регулювання дорожнього руху;
- самовільне знімання, закриття чи встановлення технічних засобів регулювання дорожнього руху;
- перешкоду для дорожнього руху, у тому числі забруднення шляхового покриття;
- пошкодження асфальтобетонного покриття доріг унаслідок руху машин на гусеничному ході;
- умови та стан шляху, які загрожують безпеці дорожнього руху;
- порушення нормативів щодо обладнання на дорогах місць проведення ремонтних робіт, залишення дорожніх машин, будівельних матеріалів, конструкцій тощо;
- порушення або невиконання правил на підприємствах, в установах та організаціях під час розроблення та виготовлення транспортних засобів і деталей до них або інших предметів їх додаткового обладнання, під час проектування, реконструкції та ремонту шляхів, залізничних переїздів, інших шляхових споруд.

У разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, передбачені частинами першою, другою, третьою, четвер-

тою, шостою і сьомою статті 121, частиною третьою статті 122 (в частині порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху), статтями 122-5, 124, 126, частинами першою, другою, третьою і четвертою статті 130, статтями 132-1, 206-1 КУпАП, працівник уповноваженого підрозділу, що забезпечує безпеку дорожнього руху, тимчасово затримує транспортний засіб шляхом блокування або доставляє його для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку, **що дозволяється виключно у випадку, якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху** (якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху), в тому числі за допомогою спеціального автомобіля - евакуатора. Про тимчасове затримання робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Після тимчасового затримання транспортного засобу працівник відповідного уповноваженого підрозділу Національної поліції зобов'язаний надати особі можливість повідомити про тимчасове затримання транспортного засобу та своє місцезнаходження іншу особу за власним вибором і вжити заходів щодо повернення автомобіля до місця постійної дислокації, а також забороняє експлуатацію транспортного засобу до усунення несправностей, виявлених у процесі його огляду, або до демонтажу спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

У разі якщо розміщення затриманого транспортного засобу **суттєво не перешкоджає** дорожньому руху, такий транспортний засіб **не може бути** доставлений для зберігання на спеціальний майданчик.

Транспортний засіб може бути **тимчасово затриманий** на строк до вирішення справи про адміністративне правопорушення, але **не більше трьох днів** з моменту такого затримання.

Після закінчення триденного строку тимчасового затримання транспортного засобу особа має право звернутися за отриманням тимчасово затриманого транспортного засобу. Таке звернення особи є обов'язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.

За подання такого звернення та повернення особі тимчасово затриманого транспортного засобу не може стягуватися плата.

Порядок тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках та стоянках визначається Кабінетом Міністрів України (Постанова КМУ від 17 грудня 2008 року №1102 **»Про затвердження Порядку тимчасового затримання та**

зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках»).

Доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку здійснюється за допомогою спеціальних автомобілів - евакуаторів (далі - евакуатор), у тому числі тих, що належать підприємствам, установам та організаціям, які провадять діяльність, пов'язану з транспортуванням транспортних засобів, і з якими територіальним органом МВС укладені в установленому порядку договори.

Для доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку уповноважена особа територіального, у тому числі міжрегіонального органу патрульної служби, викликає евакуатор через чергового територіального, у тому числі міжрегіонального органу патрульної служби.

Після прибуття евакуатора уповноважена особа територіального, у тому числі міжрегіонального органу патрульної служби, **робить у присутності двох свідків і представника підприємства**, установи або організації, яким належить евакуатор, **запис у протоколі** про адміністративне правопорушення про тимчасове затримання транспортного засобу із зазначенням:

1) дати, часу, місця порушення і підстави для тимчасового затримання та доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку;

2) посади, місця роботи, прізвища, імені та по батькові особи, яка приймає рішення про тимчасове затримання і доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку;

3) типу, марки, державного реєстраційного номера, переліку візуальних недоліків та пошкоджень транспортного засобу, що тимчасово затримується і доставляється на спеціальний майданчик чи стоянку;

4) найменування, місцезнаходження та номера телефону підприємства, установи або організації, які доставляють транспортний засіб на спеціальний майданчик чи стоянку, державного реєстраційного номера евакуатора;

5) адреси місця зберігання транспортного засобу;

б) посади, прізвища, імені та по батькові особи, яка виконує роботи з доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

У разі виявлення транспортного засобу боржника, оголошеного в розшук відповідно до статті 40 Закону України «Про виконавче провадження», у присутності двох свідків і представника підприємства, установи або організації, який доставляє транспортний засіб на спеціальний

майданчик чи стоянку, складається акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу із зазначенням:

- дати, часу, місця виявлення транспортного засобу і підстави для тимчасового затримання та доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку;
- посади, місця роботи, прізвища, імені та по батькові особи, яка приймає рішення про тимчасове затримання і доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку;
- типу, марки, державного реєстраційного номера, переліку недоліків і пошкоджень транспортного засобу, що тимчасово затримується і доставляється на спеціальний майданчик чи стоянку, які можливо встановити під час візуального огляду такого засобу;
- найменування, місцезнаходження та номера телефону підприємства, установи або організації, які доставляють транспортний засіб на спеціальний майданчик чи стоянку, державного реєстраційного номера евакуатора;
- адреси місця зберігання транспортного засобу;
- посади, прізвища, імені та по батькові особи, яка виконує роботи з доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

Зазначений акт підписують присутні під час його складання особи.

До протоколу і акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу за можливості додаються фотографія транспортного засобу, що підлягає тимчасовому затриманню, і перелік речей, які перебувають в ньому.

Протокол підписують особа, яка прийняла рішення про тимчасове затримання транспортного засобу, особа, що виконує роботи з доставлення такого засобу на спеціальний майданчик чи стоянку, два свідки, а також водій і страховий комісар в разі їх присутності.

У разі коли доставити транспортний засіб на спеціальний майданчик чи стоянку неможливо, поліцейський, проводить його затримання шляхом блокування з дотриманням, умов безпеки дорожнього руху.

У разі відсутності водія, транспортний засіб якого заблоковано, поліцейський, залишає під його склоочисниками повідомлення про необхідність прибуття такого водія до територіального, у тому числі між-регіонального органу патрульної служби, для оформлення протоколу про адміністративне правопорушення.

Форма повідомлення про тимчасове затримання транспортного засобу шляхом його блокування затверджується МВС.

Розблокування транспортного засобу здійснюється уповноваже-

ними особами територіального, у тому числі міжрегіонального органу патрульної служби, після складення протоколу про адміністративне правопорушення.

У разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, за яке відповідно до КУпАП може бути накладено адміністративне **стягнення у вигляді позбавлення права** керування транспортними засобами, працівник уповноваженого підрозділу, тимчасово вилучає посвідчення водія до набрання законної сили постановою у справі про адміністративне правопорушення, але не більше ніж на три місяці з моменту такого вилучення, і видає **тимчасовий дозвіл** (додаток 11 до Інструкції) на право керування транспортними засобами. Про тимчасове вилучення посвідчення водія робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Після закінчення тримісячного строку тимчасового вилучення посвідчення водія, у випадках, якщо судом не прийнято рішення щодо позбавлення водія права керування транспортним засобом або якщо справа про адміністративне правопорушення не розглянута у встановлений законом строк, особа має право звернутися за отриманням вилученого документа. Таке звернення особи є обов'язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.

Порядок тимчасового вилучення посвідчення водія визначається Кабінетом Міністрів України (Постанова Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 року №1086 **»Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія і ліцензійної картки на транспортний засіб та їх повернення«**)

Справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення.

Справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 121-126, 127 – 129, частинами першою-четвертою статті 130 і статтею 139 КУпАП, можуть також розглядатися за місцем обліку транспортних засобів або за місцем проживання порушників.

Судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів розглядають справи про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, передбачені частинами четвертою та сьомою статті 121, частиною четвертою статті 122, статтями 122-2, 122-4, 122-5, частинами другою і третьою статті 123, статтею 124, частиною четвертою статті 127, статтею 127-1, статтею 130, 139, частиною четвертою статті 140 КУпАП, а також справи про адміністративні правопорушення, учинені особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти

років.

Стягнення за адміністративне правопорушення накладається у межах, установлених КУпАП та іншими законами України.

При накладенні стягнень за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксованому в автоматичному режимі **не враховуються** характер вчиненого правопорушення, особа порушника, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність.

Під час вчинення однією особою двох або більше адміністративних правопорушень адміністративне стягнення накладається за кожне правопорушення окремо (частина перша статті 36 КУпАП). У цьому випадку посадова особа накладає стягнення тільки за ті адміністративні правопорушення, які вона має право розглядати.

Розгляд справи розпочинається представлення посадової особи, яка розглядає дану справу. Посадова особа, що розглядає справу, оголошує, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права і обов'язки.

Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить постанову по справі

Постанова повинна містити: найменування органу (посадової особи), який виніс постанову, дату розгляду справи; відомості про особу, щодо якої розглядається справа; опис обставин, установлених при розгляді справи; зазначення нормативного акта, який передбачає відповідальність за дане адміністративне правопорушення; прийняте по справі рішення.

Постанова по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, крім даних, визначених частиною другою цієї статті, повинна містити відомості про:

- дату, час і місце вчинення адміністративного правопорушення;
- транспортний засіб, який зафіксовано в момент вчинення правопорушення (марка, модель, номерний знак);
- технічний засіб, яким здійснено фото або відеозапис;
- розмір штрафу та порядок його сплати;
- правові наслідки невиконання адміністративного стягнення та порядок його оскарження;
- відривну квитанцію із зазначенням реквізитів та можливих способів оплати адміністративного стягнення у вигляді штрафу.

Нагадаємо ще раз:

Протокол не складається у разі вчинення адміністративних

правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції, та адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі.

У цих випадках (передбачених частинами першою та другою статті 258), уповноваженими органами (посадовими особами) на місці вчинення правопорушення виноситься постанова у справі про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 283 КУпАП.

Якщо під час складання постанови у справі про адміністративне правопорушення особа оспорить допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається, то уповноважена посадова особа зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 256 цього Кодексу, **крім випадків притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень у сфері забезпечення дорожнього руху, у тому числі зафіксованих в автоматичному режимі.**

Постанова у справі про адміністративне правопорушення складається у двох екземплярах, один з яких вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Тепер Національна поліція має право не складати протоколи при вчиненні адміністративних правопорушень **розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції.**

При стягненні штрафу відповідно до статті 258 КУпАП на місці вчинення адміністративного правопорушення порушникові видається квитанція встановленого зразка.

Під час стягнення штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксовані в автоматичному режимі, застосовуються виключно безготівкові платіжні пристрої.

Розглянемо ще особливості провадження в справах про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 130 КУпАП.

Водії та інші особи, які керують транспортними засобами, стосовно яких є достатні підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягають відстороненню від керування цими транспортними засобами та огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Процедура направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду здійснюються відповідно **Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 року № 1103.**

Результати огляду, проведеного в присутності двох свідків поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів, дозволених до застосування МОЗ і патрульної служби МВС, зазначаються в протоколі про адміністративне правопорушення.

У разі проведення огляду в закладах охорони здоров'я висновок про його результати долучається до протоколу про адміністративне правопорушення.

У разі відмови водія транспортного засобу від проведення огляду в закладі охорони здоров'я посадова особа патрульної служби МВС в присутності двох свідків складає протокол про адміністративне правопорушення, у якому зазначає ознаки сп'яніння і дії водія щодо ухилення від огляду.

Таким чином, ми розглянули особливості провадження в справах про адміністративні правопорушення в сфері безпеки дорожнього руху.

Протокол не складається у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції національної поліції, та адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі.

У цих випадках (передбачених частинами першою та другою статті 258), уповноваженими органами (посадовими особами) на місці вчинення правопорушення виноситься постанова у справі про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 283 КУпАП.

Якщо під час складання постанови у справі про адміністративне правопорушення особа оспорить допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається, то уповноважена посадова особа зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 256 цього кодексу, **крім випадків притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень у сфері забезпечення дорожнього руху, у тому чи-**

слі зафіксованих в автоматичному режимі.

Розглянуто новели законодавство в сфері безпеки дорожнього руху, внесені Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» від 14 липня 2015 року № 596-VIII.

З'ясовано загальну характеристику проваджень в сфері безпеки дорожнього руху.

Таким чином, в другому питанні ми розглянули деякі особливості юридичного складу правопорушень в сфері безпеки дорожнього руху. Такими правопорушеннями є (статті): 121, 121-1, 121-2, 122, 122-2, 122-4, 122-5, 123, 124, 124-1, 125, 126, 127, 127-1, 128, 128-1, 129, 130, 132-1, 133-1, 139, 140 КУпАП. Всього 22 статті. Не можна сказати, що інші правопорушення в сфері забезпечення дорожнього руху менш важливі. Просто ймовірність вчинення зазначених правопорушень вища.

Новелою КУпАП є те, що у випадках накладення стягнення за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху при накладенні стягнення не враховуються характер вчиненого правопорушення, особа порушника, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність (стаття 33 КУпАП).

Розглянули особливості провадження в справах про адміністративні правопорушення в сфері безпеки дорожнього руху.

Протокол не складається у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції національної поліції, та адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі.

У цих випадках (передбачених частинами першою та другою статті 258), уповноваженими органами (посадовими особами) на місці вчинення правопорушення виноситься постанова у справі про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 283 КУпАП.

Якщо під час складання постанови у справі про адміністративне правопорушення особа оспорить допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається, то уповноважена посадова особа зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 256 цього кодексу, **крім випадків притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень у сфері забезпечення дорожнього руху, у тому числі зафіксованих в автоматичному режимі.**

Методичні поради щодо підготовки даної теми:

Проаналізувати статті КУпАП, що визначають відповідальність за порушення Правил дорожнього руху (ст. 121-140 КУпАП). Використовуючи статтю 255 та 222 КУпАП, визначити компетенцію Національної поліції щодо складення протоколу чи винесення постанови. Біля кожної статті КУпАП поставити відповідні відмітки про це, а також можливість здійснення заходів забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Питання для самоконтролю:

1. Визначте поняття та сутність безпеки дорожнього руху як об'єкту впливу поліції.
2. З'ясуйте поняття, завдання та функції патрульної поліції в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.
3. Визначте особливості адміністративно-правового регулювання діяльності патрульної поліції.
4. Охарактеризуйте систему та структуру патрульної поліції, визначте сили та засоби підрозділів патрульної поліції.
5. Визначте види технічних засобів, які використовує поліція у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.
6. В чому сутність превентивної діяльності поліції у сфері безпеки дорожнього руху.
7. Охарактеризуйте основні форми взаємодії підрозділів патрульної поліції з іншими підрозділами поліції та громадськістю у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.
8. Назвіть види правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та з'ясуйте сутність діяльності поліції щодо їх протидії.

Розділ 7

АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ

7.1. Правова основа, предмети та об'єкти дозвільної системи дозвільної системи

7.2. Основні завдання Національної поліції щодо забезпечення правил дозвільної системи в Україні

7.3. Нагляд органів Національної поліції за дотриманням правил дозвільної системи, пов'язаних з обігом зброї

7.1. ПРАВОВА ОСНОВА, ПРЕДМЕТИ ТА ОБ'ЄКТИ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Значне місце в загальній структурі адміністративного процесу посідають реєстраційно-дозвільні провадження. Органи Національної поліції виконують суттєве навантаження щодо реалізації ряду таких проваджень. Серед них можна виділити провадження з видачі дозволів (у тому числі узгоджень) на здійснення певної діяльності, зокрема таких:

- дозвіл на проведення підривних робіт і виготовлення непромислових вибухових речовин на місцях;
- дозвіл на право керування транспортними засобами і свідоцтво про право керування цими засобами;
- узгодження проектів конструкцій транспортних засобів щодо дотримання вимог забезпечення безпеки дорожнього руху;
- узгодження технічних умов щодо розробки нової автомобільної техніки, а також технічних засобів, що використовуються для обслуговування і ремонту автотранспортних засобів;

Аналіз змісту нормативної бази дозвільно-реєстраційної діяльності Національної поліції, практики її застосування, а також спеціальної літератури свідчить про те, що здійснення дозвільної та реєстраційної роботи має базуватися на таких вимогах:

По-перше, в нормативних актах, що регулюють дозвільно-реєстраційні відносини, має бути визначено мету, для досягнення якої ці процедури. При цьому вони повинні розглядатися як вирішальні засоби досягнення поставлених завдань.

По-друге, встановлений порядок видачі дозволів та реєстрації повинен бути максимально зручним, простим і доступним для громадян та інших осіб, що вступають у правовідносини з органами, які їх здійснюють.

По-третє, правовідносини, для захисту яких запроваджуються дозволи та реєстрація, а також засоби досягнення цієї мети повинні бути співрозмірні. Припустимі тільки ті засоби, використання яких не призводить до порушення більш значущих правовідносин, ніж ті, що охороняються інститутом дозволів та реєстрації.

По-четверте, вторгнення у сферу прав людини у зв'язку зі здійсненням дозволів та реєстрації має передбачатися нормативними актами відповідної юридичної сили.

В цьому аспекті актуальним вбачається розуміння дозвільно-реєстраційної діяльності органів Національної поліції як одного із різновидів адміністративних послуг, оскільки у сучасному демократичному суспільстві органи внутрішніх справ все більше набувають ознак організації, що надає послуги людині в забезпеченні її прав та свобод.

Для більшості сучасних держав характерною є наявність двох рівнів правового регулювання: законодавчого та іншого нормативного, включаючи і внутрішньовідомчий. Не обходить сказане й відносини дозвільної системи, які в Україні врегульовані великою кількістю нормативних актів. Це закони України, постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, відомчі нормативні акти: МВС України, Національної поліції, Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва тощо.

Всі ці нормативні акти можна умовно поділити на три групи, кожна з яких виконує власну функцію. Перша група доктринально встановлює адміністративно-правовий режим загальної заборони та порядок виключень з неї.

До другої групи нормативних актів належать різноманітні відомчі: положення, інструкції, листи, тощо — документи, функцією яких є нормативне закріплення «правил дозвільної системи», порушення яких тягне відповідальність. Саме до другої групи нормативних актів відсилають, так звані, бланкетні (відсилочні) норми права, що містяться у законодавстві та у КУпАП.

І, нарешті, третя група нормативних актів має за функцію визначення обсягу повноважень та рівня компетенції органів виконавчої влади щодо здійснення дозвільної системи, встановлення порядку обігу суспільно небезпечних речей.

До виключної компетенції МВС України належить контроль обігу наступних речей:

- вогнепальна зброя;
- бойова нарізна зброя армійських зразків або виготовлена за спеціальними замовленнями (пістолети, револьвери, гвинтівки, карабіни, автомати, кулемети тощо);
- несучасна стрілецька зброя, яка знята з озброєння сучасних армії та виробництва, або та, що існує в одиничних екземплярах та малих партіях, а також зброя зазначеного вище типу, виготовлена в сучасних умовах спеціально для виставок (експонування) в одиничних екземплярах та малих партіях;
- вихолощена зброя армійських зразків, спеціально пристосована до стрільби холостими зарядами, з якої не можливо зробити постріл бойовим зарядом;
- учбова вогнепальна зброя — це нарізна зброя армійських зразків (пістолети, револьвери, гвинтівки, карабіни, автомати і кулемети тощо) або мисливська вогнепальна зброя приведена на заводах-виготовлювачах чи в майстернях з ремонту зброї до стану, що виключає можливість здійснення пострілу без спеціальних ремонтних робіт;
- спортивна вогнепальна зброя — це спортивні пістолети, револьвери, гвинтівки, які виробником передбачені для використання в спортивних цілях, а також гладкоствольні рушниці;
- мисливська вогнепальна зброя, до якої належать мисливські карабіни, гладкоствольні рушниці, гладкоствольні рушниці із свердловиною «парадокс» з нарізами 100 140 мм на початку або у кінці ствола, мисливські рушниці з свердловиною «сюпра», комбіновані рушниці, що мають нарівні з гладкими і нарізні стволи, та мисливські малокаліберні гвинтівки. Довжина стволів гладкоствольних рушниць повинна бути не менше 450 мм, а загальна довжина зброї не менше 800 мм;
- бойові припаси, до яких належать патрони до нарізної вогнепальної зброї різних калібрів, а також заряджені патрони для гладкоствольних мисливських рушниць, мисливський порох і капсулі.
- холодна зброя (арбалети, мисливські ножі, катани, шаблі, шашки, мечі, палаші, ятагани, фінські ножі, кортики, кинджали, штики, штик-ножі, які не перебувають на озброєнні військових формувань);
- пневматична зброя, до якої належать пістолети, револьвери, гвинтівки калібру понад 4,5 мм і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду;
- пристрої вітчизняного виробництва (пістолети, револьвери) для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за сво-

їми властивостями металевими снарядами не смертальної дії, та зазначені патрони;

– газова зброя (пістолети, револьвери, аерозольні та дрібнодисперсні упаковки);

До виключної компетенції МВС України належить контроль функціонування наступних об'єктів дозвільної системи:

– сховища, склади і бази, де речі, перелічені у попередньому абзаці, зберігаються;

– стрілецькі тири і стрільбища, мисливсько-спортивні стенди;

– підприємства і майстерні по виготовленню, ремонту, утилізації вогнепальної, газової та холодної зброї;

– магазини, в яких здійснюється продаж вогнепальної, холодної, газової зброї та бойових припасів до неї;

– пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поведінки з ними та їх застосування;

– піротехнічні майстерні.

Крім того, Міністерство внутрішніх справ разом з Державним комітетом України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду, охорони праці та гірничого нагляду здійснюють нагляд за обігом вибухових матеріалів, а також функціонуванням сховищ, складів і баз, де вони зберігаються.

Друга група нормативних актів, власне встановлює саме ті правила дозвільної системи, порушення яких тягне за собою певні санкції організаційного, майнового характеру. До цієї групи належать наступні нормативні акти: Про спеціальні засоби самооборони, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії: розпорядження Президента України від 19 лютого 1993 р. №14; Положення «Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії»: затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1993 р. №706; Про затвердження Порядку ввозу з-за кордону та вивозу з України спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії: наказ Міністерства внутрішніх справ та Державного митного комітету України від 19 жовтня 1993 р. №650/272; Інструкція «Про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертальної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів»: затверджена наказом МВС Украї-

ни від 21 серпня 1998 р. №622; Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з виробництва спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продажу: затверджені наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва та МВС України від 4 квітня 2001 р. №53/213.

Правила, що зазначені у наведених нормативних актах, регламентують: а) вимоги до обладнання об'єктів дозвільної системи та правила зберігання предметів, матеріалів, речовин; б) порядок транспортування вказаних речей; в) процесуальні строки дії дозволів та здійснення окремих дій з обігу зброї, вибухових матеріалів. Порушення вказаних правил тягне анулювання або призупинення дії дозволу та юридичну відповідальність. Наведемо основні правила дозвільної системи, дотримання яких у своїй діяльності повинен контролювати дільничний інспектор поліції.

Адміністративно-правовий режим загальної заборони у сфері обігу небезпечних для суспільства речей побудовано доктринально, наступним чином: Постановою від 17 червня 1992 р. «Про право власності на окремі види майна» затвердила перелік видів майна, що на території України не може перебувати у власності. Отже у вільному цивільному обігу заборонені:

- зброя, боєприпаси, бойова і спеціальна військова техніка, ракетно-космічні комплекси;
- протиградові установки;
- вибухові речовини й засоби вибуху;
- всі види ракетного палива, а також спеціальні матеріали та обладнання для його виробництва;
- бойові отруйні речовини;
- наркотичні, психотропні, сильнодіючі отруйні лікарські засоби;
- державні еталони одиниць фізичних величин;
- спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації;
- спеціальні засоби, що застосовуються правоохоронними органами.

Проте, повсякденна діяльність людини (наприклад: виробництво, спорт, медицина, нарешті, самозахист) потребує використання речей, що за загальними ознаками підпадають під державну заборону. Тому для деяких предметів, матеріалів та речовин, зроблено виключення і їх дозволено мати за власність фізичним та юридичним особам. Але тільки з дозволу та під постійним контролем компетентних органів державного управління.

До вичерпного переліку предметів, матеріалів і речовин, повсякденний обіг яких державою легалізовано, але тільки на підставі попередньо отриманого дозволу, що є виключенням із загальної заборони, у відповідності з п. 2 Положення «Про дозвільну систему»: затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 1992 р. №576, належать:

- вогнепальна зброя (нарізна воєнних зразків, несучасна стрілецька, спортивна, навчальна, охолощена, мисливська нарізна і гладкоствольна), бойові припаси до неї;
- холодна зброя, (арбалети, мисливські ножі тощо);
- пневматична зброя калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду;
- пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначені патрони;
- вибухові матеріали;
- протиградні установки;
- наркотичні засоби;
- радіоактивні речовини;
- сильнодіючі отруйні речовини I II класу безпечності;
- збудники інфекційних захворювань I II групи патогенності і токсини.

Крім, того держава встановлює вичерпний перелік об'єктів дозвільної системи (підприємств, установ, організацій), де перелічені вище речі здійснюють обіг, до них, згідно з п. 2 Положення «Про дозвільну систему», належать:

- сховища, склади і бази, де вони зберігаються;
- стрілецькі тири і стрільбища, мисливсько-спортивні стенди;
- постійні місця поховання радіоактивних відходів (спеціальні комбінати);
- підприємства і майстерні по виготовленню і ремонту вогнепальної та холодної зброї;
- піротехнічні майстерні;
- пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування;
- магазини, в яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї;
- організації, що займаються збутом наркотичних засобів, радіоактивних і сильнодіючих отруйних речовин;
- лабораторії, що проводять аналізи цих засобів і речовин, пра-

цюють із збудниками інфекційних захворювань I - II групи патогенності і токсинами.

Обмежений обіг вказаних вище речей, відкриття та функціонування наведених об'єктів, здійснюється лише з дозволу та під наглядом компетентних органів державного управління, тому правовідносини в цій галузі суспільного життя регулюються, переважно, нормами адміністративного права, які в сукупності з технічними нормами, складають правову основу тієї частини дозвільного порядку держави, яка складається з приводу предметів матеріалів та речовин що є джерелом підвищеної суспільної небезпеки.

Слід зазначити, що будь-яка держава має власну дозвільну систему: або більш жорстку (консервативну), або більш ліберальну. Це вже справа загального стану правової культури, національних традицій тощо. Україна, як наприклад, Великобританія та Японія має консервативну дозвільну систему.

Існує офіційне визначення поняття «дозвільної системи», наведене у ст.1 Положення «Про дозвільну систему». «Дозвільна система — це особливий порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку, використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян».

Вважаючи дану дефініцію недосконалою, та для полегшення подальшого оперування поняттям «дозвільна система» пропонуємо розглянути типологію цього правового явища.

По-перше, державою законодавчо встановлюється вичерпний перелік речей (предметів, матеріалів, речовин), обмежених у повсякденному вжитку. Цей перелік наведено у п.2 Положення «Про дозвільну систему».

По-друге, держава законодавчо визначає органи центральної виконавчої влади (міністерства, комітети, департаменти), кожен з яких видає попередній дозвіл, а потім здійснює контроль за обігом певного забороненого предмету, матеріалу чи речовини.

По-третє, під обігом ми розуміємо здійснення певних дій або видів діяльності із зазначеними речами, наприклад: виготовлення, ремонт, реалізація, набуття, транспортування, зберігання, облік, використання, вилучення, знищення тощо.

По-четверте, законодавчо визначаються об'єкти дозвільної системи (підприємства, майстерні, лабораторії, сховища, магазини тощо), тобто, певні місця, у яких здійснюється обіг вказаних речей.

По-п'яте на об'єктах дозвільної системи повинен дотримуватися певний порядок: відкриття, функціонування, охорони тощо.

По-шосте, метою здійснення дозвільної системи є забезпечення: громадської безпеки, державної безпеки, екологічної безпеки, безпеки громадян.

Отже, щодо визначення терміна та меж функціонування дозвільної системи єдиного погляду поки що не існує. У загальній юридичній літературі одна група авторів (М.А. Луньов, Ю.М. Козлов, М.І. Єропкін, В.П. Сальников, Л.Л. Попов, Ф.С. Розаренов) пов'язує її з особливим видом діяльності органів внутрішніх справ щодо видачі суб'єктам дозволів на обіг спеціально визначених речовин, матеріалів і предметів; інша (І.Г. Кириченко, А.П. Коренєв, Д.М. Бахрах, О.М. Бандурка, А.В. Агапов), поряд з такою точкою зору, висловлює думку про те, що дозвільна система як форма виконавчо-розпорядчої діяльності відповідно до чинного законодавства поширюється на значно ширше коло суспільних відносин і здійснюється багатьма органами виконавчої влади й державного управління.

Щодо юридичних джерел, то в одних із них, наприклад, у Положенні про дозвільну систему, її вплив обмежується колом спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриттям і функціонуванням окремих підприємств, майстерень і лабораторій, в інших, наприклад у Законі України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 року, така діяльність ототожнюється з господарською діяльністю і поширюється на значно ширше коло суспільних відносин.

Можливість конкретніше визначити поняття та межі функціонування дозвільної системи надають характерні для неї риси. Зокрема, ними є:

1. Наявність широкого кола законодавчих та інших нормативно-правових актів, нормами яких передбачається отримання дозволу уповноважених органів на здійснення фізичними або юридичними особами відповідних дій. Їх метою є забезпечення економічних і соціально-політичних інтересів держави, правопорядку, захист прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб.

2. Специфічність кола адміністративно-правових відносин, які виникають у сфері дозвільної системи.

3. Участь у дозвільних відносинах великої кількості суб'єктів серед яких: з одного боку, виступають спеціально уповноважені державні органи виконавчої влади та їх посадові особи, які забезпечують реалізацію законодавства у сфері функціонування дозвільної системи, з ін-

шого - фізичні та юридичні особи, які мають дозвіл уповноважених державних органів.

4. Право органів державної виконавчої влади та їх посадових осіб щодо здійснення нагляду за виконанням дозвільних умов фізичними та юридичними особами - суб'єктами дозвільних відносин.

5. Можливість застосування уповноваженими державними органами та їх посадовими особами правового примусу до фізичних і юридичних осіб, які порушили вимоги дозвільних умов.

Отже, дозвільна система — це попередньо дозволений та постійно контрольований компетентними органами порядок обмеженого обігу певних речей, що є джерелом підвищеної небезпеки.

7.2. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВИЛ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Діяльність органів Національної поліції по здійсненню дозвільної системи у сфері обігу зброї досить складна і різноманітна як і будь-яка управлінська діяльність. Сутність її полягає у розробці та втіленні в життя комплексу заходів, спрямованих на недопущення шкоди, яку може бути заподіяно громадським та державним інтересам, власності, особистій безпеці громадян внаслідок безконтрольного володіння і використання зброї. Ця діяльність будується відповідно до завдань, що ставляться перед органами внутрішніх справ різними нормативними актами. Основними з них є:

1) здійснення систематичного контролю за додержанням правил виготовлення, зберігання та використання зброї, попередження та припинення порушень правил її використання;

2) перевірка осіб, які оформляються на роботу, пов'язану з використанням, зберіганням, виготовленням та перевезенням зброї, а також організація контролю за такими особами;

3) підготовка і своєчасне проведення профілактичних заходів по недопущенню крадіжок (втрат) зброї, боєприпасів, запобігання випадкам протиправного їх використання;

4) виявлення і усунення (нейтралізація) причин та умов, що сприяють порушенням правил дозвільної системи щодо зброї;

5) вжиття до порушників правил володіння зброєю передбачених законодавством заходів впливу.

Діяльність по здійсненню дозвільної системи зазначеними підроз-

ділами складається з ряду напрямків, до основних з яких належать:

- оформлення та видача відповідних дозволів;
- підготовка та ведення документації на об'єкти дозвільної системи;
- проведення планових та позапланових перевірок об'єктів;
- організація профілактики порушень правил дозвільної системи;
- організація та здійснення прийому громадян, розгляд та перевірка їх заяв, скарг;
- здійснення взаємодії з іншими службами органів Національної поліції, а також з іншими державними органами та громадськими організаціями;
- аналіз стану роботи на закріплених підприємствах та в установах;
- складання звітів, інформацій і т ін.

Концентровано процес управління проявляється в управлінському рішенні, тобто функції державного управління взагалі і ті, що виконуються органами Національної поліції по здійсненню дозвільної системи, зокрема, реалізуються, частіш за все, шляхом прийняття та реалізації управлінських рішень.

Прийняттю обґрунтованих управлінських рішень передуює збір, обробка та аналіз необхідної інформації, тобто ця діяльність пов'язана з вивченням та оцінкою оперативної обстановки. При цьому в першу чергу необхідно виходити з вимог нормативних актів, які регулюють питання дозвільної системи щодо зброї. В процесі аналізу оперативної обстановки враховується також загальна оцінка та стан функціонування об'єктів дозвільної системи в конкретному регіоні (районі, місті, адміністративній дільниці), кількість об'єктів дозвільної системи, наявність мисливської зброї у населення, кількість правопорушень, вчинених з використанням зброї, вибухових матеріалів та інших предметів, а також розкрадань з об'єктів дозвільної системи. Крім того, враховується й штатна кількість працівників дозвільної системи в області, районі, їх функціональна завантаженість, кількість дільничних інспекторів, оперативних працівників карного розшуку, інших служб органів Національної поліції.

Оскільки в здійсненні дозвільної системи беруть участь різні служби та підрозділи органів внутрішніх справ, для координації їх спільної діяльності, визначення конкретних завдань та функцій необхідні керівні вказівки МВС України. Міністерство внутрішніх справ України, як зазначалося, з питань здійснення дозвільної системи приймає рішення, обов'язкові не тільки для органів внутрішніх справ, але й для всіх

суб'єктів, діяльність яких пов'язана з об'єктами дозвільної системи. З цих питань МВС України видає накази, інструкції, вказівки, настанови тощо.

Рішення місцевих органів внутрішніх справ з питань здійснення дозвільної системи умовно можна розділити на чотири групи:

1) рішення, які приймаються з приводу видачі дозволів на придбання, зберігання та перевезення вогнепальної та холодної зброї, відкриття та функціонування інших об'єктів дозвільної системи;

2) рішення, пов'язані із здійсненням контролю за об'єктами дозвільної системи (акти перевірок, надання згоди на укладання трудового договору з певною особою, вказівки (пропозиції) про усунення причин та умов порушень правил дозвільної системи тощо);

3) рішення про застосування заходів адміністративного припинення в разі виявлення порушень правил користування зброєю. До них належать рішення про анулювання дозволів (ліцензій), виданих на придбання, перевезення, виробництво, реалізацію, ремонт та функціонування об'єктів дозвільної системи; закриття об'єктів дозвільної системи з послідуною забороною їх функціонування; вилучення зброї, з якими пов'язане порушення, тощо;

4) рішення (постанови) про застосування адміністративних стягнень до порушників правил дозвільної системи.

Необхідно зазначити, що з приводу порушень правил дозвільної системи органи внутрішніх справ приймають і інші рішення - про порушення кримінальної справи та провадження по ній.

Прийняттям відповідних рішень процес управління не закінчується. Якщо рішення прийняте, але не виконане, незалежно від того, наскільки воно правильне і своєчасне, проведена робота виявляється марною. Тому основним етапом процесу управління слід визнати організацію виконання управлінських рішень. Цей етап досить складний, він включає в себе з'ясування і конкретизацію рішення, підбір, інструктаж і навчання виконавців, забезпечення їх діяльності та взаємодії, контроль і облік, корегування в разі необхідності рішення в процесі виконання і прийняття нових рішень з метою виконання попередніх, оскільки процес управління здійснюється безперервно, підведення підсумків виконання рішень.

Ефективність діяльності органів внутрішніх справ по здійсненню дозвільної системи багато в чому залежить від правильного планування роботи. Рішення, які приймаються в процесі здійснення дозвільної системи, знаходять своє відображення в перспективних та поточних планах,

Управлінський вплив неможливий без такої необхідної функції управління як контроль. В свою чергу контроль як функція управління полягає у спостереженні за діяльністю об'єкта і в перевірці її відповідності управлінським рішенням (нормативним актам, планам тощо) і тою чи іншою мірою завжди доповнюється управляючим впливом з боку суб'єкта, який його здійснює. Протікаючи одночасно з виконанням команд управління, контроль забезпечує взаємодію елементів системи управління та її динамічність, а головне - зворотні зв'язки, тобто надходження освідомлюючої інформації про стан справ на підконтрольних об'єктах до суб'єкта управління. Реалізацію контрольних повноважень Національної поліції щодо обігу зброї ми розглянемо у наступному розділі.

Облік одночасно є сукупністю певних відомостей і управлінським процесом, а також функцією, яка якнайчастіше пов'язана з функцією контролю. На практиці облік та контроль настільки взаємопов'язані, що точніше буде казати про єдину функцію контролю та обліку. Але в процесі обліку якість роботи об'єктів контролю не оцінюється. Це - завдання контролю, який передбачає отримання і аналіз не тільки кількісної, але й якісної інформації, констатацію виконання або невиконання конкретних рішень, з'ясування причин виявлених порушень. Відомості, одержані в процесі контролю та обліку, є не що інше, як інформація про режим функціонування системи управління, про ефективність зусиль, які вживаються виконавцями. Контроль і облік мають величезне значення для органів внутрішніх справ, а особливо з питань, що стосуються здійснення дозвільної системи.

Важливим напрямком в організації діяльності органів Національної поліції по здійсненню дозвільної системи є проведення широких профілактичних заходів, сутність яких полягає в недопущенні порушень правил дозвільної системи щодо зброї, котрі призводять до різних шкідливих наслідків, в тому числі скоєння особливо тяжких злочинів із застосуванням або використанням злочинів.

Зміст профілактичної роботи визначається на основі аналізу обстановки на об'єктах, що характеризує стан дотримання правил дозвільної системи у сфері обігу зброї. З метою попередження порушень цих правил керівні працівники органів Національної поліції запрошують до себе представників адміністрації підприємств, установ і організацій, на об'єктах яких виявлено суттєві недоліки, і проводять з ними, а також з особами, безпосередньо відповідальними за порядок зберігання, обліку, використання і перевезення предметів та матеріалів, на які встановлено дозвільну систему, наради, бесіди, заняття. Успішному проведенню

профілактичних заходів значною мірою сприяє тісна взаємодія з органами освіти, військовими комісаріатами, комітетами товариств сприяння обороні України, громадськістю.

Значна роль в профілактиці порушень правил дозвільної системи належить узгодженим діям працівників дозвільної системи з іншими службами органів Національної поліції. Взаємодія з апаратами карного розшуку може здійснюватись шляхом використання їх оперативних можливостей для виявлення порушень. Слідчі, виконуючи слідчі дії, можуть виявляти громадян, які незаконно зберігають предмети та матеріали, на які встановлено дозвільну систему. Працівники патрульної поліції, перевіряючи автотранспорт на шляхах, виявляють випадки порушень правил перевезення цих предметів та матеріалів, а працівники органів внутрішніх справ на транспорті - порушення правил їх перевезення залізницями, водним та повітряним транспортом.

Для виявлення таких предметів та речовин, а також добиваючись їх добровільної здачі, співробітники органів внутрішніх справ використовують допомогу позаштатних працівників, громадськості. Організація цієї роботи вимагає здійснення різноманітних і умілих дій, наприклад, виступів перед населенням, в засобах масової інформації, проведення роз'яснювальної роботи з різними категоріями громадян тощо.

Важливе значення в профілактиці порушень правил дозвільної системи щодо зброї має виявлення і усунення (нейтралізація) причин та умов, які їм сприяють. На органи внутрішніх справ безпосередньо покладено обов'язок щодо контролювання за дотриманням посадовими особами міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій, господарських об'єднань і громадянами встановленого порядку виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення і використання зброї. Органи Національної поліції можуть вимагати від керівників підприємств, установ та організацій, де є об'єкти дозвільної системи, вжиття конкретних заходів для усунення порушень її правил, а також їх причин та умов.

Отже, за своїм змістом організація діяльності органів Національної поліції по здійсненню дозвільної системи у сфері обігу зброї включає в себе як видачу відповідних дозволів, так і реалізацію комплексу управлінських рішень, які забезпечують повноту обліку зброї, чітке додержання норм та правил її виробництва, перевезення, реалізації, функціонування, зберігання та використання.

7.3. НАГЛЯД ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЗА ДОТРИМАННЯМ ПРАВИЛ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОБІГОМ ЗБРОЇ

Діяльність підрозділів поліції з організації обігу різних видів зброї, боєприпасів до неї, вибухових матеріалів, контроль за функціонуванням об'єктів дозвільної системи врегульовано третьою групою нормативних актів. Насамперед, це Закон України «Про національну поліцію» від 02 липня 2015 р. Так в п.21 ст.23 зазначені «Основні повноваження поліції» — дійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ.

В ст. 39 «Закон України «Про національну поліцію» від 02 липня 2015 р. зазначено перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ

Поліція в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України, може оглядати за участю адміністрації (керівництва) юридичних осіб, фізичних осіб (у тому числі фізичних осіб - підприємців) чи їх уповноважених представників приміщення, де знаходяться зброя, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила або порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також безпосередньо оглядати місця їх зберігання з метою перевірки дотримання правил поведження з ними та правил їх використання.

Поліція може оглядати зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, що знаходяться у фізичних та юридичних осіб, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання та використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів Національної поліції, з метою перевірки дотримання правил поведження з ними та правил їх використання.

Поліція відповідно до порядку, визначеного Міністерством внутрішніх справ України, вилучає зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів Національної

поліції, а також опечатує і закриває об'єкти, де вони зберігаються чи використовуються (у тому числі стрілецькі тири, стрільбища невійськового призначення, мисливські стенди, підприємства і майстерні з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, магазини, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування) у випадку виявлення порушення правил поводження з ними та правил їх використання, що загрожують громадській безпеці, до усунення таких порушень.

Поліція інформує відповідний орган Міністерства внутрішніх справ України в одноденний строк про кожен факт виявленого порушення правил зберігання і використання зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, вибухових речовин та матеріалів, інших предметів, матеріалів і речовин, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ.

Аналіз наведених вище нормативних актів засвідчує провідну роль МВС України в питаннях контролю обігу зброї, вибухівки, щодо інших органів виконавчої влади. Увесь спектр повноважень поліції щодо здійснення дозвільної системи в розгорнутому та систематизованому вигляді виглядає наступним чином:

- визначення порядку обігу зброї, боєприпасів до неї, вибухових матеріалів;
- визначення вимог до технічного обладнання об'єктів дозвільної системи та порядку їх відкриття;
- участь у відкритті та видача дозволів на функціонування об'єктів дозвільної системи;
- видача дозволів (ліцензій) на здійснення дій, що складають обіг майна в сфері дозвільною системи у відповідності із компетенцією;
- періодичний контроль за функціонуванням об'єктів дозвільної системи;
- виявлення та припинення порушень правил дозвільної системи;
- призупинення або припинення діяльності об'єктів, анулювання дозволів на відповідні види дій, що складають обіг певних речей;
- встановлення порядку знищення та власне знищення предметів, матеріалів та речовин, віднесених до дозвільної системи, на які поширюється компетенція Національної поліції.

Кожен з видів діяльності та окремі дії зі зброєю, вибуховими матеріалами, а також порядок відкриття та функціонування об'єктів дозвільної системи, де ці речі здійснюють обіг, мають бути легалізовані від-

повідними дозволами. Компетенція органів внутрішніх справ щодо видачі та подовження дії дозволів має три рівні стратифікації.

Вищий рівень компетенції належить департаменту превентивної діяльності (ДПД) Національної поліції України, який має право видавати наступні види дозволів:

- на право ввозу з-за кордону та вивозу з України вогнепальної зброї, боєприпасів до неї, холодної зброї та вибухових матеріалів міністерствам, підприємствам, установам, організаціям;

- на придбання та вивезення з України вогнепальної зброї та боєприпасів, холодної зброї (арбалетів, мисливських ножів тощо) та пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду іноземним громадянам (за 5 днів до виїзду), а також ввезення ними зброї та боєприпасів в Україну за клопотанням іноземних представництв, міністерств та інших центральних органів державної виконавчої влади України;

- на відкриття та функціонування республіканських баз, складів вогнепальної зброї, боєприпасів і вибухових матеріалів.

Середньою управлінською ланкою є управління громадської безпеки (УПД) (Г)УНП, компетенція яких поширюється на:

- відкриття та функціонування складів вибухових матеріалів і піротехнічних майстерень;

- право ввезення з-за кордону та вивезення з України мисливської зброї та боєприпасів до неї, холодної зброї (арбалетів, мисливських ножів тощо) та пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду громадянам України;

- придбання, зберігання та носіння мисливської нарізної вогнепальної зброї громадянам України;

- вивезення за кордон і ввезення в Україну вогнепальної зброї та боєприпасів обласним, міським і районним комітетам товариств, сприяння обороні України (ТСОУ), спортивним організаціям на підставі міждержавних угод та договорів за клопотанням міністерств або інших центральних органів державної виконавчої влади України.

Первинний рівень компетенції, щодо видачі дозволів належить міськрайвідділам поліції, який поширюється на:

- придбання, зберігання, носіння і перевезення відомчої вогнепальної зброї та боєприпасів до неї, холодної зброї (арбалетів, мисливських ножів тощо) та пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду;

- придбання та перевезення вибухових матеріалів і засобів підривання;

- придбання, зберігання і носіння громадянами мисливської гладкоствольної вогнепальної зброї;
- придбання, зберігання і носіння громадянами холодної зброї (арбалетів, мисливських ножів тощо) та пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду;
- придбання, зберігання і носіння громадянами газових пістолетів та револьверів.

Крім того, органи внутрішніх справ на транспорті та органи внутрішніх справ, підпорядковані відділу по організації роботи органів внутрішніх справ на закритих об'єктах, в межах своєї компетенції видають дозволи на придбання, зберігання, носіння, перевезення вогнепальної зброї і боєприпасів підрозділам воєнізованої охорони об'єктів, що ними обслуговуються.

Відкриття будь-якого об'єкту дозвільної системи — це разова акція, яка здійснюється комплексною комісією. Право формування складу комісії належить, в залежності від значущості об'єкту або ДПД НП України, або УПД (Г)УНП областей. За результатами комісійного обстеження складається акт з викладенням висновків, які враховуються при вирішенні питання про відкриття об'єкта дозвільної системи. До складу комісій для прийняття до експлуатації сховищ, складів, баз і приміщень для зберігання і використання предметів, матеріалів і речовин, відкриття підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, входять представники:

- Національної поліції;
- пожежного нагляду;
- господарюючого суб'єкту (зацікавлених підприємств, установ і організацій);
- гірничотехнічного нагляду;
- архітектурно-планувальних управлінь;
- санітарного нагляду.

Подальший контроль за дотриманням правил обігу предметів, речовин та матеріалів, на які поширюється дозвільна система повинен здійснюватися, працівниками дозвільної системи, начальниками підрозділів та дільничними інспекторами поліції. Періодичність перевірки об'єктів дозвільної система наступна: а) об'єкти, де зберігається 20 чи більше одиниць вогнепальної зброї, а також базові склади вибухових матеріалів повинні контролюватися щомісячно; б) інші об'єкти дозвільної системи — щоквартально; в) мисливська та газова зброя громадян перевіряється щорічно.

Обов'язкове обстеження об'єктів дозвільної системи, незалежно

від строку раніше проведених перевірок, здійснюється у наступних випадках: а) при оформленні на новий строк дозволу (ліцензії) на зберігання, використання предметів, матеріалів і речовин, функціонування підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система; б) при переоформленні дозволу (ліцензії) у зв'язку із зміною місця зберігання чи використання зазначених предметів, матеріалів і речовин, одиниць зберігання, місткості сховищ, баз, складів тощо; в) при зміні керівника, на ім'я якого видано дозвіл.

Проте якщо розширено тлумачити нормативні акти, що регулюють правові відносини у сфері дозвільної системи, можна стверджувати, що на об'єктах дозвільної системи дільничним інспектором поліції перевіряються:

- наявність відповідних дозволів на виготовлення, ремонт, придбання, зберігання, охорону, перевезення та використання підконтрольних предметів і матеріалів,
- наявність відповідних дозволів відкриття та функціонування підприємств і майстерень,
- наявність паспортів (на бази, сховища, склади ВМ, піротехнічні майстерні тощо),
- строк дії цих документів,
- наявність згод на укладання громадянами трудових договорів на виконання робіт на таких об'єктах;
- дотримання пропускового режиму;
- облік підконтрольних предметів і матеріалів,
- порядок видачі, приймання зброї, боєприпасів, вибухових матеріалів, засобів підривання,
- їх списання після використання,
- правильність ведення відповідної службової документації;
- придатність приміщень, де розташовані об'єкти дозвільної системи та зберігаються вогнепальна зброя, боєприпаси, вибухівка, засоби підривання (міцність дверей, стін, стелі, підлоги, металевих сейфів, шаф, надійність замків, справність охоронної протипожежної сигналізації тощо);
- стан технічного устаткування (для складів, баз, сховищ), обладнання забороненої зони, справність світильників, розчищення території, наявність охорони, постових вишок, блокпостів, сторожових собак, засобів пожежогасіння, зв'язку з найближчими постами і органами внутрішніх справ;
- стан охорони об'єктів, укомплектованість особовим складом, придатність його до охорони об'єктів та знання своїх обов'язків, органі-

зація служби стрільців, тривалість їх шикуння за сигналом «Тривога», порядок зміни і підміни, відповідність розміщення сил та дислокації постів, правильність ведення службової документації, а також планів оборони цих об'єктів в органах внутрішніх справ та проведення навчання по відпрацюванню взаємодії всіх видів нарядів;

– обладнання та технічний стан транспорту, що здійснює перевезення небезпечних вантажів.

У разі виявлення порушення правил зберігання зброї юридичними особами, останнім надається місячний термін для усунення недоліків, а один з примірників акта обстеження, складеного дільничним приєднується до облікової справи на об'єкт дозвільної системи. У разі порушення правил зберігання вогнепальної зброї фізичними особами, що скоєне вперше, дільничний інспектор поліції має право вилучити вогнепальну зброю, яка згодом, за рішенням суду може бути оплатне вилучена.

Питання для самоконтролю:

1. З'ясуйте поняття, призначення та правова основа дозвільної системи в Україні.

2. Визначте систему об'єктів дозвільної системи.

3. Назвіть завдання органів Національної поліції щодо здійснення дозвільної системи.

4. Визначте форми здійснення нагляду за дотриманням правил дозвільної системи.

5. Охарактеризуйте види дозволів і порядок їх видачі у сфері дозвільної системи.

6. З'ясуйте вимоги щодо відкриття і функціонування об'єктів дозвільної системи.

7. Вкажіть порядок придбання, зберігання, перевезення, вилучення, знищення вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових речовин.

8. Визначте порядок і терміни перевірки об'єктів дозвільної системи.

9. З'ясуйте підстави і порядок анулювання дозволів на функціонування об'єктів дозвільної системи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – додаток до № 51. – Ст. 1122 (з наступними змінами та доповненнями).
4. Кримінальний кодекс України від 1 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
5. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 19 листопада 2012 р.
6. Кодекс адміністративного судочинства. – К., 2005.
7. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 р.
8. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 1 грудня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 52. – Ст. 455.
9. Про громадянство України. Закон України від 18 січня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 9. – Ст. 342.
10. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави: Закон України від 19 червня 2003 р. // Голос України.–2003.–29 липня – № 139.
11. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів. Закон України від 24 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50.
12. Про дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України від 22 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006.- № 29.
13. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014р.
14. Про звернення громадян. Закон України від 2 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.
15. Про інформацію: Закон України від 2.10.1992 р. із змінами та доповненнями // Голос України. – 1992. – 13 листопада.
16. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
17. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. // Голос України.–2002.–27 березня.
18. Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх: Закон України від 24 січня 1995 р. // Голос України.

–1995. – 23 лютого

19. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. –1993. – № 35. – Ст. 358.

20. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину не-законними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду: Закон України від 01 грудня 1994 р. // Голос України.– 1995.– 17 січня

21. Про правовий режим надзвичайного стану. Закон України від 16 березня 2000 р. // Офіційний вісник України. – 2000. – № 15. – Ст. 588.

22. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від від 22.09.2011 № 3773-VI // Голос України. – 12011.

23. Про прокуратуру: Закон України від від 14.10.2014 № 1697-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014.

24. Про соціальну адаптацію осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Закон України від 17.03.2011 № 3160-VI // Голос України.– 2011.

25. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України.– 2000.–№ 40.– Ст.338.

26. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення: Закон України від 22 вересня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України.– 2005.–№ 52.– Ст.565.

27. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06 вересня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005.– № 48.–Ст.483.

28. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб : Закон України від 09.04.2017р.

29. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15 листопада 2001 р. // Відомості Верховної Ради України.–2002.–№ 10.– Ст. 70

30. Про дорожній рух: Закон України від 30 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 31. – Ст. 338.

31. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними: Закон України від 15 лютого 1995 р. № 62/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995.– № 10.– Ст.62. (в редакції Закону України від 8 липня 1999 р. //Відомості Верховної Ради України. –1999.– №36.– Ст. 317.)

ПІДЗАКОННІ ПРАВОВІ АКТИ

Акти Президента України та Верховної Ради України

32. Указ Президента України від 09.12.2015 № 693 «Про День Національної поліції України»

33. Про додаткові заходи щодо запобігання дорожньо-транспортним пригодам: Указ Президента України від 18 червня 2008 р. // Урядовий кур'єр від 25.06.2008 - № 115

34. Про заходи щодо забезпечення особистої безпеки громадян та протидії злочинності: Указ Президента України від 19 липня 2005 р. № 1119 // Урядовий кур'єр.– 2005.– № 135.– 23.07.

35. Про стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 // Офіційний вісник Президента України. – 2015. № 2.– Ст.. 154

36. Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування: Указ Президента України від 07 лютого 2008 р. // Офіційний вісник Президента України. – 2008.– № 5.–Ст. 207

37. Про заходи щодо забезпечення захисту прав і законних інтересів дітей: Указ Президента України від 5 травня 2008 р. //Урядовий кур'єр від 14.05.2008 - № 86.

38. Про додаткові заходи щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, громадського порядку та посилення боротьби зі злочинністю: Указ Президента України від 28 березня 2008 р. // Офіційний вісник Президента України. – 2008.– № 8.– Ст.. 433

39. Про заходи щодо зміцнення правопорядку і посилення взаємодії місцевих органів виконавчої влади та правоохоронних органів: Указ Президента України від 15 грудня 2006 року № 1087/2006

40. Про додаткові заходи щодо запобігання зникненню людей, удосконалення взаємодії правоохоронних та інших органів виконавчої влади в їх розшуку: Указ Президента України від 18.01.2001 № 20

41. Про додаткові заходи щодо боротьби з відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом від 19.07.2001 № 532

42. Про заходи щодо запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: Указ Президента України від 10.12.2001 № 1199

43. Про заходи щодо подальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян : Указ Президента України від 18.02.2002 № 143

44. Про невідкладні додаткові заходи щодо посилення боротьби з організованою злочинністю і корупцією: Указ Президента України від 06.02.2003 № 84

45. Про заходи щодо розвитку системи протидії (відмиванню) доходів

в, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму : Указ Президента України від від 22.07.2003 № 740

46. Про затвердження положень про паспорт громадянина України, про свідоцтво про народження та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон : Постанова Верховної Ради України від 26.06.1992 № 2503

Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України

47. Положення Про Міністерство внутрішніх справ України: ПКМУ від 28.10.2015р. № 878

48. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877

49. Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ: Постанова Кабінету Міністрів України від від 16.09.2015 № 730

50. Про утворення територіального органу Національної поліції» (Департамент захисту економіки як міжрегіональний територіальний орган Національної поліції від 13.10.2015 № 830

51. Про утворення територіального органу Національної поліції: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.10.2015 № 831 (Департамент кіберполіції як міжрегіональний територіальний орган Національної поліції

52. Про затвердження Положення про дозвільну систему: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 № 576

53. Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівливої дії: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.08.1993 № 706

54. Положення про проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ України, затвержене постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 1991 р. № 114. / Оголошено наказом МВС України № 358 від 13 вересня 1991 р.

55. Правила застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку в Україні: Затверджені постановою Ради Міністрів УРСР від 27 лютого 1991 р. // ЗП УРСР. - 1991. - № 3. - Ст. 18

56. Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. № 616

57. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 р. №1363.

Нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади

58. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення, та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, а також боеприпасів до зброї та вибухових матеріалів: Затверджена наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. за № 622.

59. Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, МВС від 07.09.2009 № 3131/386 „Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї». (Зареєстровано в Мін'юсті 30.09.2009 за № 917/16933)

60. Положення Про патрульну службу: Наказ МВС України від 02.07.2015 № 796

61. Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України № 550 від 11.11.2010 р.

62. Про забезпечення зачитування основних прав затриманих під час затримання громадян за підозрою у вчиненні злочину або у зв'язку з учиненням адміністративного правопорушення: Вказівка Кабінету Міністрів від 12 квітня 2006р. №338

63. Про забезпечення охорони громадського порядку й безпеки громадян під час підготовки та проведення масових заходів: Розпорядження Міністра внутрішніх справ від 11 червня 2005 р. № 484

64. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376

65. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 07.11.2015 № 1395

66. Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах і підрозділах внутрішні їх справ України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події: Наказ МВС України від 06 листопада 2015 р. № 1377.

67. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : Наказ МВС, МОЗ України від 09.11.2015 № 1452/735

68. Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських: наказ МВС від 17.11.2015 № 1465

69. Про затвердження Інструкції про порядок проведення службових

розслідувань в органах внутрішніх справ від № 541 від 02.04.2013р.

70. Про затвердження Переліку посадових осіб органів (установ) Національної поліції та їх прав щодо застосування заохочень та накладення дисциплінарних стягнень: Наказ МВС №14 від 13.10.2016р.

71. Про затвердження Положення про комісію Національної поліції України з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, учасниками війни поліцейських, державних службовців та інших працівників Національної поліції України: Наказ №405 від 23.05.2016р.

72. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС від 26.01.2016р. №50

73. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 р. №1363.

74. Про затвердження Порядку присвоєння спеціальних звань поліції та позбавлення спеціальних звань: Наказ МВС № 177 від 12.03.2016

75. Про затвердження Порядку складання Присяги працівниками Національної поліції : Наказ №1453 від 09.11.2015р.

76. Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС: Наказ МВС №326 від 28.04.2016 р.

77. Про організацію виготовлення та видачі службових посвідчень в органах, підрозділах та установах Національної поліції України : Наказ МВС № 1573 від 14.12.2015.

78. Про організацію видачі спеціальних жетонів поліцейським: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 23 грудня 2015 року № 1614

79. Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських: Наказ МВС №1631 від 25.12.2015р.

80. Про реалізацію повноважень Національної поліції з видачі та анулювання дозволів: наказ МВС України від 29.12.2015 № 1644.

Підручники:

1. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: особлива частина: навч. посіб. / Т.П. Мінка, О.М. Обушенко, Д.Г. Заброда та ін.; за заг. ред. С.М. Алфьорова. – Х. : Право, 2013. – 312 с.

2. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: загальна частина: навч. посібник / Кол. авт.; // за загал. редакцією д-ра юрид. наук, проф., С.М. Алфьорова. – Дніпропетровськ : 2014. – 216 с.

3. Адміністративна діяльність. Частина особлива: Підручник / За заг. ред. О.М.Бандурки. - Харків: Ун-т внутр. справ, 1998. – 305 с.

4. 5. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ (Загальна частина). Підручник //Авт. колектив (Ю.І. Римаренко,

Є.М. Моїсеєв, В.І. Олефір – керівники).– К.: КНТ. 2008. –816 с.

6. Адміністративна діяльність. Частина особлива: Підручник / За заг. ред. проф. О.М. Бандурки.—Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, «Еспарда», 2000.— 368с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: навч. посібник / Київський національний ун-т внутрішніх справ / Є.М. Моїсеєв (заг.ред.). — К. : КНТ, 2008. — 263с.

2. Адміністративна діяльність: Навчальний посібник. – Львів: Вид-во ЛьвДУВС, «Правова єдність», 2009. – 432 с.

3. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: Навчальний посібник / за заг. ред. Моїсеєва Є.М. / Сущенко В.Д., Олефір В.І., Константінов С.Ф. та ін. – К.: КНТ, 2008.–264 с.

4. Адміністративна діяльність: Навч. посібник / За заг. ред. О.І. Остапенка. – Л.: Афіша, 2002. – 52с.

5. Бельский К.С. Полицейское право: Лекционный курс / Под ред. канд. юрид. наук А.В. Куракина.— М.: Изд-во «Делор и сервис», 2004.

6. Губанов А.В. Полиция зарубежных государств: основные черты организации и деятельности. – М.: ВНИИ МВД СССР, 1991. – 101 с.

7. Доненко В.В., Гаркуша В.В. Безпека дорожнього руху: дослідження в юридичних науках / Доненко В.В., Гаркуша В.В. // Посібник. – Д.: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – 2011. 65 с.

8. Доненко В.В., Гаркуша В.В. Безпека дорожнього руху в наукових працях українських вчених / Доненко В.В., Гаркуша В.В. // Посібник. – Д.: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – 2011. 80 с.

9. Протидія насильству в сім'ї органами внутрішніх справ МВС України: посібник-практикум для курсантів факультетів підготовки фахівців для підрозділів міліції громадської безпеки вищих навчальних закладів, МВС України / Укладачі: Мінка Т.П., Гаркуша В.В., Репан М.І. - Дніпропетровськ, 2013. - с. 65.

10. Зразки протоколів про адміністративні правопорушення, складання яких підвідомче Національній поліції: практ. посіб./авт.-уклад.: Т.П. Мінка, Р.В. Миронюк, В.А. Глуховець та ін. – Х. Право, 2016. – 182 с.

11. Науково-практичний коментар розділу IV «Повноваження поліції» та розділу V «Поліцейські заходи» Закону України «Про Національну поліцію»: Науково-практичний коментар / Кол. авт. –Х. : Право, 2016. – 178 с.

12. Олефір В.І., Черній В.В., Лошицький М.В. Охорона громадського порядку в сучасних умовах. Навч.-метод. посіб. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2003.– 133 с.

13. Організаційно-правові основи охорони громадського порядку в сучасних умовах: Науково-практичний посібник / Новіков В.В., Чистоклетов Л.Г., Ковалів М.В., Скиба Л.Д. – Львів, 2003. – 136 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Корнієнко М.В. Роль органів внутрішніх справ України в охороні громадського порядку при ускладненні оперативної обстановки: Монографія. – Дн-ськ: Україна, 2001. – 430 с.
2. Негодченко О.В. Забезпечення прав та свобод людини органами внутрішніх справ України: Монографія. – Д.: Поліграфіст, 2002. – 416 с.
3. Негодченко О.В. Організаційно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо забезпечення прав і свобод людини: Монографія. – Дн-ськ: Вид-во Дніпропетровського ун-ту, 2003. – 448 с.
4. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Протидія насильству в сім'ї» з використанням інтерактивних технологій для перепідготовки працівників патрульної поліції Національної поліції України [Текст] : [метод. рекомендації.] / Мінка Т.П., Гаркуша В.В., Репан М.І., Жиляков М.І. – Д. : ДДУВС, 2016. – 34 с.

Навчальне видання

АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Навчальний посібник

Колектив авторів

Керівник авторського колективу –
кандидат юридичних наук,
заслужений юрист України
В.А. Глуховея

Редактор, оригінал-макет – *А.В. Самотуга*

Підп. до друку 25.05.2017 р. Формат 60x84/16. Друк RISO. Гарнітура Times.
Умов.-друк. арк. 15,50. Тираж 500 прим.

Редакційно-видавниче відділення ДДУВС
49005, м. Дніпро, пр. Гагаріна, 26, тел. (056) 370-96-59
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДП № 164-р від 07.08.2013